

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annalium Paderbornensium Pars ...

Complectens Inprimis Fusiozem Episcoporum Paderbornensium, Deinde Succinctiorem Historiam Reliquorum Per Westfaliam Antistitum, Tum Res Gestas Aliorum In Eadem Hac Regione Clarorum Virorum, Postremo Pontificum, Imperatorum, Principum &c. Gesta, maximè ea, quæ Westfaliam contingunt

Ab anno Christi 1228. usq[ue] ad annum 1500.

Schaten, Nicolaus

Nevhsii, 1698

Liber XVI. [1417 - 1440]

urn:nbn:de:hbz:466:1-31195

ANNALIUM
PADERBORNENSIIUM
LIBER XVI.

THEODORICUS

Comes Mörfanus

Archiepiscopus Coloniensis

Et

XXXVI, titulo Administratoris

EPISCOP. PADERBORN.

Osteaquam ijs, quibus diximus artibus, Theodoricus Mörfanus, Coloniensis Archiepiscopus, Wilhelmum Antistitem nostrum ab Episcopatu Paderbornensi removisset; sine omni deinceps contentione in eas, quas juraverat leges, supra à nobis relatas, Episcopatum Paderbornensem anno superiori Administratoris titulo adiit. Primus ille, qui in hac celebri & vetusta à Caroli M. ævo Episcoporum sede proprium exclusit Episcopum, & præter Coloniensem, quam gerebat, amplissimam dicecesin, schuic quoque, ex dissidio Capituli & urbis, obtrusit Administratorem Episcopum: novo prorsus, qui posthæc frequentissimus invaluit, per Saxoniam titulo, & per id tempus fere tantum ab Ottone Monasteriensis Episcopo, eodemque Administratore Osnabrugensis Ecclesiæ

clesiæ usurpato. Nam cum duos Episcopatus gerere jura prohibeant, repertus est hic Administratoris titulus à Bonifacio VIII; sicut Coadjutoris titulus ab aliis Pontificibus approbatus: quo ob Ecclesiarum necessitatem, urgentesque causas, uni plures sunt permitti gubernandi Episcopatus. Quanquam multa hujusmodi vel temporum iniquitas, vel hæresis potentia (cui validiore præsidio obstruendum erat) vel Pontificum indulgentiæ expresserint. Si non sæpe etiam dominandi ambitio, & familiæ amplificandæ stabiliendæque cupiditas intervenerit; cum vel unus Episcopatus per Saxoniam & Germaniam in illa diocesium amplitudine angelicis etiam humeris formidandus sit. Sed hæc aliena ab hoc instituto scriptionis nostræ. Sanè quo successu, quâ Capituli & ordinum pœnitentiâ, Administrator hic expeditus fuerit, satis ex iis, quæ relaturi sumus, constabit. Nam postquam diocesi debitis gravare, castra & Oppida oppignorare, atque hunc ipsum Episcopatum in unum Ecclesiæ corpus cum Colonien. si Archiepiscopatu conjungere cœpit: tum primum didicere Paderbornenses, quo malo consilio Episcopum suum rejecissent, & hunc Administratorem subrogassent. Interea ille ingentibus animis utriusque Episcopatus gubernationem exorsus. Præsul literis apprime excultus, animo excelsus, liberalitate profusus, aulæ magnificentia supra ceteros sacri ordinis Archiepiscopos splendidus, magnæ auctoritatis apud Principes ac Cæsarem: ortus ex illustri Comitum Morsensium familia; quorum Comitatus haud procul à Rheno situs, ex celebri castro, & Oppido Mœrs inter Reinberckam & Ordینگam veterem Comitum sedem monstrat.

Annus Christi 1417.

Sed. vac. 3.

Sigismundi Imp. 8.

Theodorici Administratoris 2.

Sub exordia Episcopatus sui Theodoricus collisus cum urbe Colonien. refrictâ veteri cicatrice vulnerum de jure vectigalium, tutela Judæorum cæterisque controversiis, quæ Archiepiscopis cum urbe fuerant; cœptumque à dissidiis procedi ad publicas hostilesque incursiones & agrorum damna. Id armatum dissidium in aliquot abhinc annos protractum, non sine alienis etiam gravibusque hujus Diocesis impensis. Quam in rem Theodoricus multa cœpit oppignorare castra hujus diocesis; interque alia hoc anno castrum Kahlenbergam prope Warburgum Ravoni Pappenheimio, acceptâ certâ pecuniæ summâ, in pignus & feudum dedit. Qua super re literæ ad sunt, Arensbergæ in arce ab ipso Theodorico Archiepiscopo & Capitulo post festum D. Ægidij consignatæ. Bonam præterea amicitiam cœpit Archiepiscopus colere cum Theodorico Corbeiensium Abbate; lustratâque eâ parte diocesis, in congressu mutuo Archiepiscopus

Annal. Colonien.

dissidium

Theodorici Archiepisc.

cum urbe

Colonien.

ensi.

Litera Kahlenb. Archiepi.

chiv. Paderborn.

Litera Corbeiensis.

scopus

scopus

scopus

scopus

scopus

scopus

scopus

scopus

scopus & Abbas incolis Beverunganis potestatem fecere pagum suum firmare in Oppidum. Quam in rem civium jura & privilegia concessa exemptioque à tributis in decimum annum; quòd inter-
 esset locum illum præmunire ad Visurgim; tametsi jam celebre illic castrum consisteret, Paderbornensium Episcoporum & Abbatum impensis, ut supra retulimus, constructum.

Beverunganis jura civitatis conceduntur.

Extrahebatur interea concilium Constantiense per frequentes & operosos Patrum congressus, multasque salutare constitutiones, in hunc quartum annum, qui seculi hujus numerabatur decimus septimus. Interque cetera Abbates, Priores, & viri ex ordine D. Benedicti præstantissimi, qui cum primis ex Moguntina Metropoli ad concilium accesserant (uti Gobelinus noster hæc perhibet) egere apud Episcopos & Patres de collapsa ordinis sui disciplina restauranda; idque eò constantius ab illis agitatum, quòd scirent, Sigismundo Cæsari id cum primis gratum fore, mallentque sui ordinis exemplo communem Ecclesiæ statum instaurare, & quæ de Cleri populique moribus agitabantur, prævertere. Quare inter Abbates ex Episcoporum assensu convenit, omnia Cœnobia Moguntinæ Metropolis reducere ad normam vigoremque disciplinæ, quæ à D. Benedicto antiquitus instituta esset. Eam in rem viri religione & doctrina præstantes constituti sunt, qui cum plena potestate per provincias missi, munus illud exequerentur; sicuti & anno proximo Paderbornam accessisse referemus, à quibus Abdinghovianum Monasterium tandem in pristinam formam compositum est. Hinc mirari subit Calvisium ex Langio scribere, Patres concilij Constantiensis, cum præ otio non haberent, quæ tractarent, inquisivisse, quantus per Europam Cœnobiorum Benedictinorum esset numerus, repertaque esse supra quindécim millia ac centum Cœnobia, in quibus plus quàm centena & vicena millia Monachorum viverent; ex eoque ordine plus quam triginta millia Divorum factis adscripta esse. Quæ sanè investigatio, siquidem facta, non otiosorum Patrum occupatio fuit, sed hortamentum, ut sanctissimum & fulgentissimum hunc ordinem ad primum florem revocarent. Vergente jam in Autumni exitum anno, postquam Benedicto XIII Pontificatus à concilio abrogatus, Cæsar cum Germanica natione prius urgebat Ecclesiæ ordines formari in melius: id cum ceteræ nationes abnuerent, vellentque prius Pontificem eligi, cujus auctoritate reformatio robur haberet; Cæsare assensiente, inclinatisque omnium animis ad Pontificem eligendum, Cardinales cum triginta spectatissimis viris, ex universis nationibus delectis, conclave sunt ingressi; latisque suffragiis, Odonem columnam Cardinalem S. Georgij concordibus animis Pontificem dixere; qui Martini V. nomen, quòd festo D. Martini die electus esset, assumpsit. Qua super re inter ceteros Baprista Fulgosus, cum diuturno schismate, inquit, discissa esset Christi tunica, in Constantiensi Concilio, ubi
 Cardi.

Patres Benedictini in Concilio Constantiensi urgent Ordinis reformationem.

Unanimi omnium consensu in Pontificem eligitur Odo de Columna Martinus V. dictus.

Cardinalium numerus duos et triginta superabat, abdicatis Pontificatu Joanne, Gregorio, atque Benedicto, miro omnium consensu Pontifex creatus fuit, atque ex Ottone, qui gente Columna ortus erat, Martinus quintus appellatus est. Unum namque illum ob singularem virtutem, bonitatem, atque doctrinam tanto honore dignum duxerant, neque ipsorum suffragiis, sed Deo electum deferebant. Quippe qui in Concilio Constantiensi inter omnes Cardinales maximè aspectabilis, cum multis inter partes altercationibus ageretur, ipse medias semper partes singulari prudentia amplexus est, id unum semper dicere solitus: *Diligite justitiam, qui judicatis terram.* Electione hujus Pontificis vulgatà, omnia Europæ regna, ac postremò etiam Hispania, abjurato Benedicto XIII, quem hæctenus coluerat, in concordiam sub capite venit: redditaque est Christianæ Reipub. post fœdum tandem schisma pax, & tranquillitas; unâ peninsulâ exceptâ, in quam se Benedictus obstinatissimo in retinendo Pontificatu animo cœpit. Nec multò post accessere Græcorum Imperatoris Legati ad pontificem, ultro se ad concordiam cum Latina Ecclesia offerendo. Sanè verò quantum omnes hæreses antiquæ & recentes, quæ cum Wicleffitis, Hussitis, cæterisque invaluere, laborarunt in Monarchia & Hierarchia Ecclesiæ convellenda: tantum semper Catholici contenderunt, ut sub uno rectore & capite Ecclesiam & Christi instituta, Petro ejusque Successoribus tradita, conservarent; quod in suprema illa auctoritate firmissimum præsidium, & divinum sit vinculum, quo tot diversæ per orbem Christianum nationes in una religione continentur.

Naucerus
Trubem. ad
an. 1415.
Teschemach
part. 2. fol.
256.
Histor.

Brandenb.
Sigismundus Imp.
Comites,
Clivensem & Sabaudum.
Duces
creat; &
Fridericum Norimberg.
Burggravium Electorem &
Marchionem Brandenburg.
dicit.

Finis Concilio Constantiensi imponitur.

Cæterum dum hoc anno Sigismundus Imperator in Concilio versatetur, Amadæum Sabaudia, & Adolphum Clivia Comites, 22 Aprilis, festo nimirum Vitalis M. die, amplioribus honoribus extulit, & Duces Imperij solemniter creavit: sicuti jam antè, 18 Aprilis hujus anni, Friderico Norimbergensi Burggravio Marchionatum Brandenburgensem, acceptis quatuor centenis aureorum millibus, vendidit, collata simul Electoris dignitate; ea tamen lege, ut si filius Imperatori nasceretur, eadem pecuniæ summâ utramque dignitatem redimi sineret. Erat is Friderici V Burggravij filius, nepos vero Friderici IV, quem Rudolphus Cæsar Noricis Burggravium primò dederat; ab eo deinceps Electoris dignitas in hanc Brandenburgensium familiam est invecta.

Annus Christi 1418.

Martini V. Pont. 1.

Sigismundi Imp. 9.

Theodorici Administratoris 3.

Anno hoc prænominate Constantiense Concilium, omnibus denique agitatissimis, feliciter 22 Aprilis ad metam pervenit. Id, licet in numerum Generalium Conciliorum veniat, non prius tamen

tamen plenam auctoritatem obtinuit, quam Martinus pontifex legeretur. Quapropter, quæ sessionibus ultimis sunt comprehensa, quæq; Martinus postea rata legitimaque scivit, ea demum omnia sancta veneratur amplectiturque Ecclesia. Hinc & iis, quæ superioribus congressibus Pontificis dignitatem oppugnant, post in Florentino & Lateranensi Concilio derogatum est. Pontifex exinde in Italiam discessit. Imperator postquam ob supplicium Joannis Husi & Hieronymi Pragensis Bohemos in futurum agi, & in omnia sacra deservire didicit, Wenceslao fratre ac Rege nihil per ignaviam obmovente; literis ad Ordines Bohemiarum datis, ad saniores eos mentem revocare studuit. Sed levibus his lenisque remediis hæresi armandi se spatium animosque dedit; quando jam in locum Husi novus hæresis incensor ac Dux Joannes quidam sacerdos, Præmonstratensis ordinis desertor, homo ad omnem scelus audax, se obrulerat, concitando populum concionibus, Eucharistiam per plateas ab una æde sacra in aliam deportando, alias atque alias impensius à Wenceslao Rege Ecclesias postulando. Jamque per Moraviam adeo se diffuderant, ut publicis literis, à proceribus ac nobilibus subsignatis, libertatem suæ sectæ à Sigismundo Imperatore peterent. Ac nihil propius erat, quam ut virtus per Thuringiam, Misniam, & Saxoniam eadem contagione proferrent. Tanta erat in Clero & populo ubique morum corruptio.

Interim quæ supra in Concilio constituta diximus de Monasterijs D. Benedicti in meliorem disciplinæ ordinem redigendis, ea hoc anno initium habuere. Convenere enim Moguntiarum Abbas Fuldenfis, Campidonensis, Augustanus, aliique, qui à Concilio Præsides hujus salutatis operis nominati erant. Habuit is labor apud alios fructum, apud alios magna impedimenta: Paderbornæ certè feliciter successit.

Nam postquam quarto die Februarij accessere paderbornam thæo viti religionæ & doctrina præstantes, Monachi è Cluniacensi Monasterio, ex quo olim à Meinwero evocati traductique erant primi Abdinghoviiani Monasterii coloni, secumque deferrent literas Apostolicas, Sigismundi Cæsaris, & Abbatis Cluniacensis, eas Abbati & Monachis exhibuere, simul indicando, qua auctoritate adessent, & qua mente Monasterium ad normam à D. Benedicto præscriptam, & à Cluniacensibus in hunc diem servatam, formare sibi in mandatis esset. Quæ si minus admittere vellent, scirent se Ecclesiæ pœnis & censuris perstringendos. Ad quæ cum se Abbas & Monachi obsequentes ostenderent, in hæc leges adstrinxere: *Vitam cum primis ad tria ordinis solennia vota paupertatis, castitatis, et obedientiæ quam sanctissime conforment, neque ulli fas sit quicquam proprii habere; omnes in uno triclinio cibum capiant: nulli permissum sit carnibus vesci, præterquam infirmis; silentio singuli vacent; cellæ fenestras vimineis cratibus intextas habeant, et vestitus sine linæ tela sit; nulla deinceps mulier intra septa claustrum admittatur.*

Invalescit
Hæresis
Hussitarum.

Reformatur
Cœnobium
Abdinghovi-
anum.

Hæc, quantumvis sibi displicere ostenderent, postquam tamen auctoritate Pontificis, & Cæsaris fuere proposita, Abbas & Monachi recepere. Ac mirum, inquit Gobelinus, nullum vel è Clero, vel civibus, vel militaribus repertum esse, qui vel nutu se duobus istis extraneis Monachis opponeret. Et quanta tamen ante rebellionem totum prope clerus, urbs, & nobilitas se Wilhelmo Antistiti suo objecerat, ne dissolutum illud Monasterium in ordinem redigeret? seu nunc illi dissimulanter hæc ad tempus admiserint, seu ad Priorem postea libertatem redierint. Sanè ut diximus, Abbas, omnium harum turbarum auctor, quarto abhinc mense, undecima videlicet Junij, acerbis colicæ & calculi doloribus absumptus, sine perceptis sacramentis excoisit è vita.

*Chron.
Colon.
Brouver.
lib. 18.
annal.
Bellum
Theodo-
rici Ar-
chiep.
cum urbe
Coloni-
ensi.*

Tumultuantibus per hæc Colonienfibus, Theodorico Archiepiscopo, Administratori nostro, gravius bellum fuit; ad quod Joannes Moguntinus, & Wernerus Trevirensis, Archiepiscopi, alijque Principes armati convenere: offensi nimirum immodica Agrippinensium civium libertate, quâ præterfluentem urbi Rhenum, delictis in altum palis, commeantibus navibus ultro citroque intercluserant. Scripto igitur exercitu, copiæ navibus impositæ sunt; revulsisque palis, primùm navigandi libertas reddita est: urbs deinde alterum annum fatigata agrorum incursionibus & civium spoliis, donec Otto Trevirorum Archiepiscopus, Wernerii Successor, Coloniae ingressus, cives cum Archiepiscopo suo pace, licet haud diuturna, componeret.

*Gobelinus,
mala
Diœcesis
Paderb.
admini-
stratio.*

Id verò civile bellum dum Theodoricum Administratorem nostrum absentem distrinxit ad Rhenum, non defuere ex vicinis tumultuarij homines, qui diœcesin quotidianis rapinis & incursionibus devexarent. Quæ tanto etiam acerbius ab ordinibus sunt acceptæ, quòd Morsanum secundis tantùm curis hanc diœcesin cernerent suscepisse regendam, & tanquam in supplementum, ubi opus esset, Colonienfibus seposuisse. Hinc sensim pœnitentia subijt multorum animos, ac tum primùm advertere cœperunt, quàm pravo consilio Wilhelmum proprium suum Episcopum abjecissent; eòque redacti sunt, ut ejus patrocinium adversus prædones implorare necesse habuerint. Quæ mala cum quot annis invalescerent, Gobelinus etiam, tædio rerum tam perturbatè succedentium, calamum se historiæ pertexendæ hoc anno posuisse scribit. Hic verò nobilis ille scriptor, quem non tam ab eruditione & multo scriptionis labore, quàm à religione & ferventi studio in reducendis Cleri & Monachorum moribus ad veterem disciplinam, vita factaque commendant. Narus fuit Gobelinus (ut hæc compendio hic repetam) in Westfalia anno Christi 1378, quamvis natalis locus incertus. A primis annis literis operam dedit inter suos; inde in Italiam profectus, æratem politoris literaturæ, tum juris Canonici studiis præclarè excoluit; versatusque post

*Gobelinus
brevis
vitæ epi.
tome.*

posthæc est cum Theodorico Niemio populari suo multos annos in curia Romana, Pontificibus, Cardinalibus & Episcopis familiaris; quorum beneficio aditum habuit ad Sacerdotium, quo anno Christi 1386 initiatus fuit. Perlustrata Italia, regressus in patriam, primùm Rector Capellæ Ss. Trinitatis Paderbornensi in urbe fuit; deinde concionem in templo forensi dixit: quo in munere, cum iniqua adversus libertatem Ecclesiasticam plebiscita perstringeret, & à Wilhelmo Episcopo iudex rerum Ecclesiasticarum delectus, Cleri & Cœnobij Abdinghoviani emendationem urgeret, communem cum Episcopo invidiam contraxit; multisque injuriis tractatus, Bilsfeldiam secessit, translato secum Bilsfeldiam iudicio. Ea simul in urbe Decanus Collegij factus, vixit cum Wilhelmo adhuc anno 1416 Decanus, ætate prope sexagenarius. Tandem negotiorum publicorum & humanarum rerum pertæsus, ut Meibomius perhibet (quod ab hoc anno factum fuisse necesse est) ad Bodecense Cœnobium secessit; in quo reliquam vitæ partem inter religiosos sanctæque vitæ sacerdotes egit. Pertexuit historiam ab orbe condito per viætates divisam, & ad hunc annum Christi Mccccxviii deductam. Quod opus Cosmodromium inscripsit, à multis viris eruditis dilaudatum; nec immerito. Quippe qui res Westfalix ab aliis prætermittas diligenter in literas retulit. Cœpit Boni facio ix Pontifice opus, absolvitque Martino v Pontifice, anno ejus primo, qui Christi erat 1418.

Vixit ad id tempus unâ cum Gobelino Theodoricus à Niem, alter Paderbornensis scriptor; uti ex ijs constat, quæ de Concilij Constantiensis exordiis tradit. Patria illi Oppidum Niehemium fuit in diœcesi Paderbornensi haud incelebre, ubi honestis parentibus genitus; uti præter Meibomium ipsi Paderbornenses scripto suo ad Martinum Pontificem eum inter illustres suæ diœcesis viros numerant, Oppido Niehemio oriundum; falliturque Fabritius, qui Magdenburgensem scribit; aut qui equestri Niemiorum familia apud Onabrugenses ortum volunt. Literis domi excultus, in Italiam profectus est, supra quadraginta septem annos in curia Romana sub quinque Pontificibus, Gregorio xi, Urbano vi, Bonifacio ix, Innocentio vii & Gregorio xii versatus, sicuti id de se scribit. Ac primùm ob doctrinæ præstantiam in Collegium Abbreviatorum, qui & scribæ & Secretarij Pontificis appellantur, receptus, Legatisque additus, Græciam aliquando etiam perlustravit, quod ex scriptis quoque ejus colligi volunt. Ex privato isto munere, & Lucensis Ecclesiæ sacerdote, ob sacra scripturæ & legum peritiam, à Bonifacio ix, ut Crantzius tradit, Verdenensis Ecclesiæ Episcopus subrogatus est in locum Ottonis Brunswicensis, postquam ille ad Archiepiscopatum Brementensem transierat. Verùm diœcesin ingressus, reperit eam Theodoricus multis bonis spoliatam, arcemque adeo Rodenburgam ab Ottone antecessore retineri; quàm cum ille, lite in Romano judi-

Libro de vita.
Joannis Pontificis.
Gerhardus Vossius de Histor. latin.
Meibom. in præfat. ad vitam Joannis Pontificis à Niemio scriptam.
Compendium vitæ Theodorici à Niem, Scriptoris Diœcesis Paderb. Fabritius lib. 1. Orig. Saxon. Crantzius lib. 10. Metrop. c. 42.

cio intenta, repeteret, multosque simul agendi importunitate offenderet; rogatu Verdensium, à Bonifacio ad Cameracensem Episcopatum translatus est; eique in Verdensi Episcopatu successit Conradus de Vechta, Westfalus iudem, & sacrorum canonum Doctor, in qui post ad Pragensem Archiepiscopatum proVectus, in Hussitarum partes hæresinque transiit. Hæc Crantzius & Bruschius de Theodorico perscripsere; ac tamen ab his ordine in fastis Episcoporum Verdensium collocetur; inter electos tamen potius Episcopos, quam confirmatos possessoresque diœcesis numerandus est. In scripto vero Paderbornensium ad Martinum Pontificem inter claros quidem huius diœcesis viros prædicatur, nullâ tamen Episcopatus ejus factâ mentione; & nos tabulas producemus, quibus inter privatos etiam subscriptis; minus certò ad Cameracensem Episcopatum pervenerit, quod in fastis eorum Episcoporum nullibi proditus reperitur. Quare Romæ inter eruditos ejus sæculi viros privatam semper vitam coluisse dixerim, ubi historiam annorum xxxviii libris quatuor complexus est; quorum tres priores sunt de schismate eorum temporum: quartus Nemiis unionis inscribitur: his quintus accessit de vita Joannis xxiii Pontificis. Acerbus scriptor in Pontificem, & Romanorum moribus exagilandis; quales plerumque esse solent, qui vel cum Platina læsi, vel speratis honoribus potiti non sunt.

Crantz. l. 10
Metrop.
c. 42.
Bruschio in
catal. Epi-
scop. Verden.
Littere Pa-
derborn.

Gelenius. l. 3
Sacra. Syn-
tag. 39.
Chron. Wi-
desch. l. 1, c.
41.
Exagitan-
tur Cleri-
ci in com-
muni vi-
ventes.

Sub anni hujus tempus, quo Concilium Constantiense finitum est, haud levi procella agitati Regulares Clerici, qui secundum Augustini institutum vitam in communi societate viventium amplecti erant, & jam ab aliquot annis magno Germaniæ bono florere cœperant. Ausus quippe Matthæus Grabbo Razeburgensis, è Prædicatorum familia Theologiæ professor, librum à se conscriptum spargere in vulgus, quo contendebat fas non esse ulli extra Mendicantium ordines amplecti aliquod vitæ institutum, in quo palam secundum Evangelica consilia paupertatem, castitatem, & obedientiam profiterentur. Is liber, tanquam classico inflato, multos adversarios concivit Clericis hisce ex Mendicantium familiis, à quibus traducti oppugnati que. At postquam ea ad Theodoricum Colonensem Archiepiscopum delati fuere; convocavit ille in Concilium ex omnium facultatum Collegijs viros eruditos; quorum judicio cum institutum Clericorum magnopere probaretur, Archiepiscopus publicè etiam tabulis confirmavit. Hac Colonensium sententia munitus Joannes Wallius Windeschemensis, Joannes Vossius Swollensis, & Henricus Ahusius Monasteriensis ad fontem salientem Collegij moderatores, ad Concilium Constantiense profecti, Concilij Patribus Grabbonis aliorumque insectationes exposuere; à quibus tres illi præstantes viri honorificè excepti, & publico etiam honore ad hospitium deducti sunt. Ubi verò Wallius causam suam publicè peroravit in senatu Patrum, una omnium voce Clericorum institutum mi-

rifice

rificè dilaudatum comprobatumque fuit; id quod à Martino Pontifice publico etiam diplomate privilegiorum, qualia cæteræ religionum familiarum habent, mirificè exornatum confirmatumque est. Famofus ille libellus postea Florentiæ publicè coram Pontifice exustus, auctorque in carceres detrusus. Inde Canonici illi Regulares, qui jam à Wilhelmo Episcopo nostro etiam in Bodecense Cœnobi-um traducti erant, multò latius se diffudère, & passim ab Episcopis ad formandum Clerum expeti cœpère.

Annus Christi 1419.

Martini V Pont. 2.
Sigismundi Imper. 10.
Theodorici Admin. Pad. 4.

Subit annus procurentis sæculi decimus nonus, qui Wenceslaum tandem, inertissimum & flagitiosissimum Bohemiæ Regem, die xvi Augusti sustulit è vita, ætatis quinquagesimo septimo, Regni Bohemici quinquagesimo quinto. Fatalem morbum contraxit ex Hussitæum dominatu & sævitia; nam cum videret eos jam armatos prorumpere, Ecclesias vi occupare, & Cœnobia spoliare, nec sibi Prægræ tutam esse vitam; in vicinam urbi arcem se recepit, opem Sigismundi fratris, amicorumque assiduè implorans expectansque. Ita verò postquam capitis & regni periculum adiit, evigilare cœpit, toties antè monitus, frustra que rogatus, ut religioni consuleret, & hæresin in fomite extingueret. At serò hæc agebantur, quòd jam adulta hæresis dominatu prævaleret. Ac licet Rex minas & necem seditiosis intentaret; illi tamen ausu in curiam prorumpere, & septem senatores cum urbis iudice è fenestris præcipites dare, quos lanceis exceptos dirum in modum trucidavère, cæteris consulibus civibusque fuga salutem quarentibus. Ad quod spectaculum stabat in foro Joannes Præmonstratensis sacerdos, sceleratus ordinis desertor, & tuba seditiosorum; populoque factum Christi corpus, quod confecerat, calicemque inter nefandum facinus sanguinariis ministrabat. Audita hac Hussitarum crudelitate, Wenceslaus Rex ira incandescens, correptusque paralyti, intra decem & octo dies expiravit, frustra Sigismundi fratris & amicorum auxilia expectando. Miserat quidem Sigismundus Imperator Rudolphum Saxonix Ducem in Bohemiam Legatum, qui seditiosos componeret ad concordiam; at hunc cum ferro nondum aggredi auderent, clam veneno sustulerunt; Ipse dein de Imperator, dum omissa in Bohemiam expeditione, arma in Turcam movet, Bohemiam & Ungariam simul amisit. Ea cunctatione furiosus Hussitæ debacchari in Catholicos, suppliciis sævire in sacerdotes & Monachos, Monasteria religionum ordinum sine discrimine spoliare, templa & arces occupare cæperunt. Furorem accenderat supplicium Joannis Hussi & Hieronymi Pragensis; quos

Aneas Sylvius. Histor. Bohem. Cochlaus lib. 4. Naucerus Raynald. in histor. Ecclesiast. Dubran lib. 23. C. spimango. Obitus Wenceslai Bohemix Reg. & furor Hussitarum.

quàm

quàm cæco Martyrum honore celebrabant, tam insana vindictæ & hæresis conspiratione ruebant in arma.

Crantzius
Lxi. Saxon.
c. 8. & 9. &
lib. 10. Me-
trop. c. 46.
Meibom.
in histor.
Brunsvic.
annal. Mss.
Hildesh.
Dresser. in
Saxon.
Letznerus
in mss.
Keufnerus
in Saxon.
Hoja.
Spanneberg.
in Chron.
Mansfeld.
Bellum
Ducis
Brunswi-
censis
cum Jo-
anne Ho-
jano Epi-
scop. Hil-
desiensi.
Prisca
Monaste-
rii Bode-
censis pri-
vilegia &
bona, jam
ad Cano-
nicos Re-
gulares
traducta,
confir-
mantur à
Theodo-
rico Pa-
derbor-
nam invi-
sente.

Atrox hoc anno bellum exarsit inter Bernardum Ducem Brunswicensem, & Joannem Hojanum Hildesensem Episcopum, quem ex Paderbornensi Ecclesia ad Hildesensem transisse diximus. Crebra inter hos & hereditaria dissidia, ob præreptas præstructasque ad con- finia arces. Brunswicensi se in societatem armorum junxere Wilhel- mus Dux Lunenburgensis, Joannes Episcopus Halberstadiensis, Hen- ricus Dux Sleswicensis, ejusque frater Adolphus Marchio Brande- burgensis: Hildesensi Episcopo subsidio venere Otto Episcopus Monasteriensis cum Hojanis fratribus, Comes Holsteinius & Spie- gelbergius, alijque proceres, quos magno numero è Westfalia addu- xit Monasteriensis Episcopus. Lite (quæ tamen non proditur) sæpe in cassum per arbitros tentata, res ad arma processit, & post alternas agrorum vastationes, bis acri prælio, semel ad Osterwicum; iterum ad Gronam seu Grondam conflictum. Victus Episcopus Hildesien- sis: capti ultra centum militaris ordinis viri; quos inter junior Dux Saxonix, Erici filius, Hildesensis Canonicus. Nec incruenta Brun- swicensibus fuit pugna. Bellum hoc tandem Theodoricus Archiepi- scopus, Administratorque noster, interpellatus arbiter, in eas, quas Crantzius indicat, leges feliciter composuit.

Et hoc anno etiam Theodoricus Archiepiscopus Paderbor- nam accessit; in eaque urbe, rogatu Wilhelmi de Monte, Comitis Ravensbergensis, Canonicis Regularibus Monasterij Bodecensis prisca ejus loci privilegia bonaque, quæ Imadus olim Episcopus de- derat, eâ quâ Virgines olim Monasterium illud incolentes libertate obtinuerant, festo Conceptionis B. Virginis instauravit. Id Wilhel- mus è impensius sollicitabat apud Archiepiscopum, magnus ejus Monasterij patronus; quòd ejus auctoritate & salutari opera Mona- sterium illud, remotis dissolutæ vitæ Virginibus, ad religiosos viros traduxisset, videretque magno Ecclesiæ Paderbornensis fructu, & illustri omnium virtutum exemplo præ ceteris efflorescere. Jovabit nunc ipsas Archiepiscopi tabulas, & cum his simul inclusas Imadi Episcopi nostri literas producere, ad prisca Episcoporum frugalita- tem recognoscendam.

Theodoricus Archiepiscopus Coloniensis, et sacri imperii per Italianam An- chicancellarius, et Administrator Ecclesiæ Paderbornensis, Univerfis præ- sentia visuris salutem in Domino sempiternam. Quoniam petitio illustris Wilhelmi de Monte, Comitis de Ravensberg, affinis nostri carissimi, nobis exhibita continebat, qualiter ipse olim Electus Paderbornensis Ecclesiam in villa Bodeken Paderbornensis diocesis tunc sacularem et desolatam causa re- formationis ipsius et divini cultus restorationis in eadem ad Canonicos Re- gulares in statum sui ordinis transformandam cum omnibus juribus, emuni- tatibus, libertatibus, privilegiis et pertinentiis suis univervis Capituli Pader- bornen.

bornensis Ecclesia cum consensu transtulit, qui quidem Canonici Regulares dictam Ecclesiam Budicensem iam pro statu sui ordinis ex eleemosynis Christi fidelium magnis laboribus et expensis in magna parte reformarunt. Et ne eodem Canonicos et Successores eorum prerogativa libertatis, qua ipsa Ecclesia fuerat ab antiquo decorata, in posterum fraudari contingat, eadem petitio subjungebat, ut nos auctoritate nostra ordinaria, qua in Ecclesia Paderbornensi predicta fungimur, quoddam privilegium nobis exhibitum, impresso sigillo Episcopi Paderbornensis, ut apparebat, sigillatum, et ab ipso Episcopo Paderbornensi Abbatisse et Ecclesia Budicensi predicta quondam concessum cum supplemento defectus, si quis forsan in sigilli diminutione, vel simili negligentia, seu simplicitate posset deprehendi, dignaremur confirmare, cujus quidem privilegii tenor sequitur in hac verba. In nomine sancte et individue Trinitatis. Notum sit omnibus tam futuris quam presentibus, qualiter Abbatisse de Bodiken a va cum consensu et laude totius Ecclesie et universae familiae per advocatum suum Henricum Comitem duas curtes, Quorsmitibusun et Luiddwardeshusun in pago Hassi sitas sanctae Patherburnensi Ecclesia in proprium tradidit, legavit, concessit scilicet cum omnibus jure sibi pertinentibus terris, territoriis, agris cultis et incultis ad ficos, pratis, pascuis, molis, molendinis, mancipiis, nuptis et innuptis, silvis, viis et in viis, aquis aquarumque decursibus, exitibus et reditibus, quasitis et inquirendis. Unde Immadus Episcopus memor ejus servitii et devotionis, quid quid ei de ipsa Ecclesia singulis, annis erat dandum, eidem Abbatisse suisque successoribus remisit in perpetuum, praeter duo mare, quae Episcopo Comes habet in beneficium, confirmata super hac re hujusmodi constitutione, ut quotiens idem Episcopus, vel Successor ejus, ad praefatum venerit locum, nullum ibi exigant servitium, praeter quod Here in Ecclesia move tres scilicet scutella cum ferculo et tres propinationes apporventur pro honore debito. Quod si ipse Episcopus, vel alius Successor ejus, hanc traditionem voluerit infringere, decem libras auri eidem persolvat Ecclesiae; Abbatisse vero liberam habeat potestatem sua recipiendi, et quod voluerit inde faciendi. Haec sunt mancipia ad praefatas curtes pertinentia, Meynza, Besecke, Luizo, Thiadburg, Meinz, Helmward, Rurhard, Werenburg, Eperstein. Nos igitur dignum arbitantes, ut libertatis et prerogativa singularis testimonia loci divino cultui deo ditis concessa temporis duratione non vilescant, et pius desiderii ipsius Comitis affinis nostri diocesana quidem potestate progressus in violabiliter perseveret effectus, privilegium supradictum pro Monasterio et Canonicis Regularibus antedictis auctoritate nostra ordinaria, qua in Ecclesia Paderbornensi fungimur, supradicta cum suis clausulis presentibus confirmamus, omnem, quae ex sigilli diminutione et fidei, et circa datum ejus, simplicitate vel negligentia potest deprehendi, suppleto defectum. In cujus rei testimonium praesens scriptum sigilli nostri iussimus appensione muniri. Datum Paderborna. Anno Domini Mccccxix, ipso die Conceptionis B. Mariae Virginis.

Sustulit & hic annus, xxii Septembris, Joannem Nassovium, Obitus
Moguntinum Archiepiscopum ac Metropolitanum nostrum, sub Joannis
rogato Nassovij

Archiep.
Mogunt.
tini.
Serrar.
lib. 5. bist.
Mogunt.
Tribem.
in Chron.
Spanheim.
Bruschius
in Metrop.
Brouverus
lib. 19.
Annal.
Trevir.
Chron.
Citicenses

rogato in ejus locum Conrado Reingravio Comite, viro priscæ religionis; perinde ut anno superiori in locum Wernerii Trevirensis Archiepiscopi sublectus erat Otto Comes à Ziegenheim, integerrimus præsul, qui inter lacrymas ex præposito ad hanc dignitatem protractus erat. Magnum hi duo Archiepiscopi Germaniæ decus, & vacillantis religionis præsidium; quorum unicum geminumque studium fuit, prolapsam Cleri & Monachorum disciplinam ad priscam severitatis formam revocare.

Annus Christi 1420.

Martini V Pont. 3.
Sigismundi Imp. 11.
Theodorici Administ. Pad 5.

Hæresis
Hussitarum, pro-
movente
Joanne
Ziska, in
Bohemia
invale-
scit.
B. as
Sylvius
in Hist. Bo-
hem.
Cochlaus
lib. 4.
Dubrav.
lib. 23.
Naucl. ge-
ner. 48.
Raynald.
in hist.
Eccles.
Sigis-
mundus
Catholi-
cis suc-
cursurus
in Bohe-
miam
tendit.
Rex Bo-
hemie à
Conrado
Westfalo
Archiep.
Pragen-
si corona-
tur.
Crantz. lib.
Metrop.
9. 42.

Interquiescente per hæc Germania, omnem belli furorem Hussitarum Hæresis contraxit in Bohemiam. Quippe Wenceslao Rege extincto, Hussitæ sibi impietatis scelerumque ducem delegere Joannem Ziskam, hominem non modò nobili genere ortum, & à puero in aula Regis nutritum, sed & bellicis artibus præliisque exercitatum; qui collecta seditiosorum hominum multitudine (quam brevi ad quadraginta armatorum millia numeravit) regni dominatum arripuit, & ferro deinde flammaque per totam late Bohemiam grassatus fuit. Uti verò truculenta Hussitarum hæresi infectus erat, ita in sacras cum res tum personas furor ejus præcipuè desævijt; nam postquam sacerdotes Catholicos ex templis Parochiarum, Monachos ex Cœnobiis, sacras Deo Virgines ex claustris ejecisset: templa Parochiarum Hussitarum præconibus tradidit; Cœnobia verò partim flammis absumpsit, partim vasta reliquit.

Occurrere quidem his malis potuisset Sigismundus, si vel bellis in expeditionibus felicior, vel in ferendis laboranti Bohemiam impetij promptior fuisset. Sanè quod vocatus non statim pragam, ut sperabatur, sed Vratislaviam diverterit; & desperantes de salute sœcæ Christianos, & obstinatos in malo schismaticos. Movit interea tandem ex Silesia in Bohemiam, hostili Græcium & Cuthnam exercitu aggressus. Auctusque deinde copiis Marchionis Misnien- & Brandeburgensis, quibus & suas remisere Dux Saxonie & Austria pragam obsedit. Quo tempore à Conrado Pragen- si Archiepiscopo, post festum D. Jacobi, xxx videlicet Julij, in æde Metropolitica, quæ in arce sita erat, coronam regni Bohemie accepit. Erat verò hic Conradus, à quo Sigismundus Rex coronatus, gente Westfalus, ortus in oppido Vechta, juris Doctor, & Catholicè adhuc eo tempore sentiens; postea verò ad Hussitarum hæreses prolapsus, novæque calixtinorum sœcæ, quæ calicem sub altera specie urgebat, propugnator non infimus. Theodorico Niemo in Episcopatu Verdensi subrogatum tradit Crantzius & Bruschius. Verdensi relicta, adeptus est Cathedram

dram Olomucensem; atque ab hac demum translatus fertur ad Archiepiscopatum Pragensem; eò certè indignior hoc honore, quò obemptam à Prædecessore suo Alberico hanc dignitatem, perditosque mores, ineptior. Probrum enimvero gentis Westfalicæ; homo vanus, stolidus, rerum sacrarum prodigus, & necromanticis etiam artibus infamis; at non diu superstes, sed tertio ab hinc anno infelici morte extinctus. Bruschius nobili genere, præfectoque Vechtenfi ortum tradit; cui successerit Conradus Sultovius Lunenburgensis, sacrarum literarum Doctor, vir egregius, & Orator postea apud Pontificem Alberti Cæsaris, de quo tempore memorabitur. Quanquam, ut suspicor, multum hinc vacillent fasti Verdenses, quos inter Saxonicos maximè jejunos turbatosque accepimus. Sed ad Sigismundum revertamur.

Brusch. in
Catal. Epif.
Verd.

Is postquam per sex hebdomadas Pragam obsedisset, soluta obsidione, rebusque improspere gestis, è Bohemia discessit. Culpæque datum, quòd D. Wenceslai tumbam, ex puro auro conflatam, gazamq; sacram in stipendium militum converterit, pollicitus se refecto ærario omnia redditurum. Tum verò Zisca, Brodam, Nymburgum, Cuthnam, Coloniam, cæterasq; urbes subigere: Ecclesiasticos viros, qui sceleri suo adversabantur, per supplicia è medio tollere: thesauros Ecclesiarum rapere: militem prædis inflammare, & regnum sui juris facere, hæresique in spolium dare.

Sigif-
mundus
obsidio-
nem Pra-
gæ solvit.
Zisca sa-
cra pro-
fanaque
vastat.

Quæ postquam ad Martinum Pontificem relata sunt, sacrum ille bellum hoc anno indixit, invitando sub signo crucis ad militiam. Ejus rei gratia missus in Germaniam Henricus Vinconiensis è regia anglorum stirpe Cardinalis. Cujus hortatu Theodoricus Coloniensis, Conradus Moguntinus, Otto Trevirensis, Guntherus Magdenburgensis, Archiepiscopi, Joannes Heinsbergius Leodiensis Episcopus, alijque præfules & Principes unâ cum Ludovico Palatino nomen sacræ militiæ dedere; quibus se multæ Imperatoris urbes junxerunt; ultroque Sigismundo militem ære suo scriptum obtulere.

Martinus
Pont.
Germani-
æ pro-
ceres ad
bellum
sacrum
invitat.

Inter hæc Theodoricus Archiepiscopus Coloniensis, pro Administratores & Episcopi munere, transgressus hoc anno è Westfaliæ Ducatu in Paderbornensem diocesim, multa utiliter ordinavit. Interque cætera sacerdotium, quod pia liberalitate patronorum conditum erat in civitate Brackelensi; erecto ad id altari, in honorem SS. Trinitatis & D. Thomæ in pervigilio Ascensionis Pontificali aucto-ritate ratum habuit. Quæ super re tabulæ extant, quibus magnopere dilaudat eorum pietatem, qui ejusmodi dotationes faciunt ad sacrificia & preces pro defunctis parentum, & majorum animis sublevandis. Ac nescio an ullum diocesis nostræ Oppidum sit ejusmodi sacerdotiis largius dotatum: aut ullum etiam postea Lutheri hæresi pertinacius inhæserit, omniaque inverterit. Tam citò degeneravere per hæresin piorum parentum improbi filij.

Theodo-
ricus Ep.
sacerdo-
tium in
oppido
Braklen-
si funda-
tum ap-
probat.

Annus Christi 1421.

Martini V Pont. 4.

Sigismundi Cæsaris 12.

Theodorici Administrat. Pad. 6.

Chron. M.

Belgii

Raynald. in
hist. Eccles.* al. Blan-
donem.

Æneas

Sylvius

Cochlans

Naucler.

gener. 48.

Bohemia
diversis
hæresium
sectis
affligitur
& turba-
tur.

Bohemiâ dehinc in extremum exitium vergente, non destitit Martinus Pontifex Germanos hortari ad expeditionem sacram maturandam. Quam in rem consequente hoc anno alterum Legatum, Cardinalem * Brandam, misit ad Germaniæ Principes, qui cruce signatorum exercitus ad signa Sigismundi Cæsaris colligeret. Quippe Bohemia non modò armis Ziscæ furentis Ducis, sed etiam diversis sectis lacerata pessum ibat. Harum princeps erat Thaboritarum, sic dicta ab arce, quam Zisca in alto & prærupto monte extruxerat, ac Thabor appellabat; tanquam cum tribus Apostolis illic legem novam à Christo accepisset propagandam. Altera Hussitarum secta erat Orebitarum, quæ sibi Moysis instar legem in monte Oreb datam gloriabatur. Ea secta auctore Moravo quodam Sacerdote confecta, Græcenses vicinasque regiones multis cladibus afflictebat, crudelitate Thaboritarum detestabilior; quòd Catholicos Sacerdotes aut flammis cremaret, aut nudos rigente hyeme sub glacie præfocaret, aut ex sectis virilibus projiceret in cœnum. Tertia Adamitarum erat, à Picardo Gallo, homine flagitiosissimo, introducta in Bohemiâ; qui postquam brevi magnam virorum & mulierum turbam contraxerat; prostrato omni pudore, nudos & promiscua libidine viventes produxit in publicum. Hanc sectam, quòd ipsos Hussitas puderet, Zisca impetu facto delevit.

Emersit per hæc quarta secta Calixtinorum, quæ inter Catholicos & Hussitas mediam quandam viam ingressa, Eucharistiam non modò sub specie panis, sed & vini ex calice populo præbendam contendebat; eoque sequaces Calixtini & Pragenses appellati; quòd Praga in pseudo synodo hæc hæresis vii Junij à Conrado Westfalo approbata esset. De cœtero hi sectatores præsentem Christum in Eucharistia, sex alia cum Catholicis Sacramenta, vetus & novum testamentum, Apostolicum symbolum, Nicænum concilium, & cœtera primæ Ecclesiæ dogmata se recipere asserbant. Quam plausibilis hæc secta apud populum & proceres, tam composita erat ad fallendos Catholicos, tanquam in nullo præter communionem sub utraque specie dissiderent, cum tamen multa alia simul Hussitarum dogmata que sectas divisa erat: ut in omni hæresi compertum, postquam semel à Catholica Ecclesia descissum est.

Raynaldus

in histor.

Eccles.

Monstrelet

Magno interea apparatu contrahebatur exercitus tam è superiori, quàm inferiori Germania, Belgio, Hollandia, Hannonia, multaque Imperialibus submittebant suas cohortes; quas inter Tremontani

ere suo scriptum militem expedit. Præverterunt hanc expeditionem Fridericus & Wilhelmus, Misinæ Marchiones, qui cum valido exercitu Bohemiam ingressi, factâ ad Bruxiam congressione, duo millia Hussitarum trucidavere, captâque Bruxia, nullo sexus discrimine, sævierunt in Hussitas. Nihil his dejectus Zisca, Cuthnam expugnat; unde ad Rabi obsidionem digressus; ad quam sagittæ ictu alterum quoque oculum amisit. Nec tamen Castrenses ob id labores deseruit; sed licet exinde utroque oculo captus, in præliatamen se duci iussit, ex quibus multas etiam victorias reculit. Tanta hæresis erat pertinacia, & rabies; quæ & fœminas armavit, furiarumque instar in prælia rapuit, quarum multa cadavera inter cæfos reperta.

Chron. MA
Belgij
Chron.
Tremont.
An. as
Sylvius
Langius
in Chron.
Citzensis
Histor.
Thuring.
Spangeberg.
Hussitarum cædes:

Per id tempus cum Theodoricus Archiepiscopus Colonienfis, Administratorque diœcesis nostræ, occupatus esset in conscribendo milite, impensisque militiæ cogendis; sub initium hujus anni arcem Kruckenbergam & Oppidum Helmwardeshusen Abbati Imperialis Cœnobij Helmwardeshusani, accepta certa pecuniæ summa oppignoravit. Ad hunc modum castrum & oppidum Steinhemium a Theodorico pignori datum diversis diœcesis nobilibus, a quibus magna pecuniæ summa collecta. Multa hujusmodi ab Administratore per diœcesin oppignorata, interversa que, magno diœcesis Paderbornensis onere ac damno. Quæ etsi tunc ad impensas belli sacri postularit; post tamen ex his causam obtendit apud Pontificem, obarata diœcesin cum Colonienfi in unum Ecclesiæ corpus conjungendi.

Zisca labores bellici.
Theodoricus Varia Diœcesis Paderb. loca diversis oppignorat.
Ex MS. Biblioth. P. Maurisij Buren.

Claudit hoc anno, morte abreptus, Lubertus Steinfurdensis familiam suam, ex qua Balduinum Episcopum habuit Paderborna. Filia, quam reliquit unicam, Mechtildis denupta Ewerwino Comiti Benthemensi, Steinfurdensem Dynastiam conjunxit Comitatu Benthemensi. Ea mortua, Ewerwinus duxit Gisbertam Bronchorstianam, Henrici Solmensis ex filia neptem, hæredemque; quo conjugio exinde Benthemenses & Steinfurdenses Comites procreati. Ewerwinus, qui ex Gulterswichijs Dynastis Comitatum Benthemensem conubio adeptus, vir procerus fuit & eleganti corporis habitu; nec pietate minus & religione in Deum commendatus. Quippe qui in Cœnobio Frenswegenfi chororum non minus quam Canonici Regulares frequentare & Psalmos decantare in more habuit.

Luberto Steinfurdensi Comite extincto, transit Comitatus ad Ewerwinum, ex dynastis Gulterswichijs Comitem Benthemensem.

Annus Christi 1422.

Martini V Pont. 5.

Sigismundi Imper. 13.

Theodorici Admin. Pad. 7.

Tandem sub exitum Autumni, mense Augusto & Octobri, collegere se exercitus sub vexillo crucis adversus Bohemos Hussitas; auspiciisq; Sigismundi Cæsaris progressi in campum Episcopi, Principes

Anas
Sylvius
Cochleus
Dubravins
Nauclerus

Langius
in Chron.
Circens.
Chron. M.
Belgij
Histor.
Thuring.
Chron.
Colon.
Trubem.
in Chron.
Cuspinia-
nus.
Infelix Si-
gismundi
& proce-
rum Im-
perij con-
tra Huffi-
tas expe-
ditio.

cipes & Comites, cæterique Germaniæ proceres Theodoricus Colo-
niensis Archiepiscopus, quem Emundus cæterorum antesignanum
dilatad Otto Trevirensis, Guntherus Magdenburgensis, Archiepi-
scopi: Joannes Leodiensis Episcopus, alique sacrorum præfules;
Fridericus Marchio Brandeburgensis, Ludovicus Comes Palatinus,
Albertus Dux Saxonix, Ludovicus Lantgravius Hassiæ, Fridericus
& Wilhelmus Marchiones Misniæ, Georgius & Adolphus
Principes Anhaltini, Fridericus Landgravius Thuringiæ, Joanes
Dux Bergensis, Henricus Comes de Schwartzenburg, Volradus
& Gevhardus Comites de Mansfelt, Bedo Comes de Stalenberg;
quibus ingens procerum & nobilium voluntariorum multitudo se
junxit. Hi tripartito exercitu processere in Bohemiam; quorum pri-
mum constarunt Duces Saxonix. Alter ex Francorum populis col-
lectus, Duce Friderico Brandeburgensi Marchione & Norimbergæ
Burgravio. Tertium duxere Theodoricus Coloniensis & Otto Tre-
virensis Archiepiscopi; quos Rhenani, Westfali, Boji & Svecorum
nonnullæ urbes sequebantur. Ingentes copiæ, quæ se in saltu Bohe-
mico conjunxere: at postquam ad Saltz Oppidum consedere, hære-
tici subitario milite, quem in agris contraxerant, tantum fortissimo
Christianorum exercitui terrorem injecere, ut omnibus relictis im-
pedimentis, viso necdum hoste, in turpissimam sagam trepida agmi-
na se averterent, frustra occurfante Cardinale Legato, retrahenteque
ad signa; cui non aliud quoque laboris pretium fuit, quàm ut turpis
fugæ se comitem daret. Insecuti fugientium terga Hussitæ, magnam
edidere stragem. Culpam infelicis successus referunt ad dissidia in-
ter Cæsarem & Principes; quod dum illi peterent retinere, quæ ar-
mis quisque occupaturus esset: Cæsar regnum Bohæmiæ distractum
noluerit. Adeo de exuviis urfi, antequam captus esset, inane certamen.
Ea clades 7 Januarij sub initium anni 1422 accepta proditur.

Conven-
tus No-
rimber-
gensis in
qua alte-
ra in Huf-
sitas ex-
peditio
decreta.
Sigismun-
di filia nu-
bit Alber-
to Au-
striæ du-
ci.

Ad quam resarciendam Sigismundus Imperator Norimber-
gam ordines imperij evocat. Interfuit præter cæteros huic conventui
Julianus Cardinalis, vir morum & literarum præstantia egregius, à
Pontifice in Germaniam missus. Decreta tum ibi altera ad viii Ca-
lend. Junij in Bohemos expeditio. Et Sigismundus, quo se poten-
tissimi Ducis Austriæ præsidio firmaret, filiam quam habebat uni-
cam Elizabetham Alberto Austriæ Duci, quem post Germania Im-
peratorem habuit, conjugem dedit. Nuptiæ magna pompa Viennæ
celebratæ. Eo connubio, quia Austrius hæreditatem Bohemix &
Ungariæ adierat; post & Moraviam, quod veneno Hussitarum infe-
cta esset, & proceres in eâ rebellionem cœptarent, Alberto genero
Sigismundus dedit in catholica religione continendam.

Adulta jam ætate, secunda expeditio, ut Norimbergæ inter or-
dines convenerat, facta in Bohemiam. Bello huic Fridericus Mar-
chio Brandeburgicus, & Julianus Cæsarinus dati Duces; quos seque-
bantur

bantur Albertus & Christophorus Bavarix Duces, Fridericus Misnia
 Marchio, Joannes & Albertus Brandeburgenses Principes, Herbi-
 polensis, Bambergensis, Eistadensis, Episcopi; quibus Coloniensis,
 Moguntinus, & Trevirensis Archiepiscopi suas copias adjunxere:
 præter eas, quas Albertus Dux Austriæ submisit. Ex his exercitus
 quadraginta millium peditum conflatus; equitum paulò minor erat
 numerus. Felici aliquamdiu successu actum; capta oppida: spoliati
 incolæ; profligati hostes: trucidati, nullo ætatis sexusve habita ra-
 tione obvij. Quia insolentia exacerbati Bohemi, expeditas legiones
 coëgere; ad quarum adventum, seu proditione, seu prædæ interceptæ
 cupiditate, seu vindicta crudelitatis exercitæ, rursus pavore Catho-
 licorum exercitus percussus, hoste nondum viso, in fugam se abjecit.
 Hærebat attonitus Julianus Cardinalis ad hanc Germanorum incon-
 stantiam & timiditatem, tentabatque fugitivum Christianorum ex-
 ercitus sistere, alios hortando, alios retrahendo, alios obsecrando,
 aliis exprobando, ne famam Germanici nominis tam fœda apud po-
 steros fuga macularent: agi de vita, inclamabat, quæ in ipsa fuga ma-
 gis periculosa esset: agi de christiana religione adversus hæreticos:
 agi de gentis gloria, & salute totius regni Bohemici & Imperij. Quæ
 omnia cassa erant; dum & ipse invitus raperetur in fugam. Ita bel-
 lum hoc, quantumvis justum & sacrum, improspere successit; haud
 secus quàm in Palæstinæ bellis toties memoratum: barbaris & im-
 piissimis etiam hostibus irato numine victoriam permittente, seu in
 scelerum vindictam, seu aliis ex abditis causis, quas vereri quàm scu-
 tari mortalibus magis fas erit. Questus & Landhusanus Dux Boius
 hæc ipsa: *Quinquies Bohemiam sumus ingressi: toties copiis, impedimen-
 tis, et omni bellico apparatu exuti, ac nescio, quo fato hæc per turpem fugam
 agantur.*

Exinde Bohemi Lituanorum & Polonorum viribus adjuti, non
 modo sese regnumque Bohemix tutari; sed & crebris incursionibus
 Thuringiam, Misniam, Saxoniam, Franconiam, Bojariam infestare,
 & cuncta rapinis, flammis, & cœdibus miscere cœperunt.

Per id bellum Bohemix quæta aliquamdiu Westfalia fuit, quòd
 magna pars inquietorum hominum in hanc expeditionem traducta.
 Quare Theodorico Archiepiscopo otium fuit in perlustranda utra-
 que diocesi, ordinandisque sacris & civilibus rebus. Interque cæte-
 ra præclare consuluit devotis Deo virginibus, quæ vel Colonia, vel
 in aliis urbibus & Oppidis, se in unam domum & communem habi-
 tationem collegerant. Eæ cum ab invidis quibusdam infestarentur,
 Theodoricus earum patrocinium suscepit; consultisque Coloniens-
 is Academiae viris, publico decreto liberum illis fecit commune do-
 micilium, in quo pudicitiam tutius custodirent, & mutuo sibi hor-
 tamento essent ad pietatem ac labores. Quam in rem publicæ tabu-
 læ confectæ, quibus per Theodoricum Archiepiscopum primarij
 Colo-

Iteratus,
 sed de-
 nuo in-
 faustus,
 Catholi-
 corum
 cum Hus-
 sitis con-
 gressus,

Theodo-
 ricus Ep.
 Socialem
 Virgi-
 num Deo
 devota-
 rum vi-
 tam ap-
 probat.
 Ex Archi-
 vo Cœnobij
 Bodecensis.

Coloniensium Doctores, Theodoricus de Monasterio sacrae Theologiae professor ac Regens, Henricus de Gorcheim Theologiae professor, Joannes de Werborch Decretorum Doctor, Simon Dopenheim Theologiae professor ordinis Prædicatorum, Godefridus Slusul de Moguntia ordinis Prædicatorum Theologiae professor, Rotgerus de Tremonia Theologiae professor, Christianus de Erpo legum Doctor, hanc devotarum Virginum socialem vitam approbavere, saggnari, ejusmodi Virginum Collegia jam ab ævo Apostolorum viguisse, salutarique in epistola ab Ignatio Martyre, Christi discipulo.

Annus Christi 1423.

Martini V Pont. 6.

Sigismundi Cæsar. 14.

Theodorici Administ. Pad 8.

*Synodi Coloniensis,
Synodi Osnabr. à Franc. Wilhelmo Episc. edita Tom. XII Concilio Parisien. recent edit. Cleinsorg. in Chron. Synodus Coloniensis, ejusque acta.*

At multò salubriori consilio atque opere Theodoricus Archiepiscopus, administratorque Paderbornensis Ecclesiæ, anno hoc sequenti, Christi videlicet MCCCXXIII, die xx mensis Martij, celeberrimam habuit synodum; ad quam provinciales Episcopi, Leodiensis, Trajectensis, Monasteriensis, Mindensis, Osnabrugensis invitati, aut per se, aut per Legatos ac nuncios suos, unâ cum cœtu præsulum & Clero, Coloniensis diocesis, copiosa, ut acta referunt, multitudine, convenere. Ea verò in synodo, præside Archiepiscopo, multis decretis disciplina Ecclesiastica redintegrata; cum primis Clericorum libido quòd id vitium, sæculo illo late pateret, refrenata: severisque pœnis sancitum, ne quis Clericus aut Parochus domi concubinam aut suspectam foeminam aleret. Libertas quoque Ecclesiastica rursus vindicata adversus iniqua jura, aut secularium hominum statuta, quibus vetitum erat, ne quis prælatis Ecclesiæ aut Clericis quicquam venderet, aut ab eis frumentum, vinum aliaque emeret: ne in exequiis anniversariis defunctorum oblationes à populo fierent; quod plebiscitum, uti à Paderbornensibus obtrusum aliquando diximus; ita Colonienses quoque ausi sunt pertentare, & clero velle leges præscribere.

Multa præterea in hac celebri synodo laudabiliter statuta sunt; eoque dignam censuere, quam inter acta, publica conciliorum referent Parisienses. Demum, quòd hic minimè prætermittendum est, damnata est in hac synodo Patrum & præsulum sententiâ Hussitarum hæresis; vetitumque severè, ne quis ejus sectæ homines, aut hospites susciperet, aut eorum libros distraheret legeretve. Quam in rem publica etiam jejunia ac preces populo indictæ fuere.

Brousser. lib. 19. Annal. Trevir. Serræ. in

Ejusmodi synodus per id tempus Moguntia à Conrado, & Trevis ab Ottone Archiepiscopo celebrata; tum ad Cleri populique mores instaurandos, tum ad Hussitarum hæreses præstruendas, ne ex vicina Bohemia in Germaniam profeminarentur, De Trevirensi luculenter

culenter Browerus: de Moguntina Serrarius egit, in quibus severis hujusmodi poenis animadversum in eos, quotquot Hussitarum hæresin aut patrocínio fulciperent, aut per commercia tractarent. Jam antè synodus in hanc rem à Salisburgensi Archiepiscopo celebrata erat, in qua severis poenis actum in eos, qui Hussitarum sectas foverent; eoque Ratisbonæ Sacerdos, qui in eandem hæresin relapsus fuerat, palam execratus & feralibus flammis exustus. Tanta tum severitate proserpens hæresis ab Episcopis proculcata, ne qualabe Germaniam inficeret. Idque potissimum Martini Pontificis vigilantia & studio factum, à quo ejusmodi synodi in hanc rem Archiepiscopis per Germaniam imperatæ; quod præclare intelligeret sapientissimus Pontifex, nullum virus peste & hæresi per contagia populorum nocentius incautiusque diffundi.

Sacras hæc Theodorici Archiepiscopi curas excepere civiles ex morte Raynaldi Juliæ & Geldriæ Ducis. Nam postquam hic xxiii Junij excesserat è vita, Geldrenses sibi delegere Arnoldum Egmundanum Comitem, jure etiam in postero translato. At Juliæ Ducatum Adolphus Montium Dux pro Ruperto filio suo impetravit (idque studio & opera Theodorici Archiepiscopi factum tradit Trithemius) quem & Sigismundus Cæsar publico diplomate Budæ consignato Juliæ & Geldriæ Ducem confirmavit. Ac Theodoricus Archiepiscopus, quo sibi arctius Montium Ducem beneficiis devinciret, egit, ut Ruperto Adolphi filio vidua Rainaldi Geldriæ Ducis in matrimonium collocaretur; quemadmodum jam antè neptem suam Wilhelmo Comiti Ravensbergeni, Adolphi Ducis fratri, ut diximus, conjugem dederat.

Aliis mox curis involutus Theodoricus, ex morte Friderici Ultrajectensis provincialis sui Episcopi, vii Idus Octobris sublato. Vacuâ sede, mirum quod eum prensarint Episcopatum. Inter hos Theodoricus Colonienis Archiepiscopus sollicitavit pro Walramo fratre; egit pro Aquensi Præposito ex familia Burana Leodiensis Episcopus; obtulit Otto Monasteriensis Episcopus Albertum fratrem suum Hohanum Comitem, quem post habuit Mindensis Ecclesia Episcopum; contendit Adolphus Dux Montium pro Gerardo Clivensi, Dux Clivensis pro Rudolpho Diepholdio Præposito Osnabrugensi & Canonico Colonienis. Postquam ad suffragia itum, alii Rudolphum Diepholdium, alii Suederum Culenbergium, Trajectensem Præpositum elegere. At cum postea Martinus Pontifex, rejecta utriusque electione, Spirensi Episcopo Ultrajectensem Ecclesiam deferret, & ille Suedero Culenbergio jus suum cederet, scissa est Ecclesia factione Diepholdij & Culenbergij, prævalentè demum Culenbergio. Excidit tum magna spe Theodoricus Archiepiscopus extollendi familiam; quem haud multo post benignior fortuna amplexa; utrumque enim fratrem, Henricum & Walramum, ordine ad Monasteriensem Episcopatum provexit.

Mogunt.
Raynald.
in Histor.
Eccles.
Aliæ Di-
ocesanæ
Synodi
hoc tem-
pore ce-
lebratæ.

Trithem. in
chron.
Spanheim.
Chron. M.
Belgic.
Teschemach
Obitus
Rainaldi
Juliæ &
Geldriæ
ducis, cui
sufficitur
Rupertus
Adolphi
montium
ducis fi-
lius.
Wilhelm.
Heide
in Histor.
Ultraject.
Variorum
sollicita-
tiones
pro Epi-
scopatu
Ultraje-
ctensi.

Crantz.
 lib. 11. Saxo.
 c. 10.
 Truhem.
 in Chron.
 Spanheim.
 Spangeb. in
 Chron.
 Mansfeld.
 Chron.
 Saxon.
 Langius
 in Chron.
 Cuzensi
 Cuspin. in
 Sigism.
 Sigis-
 mundus
 Frideri-
 cum
 Misniae &
 Thuringi-
 aë mar-
 chionem
 Saxonie
 Ducem
 & sep-
 temvi-
 rum cre-
 at.
 Aneas
 Sylvius
 Nauenclerus
 Theobald.
 in histor.
 Hussitar.
 c. 56.
 Raynald.
 in hist.
 Eccles.
 Sigis-
 mundus
 guberna-
 tionem
 regni Bo-
 hemici
 Zisca
 offert.
 Adol-
 phus dux
 montium
 ducatum
 Barren-
 sem ho-
 stiliter in-
 gressus
 capitur.
 Chron.
 Colon.

Per hæc Sigismundus Cæsar, postquam Albertum Ducem Au-
 striæ generum fecerat, & Fridericum Burgravium Norimbergensem,
 ob præclara merita, Marchionem Brandenburgicum ac septemvirum
 Imperij creârat, hoc deinde anno post mortem Rudolphi & Alberti
 Ducum Saxonie, Fridericum Misnie & Thuringie Marchionem
 Saxonie Ducem & septemvirum dixit: frustra obnitente Erico La-
 wenburgico, inferioris Saxonie, Angarie & Westfalie Duce; quod
 eam dignitatem hæreditario jure successionis sibi deberi contende-
 ret; quippe quæ post exutum Henricum Leonem hæcenus in sua fa-
 milia constiterat. Ita verò utraque septemviralis dignitas à Sigismun-
 do Cæsare ad hanc Saxonum & Brandenburgicorum familiam trans-
 lata est.

Annus Christi 1424.

Martini V Pont. 7.
 Sigismundi Cæsar. 15.
 Theodorici Admin. Pad. 9.

At Cæsar, licet Alberti generi & utriusque Electoris à se creati
 potentia confirmatus esset, multique etiam Principes auxilia offer-
 rent, & Episcopi populum ad sacrum bellum invitarent; prætereaque
 Pontifex Regem Poloniae, Svecie, & Danie hortatus esset ad arma
 contra Bohemos repetenda; Ziscam tamen Bohemorum Ducem
 bello aggredi ausus non fuit. Adeo, cæcus licet, Zisca formidabi-
 lem se fecerat: Igitur tanquam ex desperatis ad alia consilia conver-
 sus, ut Ziscam in suas partes traduceret, rotius regni gubernationem
 illi nomine suo obtulit; id quod Cæsari & Germanico nomini inde-
 corum erat. Sed & illa Zisca aspernatus, qui Sigismundo Lituaniae
 Principi Bohemiae regnum detulerat, ejusque oblatis præsidiis mula-
 to insolentior erat.

Per id tempus Adolphus Dux Montium, vir eâ tempestate inter
 Westfalos bellicosus, terram Ducis Barrensis, sollicitatus à Jolanta
 conjugè, filia Barrensis Comitissæ, hostilibus armis ingressus, multa
 felicitè gessit, ipsumque penè totum Barri Ducatum subegit. At
 dum nocte quadam intromissus in Cœnobium cum sacris Deo
 Virginibus inter saltus amplexusque transigit, obrutus captusque à
 Duce Lotharingie, Nanceum in custodiam abripitur; in qua per an-
 num detentus, liberatur tandem insigni Ruperti filij caritate. Is Nan-
 ceum profectus, lytro perfoluto, patrem è carcere eduxit, simul
 omne jus in Ducatum Barri abjurando. Tanti unius noctis voluptas
 stetit, dignusque hac pœna, censeret Adolphus potuit, qui Wilhel-
 mum patrem captivum quondam traxerat.

Sed & grave bellum hoc anno inter Adolphum Clivensem Du-
 cem & Gerhardum fratrem exardere cœpit. Poscebat nimirum Ger-
 hardus Marchiam ab Adolpho fratre; quam cum negaret Adolphus,
 quod

quod communi ordinum consensu anno 1418 Marchiæ & Cliviæ conjunctio facta esset sub unius Ducis Cliviæ imperio, Gerhardus ad Theodoricum Archiepiscopi patrocinium confugit, foedusque cum illo init; & quo prouiore haberet, Cæsaris insulam cum castro & telonio 100000 aureorum millibus Theodorico Archiepiscopo vendit: parte ejus summæ præsentis pecunia numerata; pro altera parte Zonho, Linna & Ordinga Oppidis ex Capituli assensu Gerharo oppigneratis. Iniquissime idtulit Adolphus Dux, eoque ad Sigismundum Cæsarem appellavit; à quo Ludovicus Palatinus Elector arbiter litis componendæ datus. Ac multa quidem ille transegit; quæ tamen omnia mox interuersa fuere, lite quotannis ad arma resuscitata.

Et Coloniensis Archiepiscopus, quo partes suas firmiores redderet, foedus hoc anno contraxit cum Tremoniensibus aduersus Adolphum Cliviæ Ducem (quod multis exponit chronici Tremoniensis scriptor) quibus & Susatenses se accommodare iussit Archiepiscopus. Jam antè privata similitas inter Coloniensem & Adolphum Clivensem intercesserat (quibus provocatus Gerhardi partes suscepit) Berckam nimirum & alia quædam Oppida oppignerarat Adolpho Clivensi; interque pacta erat, ut Coloniensis veteris moneta aureos redderet Clivensi, quos cum ex ea moneta Archiepiscopus repræsentare non posset, æqualis pretij aureos obtulit, recusante Clivensi. Igitur ad Clivensem opprimendum consilia bellicque apparatus convertit; sollicitatque in foedus multi Episcopi, Principes & Comites, qui in societatem armorum venere, ut anno proximo referetur.

Eodem hoc tempore, tanquam ex provisa Westfaliæ procella, Simon Comes Lippiensis Wilhelmum de Monte Comitem Ravensbergensem, antehac Antistitem nostrum, delegit tutorem ac defensorem sui Comitatus: potestatemque illi fecit nominandi e nobilitate sua præfectum, cujus opera & consilio, sicuti res poscat, uteretur in tuendo Comitatu suo aduersus incurfantium hostium injurias; quæ literæ festo D. Thomæ Apostoli ab ipso Simone Comite sunt consignatæ. Tanta tum potentia & auctoritatis erat Montium Ducum familia ex foedere cum Coloniensi Archiepiscopo & Paderbornensi Administratore, cæterisque foederatis, penes quos tum totius Westfaliæ dominatus erat.

Auctor est Kersebrochius in fastis Episcoporum nostrorum, hoc anno demum Theodoricum Archiepiscopum pro Administrationis dignitate ac munere Paderbornam solemni inaugurationis ritu ingressum esse, & pro more magna omnium ordinum gratulatione splendoreque exceptum; sed eo die tantam aëris tempestatem inter continua fulgura, collisarum nubium tonitrua, & fulminum ictus exortam, quæ & summa templi culmina dejecerit, & urbem totam maximo omnium terrore concusserit; qualia jam antè prodigia su-

Teschemach. par. 2. p. 258. c. 259. Bellum Adolphum Clivensem Duce inter & Gerardum fratrem ejus. ob Comitatum Marchiæ. Chron. Tremon. Chron. Colon. Teschemach. Causa dissidij inter Theodoricum Archiep. Colon. & Adolphum Ducem Clivensem. Simon Comes Lippiensis Wilhelmum de Monte tutorem sui Comitatus deligit. Inauguratio Theodoricus Administratoris Paderborn.

Theodoro-
ricus pri-
vilegia
Delbru-
gensis
confir-
mat.

pra à nobis commemorata sunt ad hujus Administratoris facta accessusque in diœcesin; tanquam hæc cœlestia signa essent & prodigia bellorum, quibus Westfalia eo Archiepiscopo postea concussa fuit. Certò hoc anno Theodoricum Paderbornam venisse docent publicæ tabulæ, festo D. Elizabethæ obsignatæ, quibus ex consilio consensuque Præpositi, Decani, ceterorumque Canonicorum Delbrugensibus antiqua privilegia juraque instaurat. Quanquam hæc ad antiqua simul onera & obsequia adstringantur; qualia sunt, ut quilibet Delbrugensis Satrapia villicus Episcopo Paderbornensi Majalem & Autumnalem pecuniam, annum frumentum, saginatum porcum duo plaustra ligni, & tres gallinas quot annis pendat (quæ media ex parte à partiaris colonis exiguntur) & quæ hujusmodi ex funere villici, aut in ingressu ad villam antiquitus ex Westfalico agricolarum servitio præscripta fuere. Demum obligatur quilibet villicus Episcopi militiam castraque sequi. Multæ verò, quæ exigitur, pars Episcopo, pars communitati cedit. Onera hæc, quæ ab illis inter privilegia reputantur, quòd à præfectis ultro intendi nollent, quorum avaritia & imperandi licentia miseri ex uno onere sæpe trahuntur in aliud, & quæ precario semel iterumque à voluntariis obtinent, ea mox perpetua servantur lege, contraque jus fasque præscribunt; quibus artibus nihil nobilitati frequentius, ut ex ingenuis colonis mancipia faciant.

Et Marti-
nus
Pontifex
Corbei-
ensis.

Illustrius est diploma Martini V. Pontificis, quo vetera Corbeiensium privilegia renovat, cum nescio, quid Theodoricus Archiepiscopus, nosterque Administrator, libertati atque exemptioni eorum derogare tentaret; videturque Pontifex hoc in diplomate tam assertis verbis Cœnobij illius supremam gubernationem ad Romanam Ecclesiam referre, ut omne de ipsius subjectione dubium eximi possit: tametsi Martinus IV diplomate supra relato ad annum 1283 profiteatur, Corbeienſe Monasterium Paderbornensis diœcesis nullo modo ad Romanam Ecclesiam pertinere. Quippe Pontifices ut informabantur, aut res posebant, nunc sibi supremam curam sumebant, nunc Episcopo Paderbornensi intra ejus diœcesin permittebant. Diploma verò Martini V hoc est.

Martinus Episcopus Servus servorum Dei, Dilectis filiis Abbati et conventui Monasterii Corbeiensis Romana Ecclesia immediatè subiecti, ordinis S. Benedicti, Paderbornensis Diœcesis, salutem et Apostolicam benedictionem. Cum à nobis petitur, quod iustum est et honestum, tam vigor equitatis, quam ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Eapropter Dilecti in Domino filii, vestris iustis precibus grato concurrentes assensu, omnes libertates et immunitates, à prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus, sive per privilegia, vel alias indulgentias vobis et Monasterio vestro prædicto concessas, nec non libertates et exemptiones secularium exactionum à Regibus, Principibus, vel aliis Christi

Christi fidelibus rationabiliter vobis et eidem Monasterio indultas, sicut eas
 iuste et pacifice obtinetis, vobis et per vos prefato Monasterio autoritate Apo-
 stolica confirmamus, et presentis scripti patrocinio communitimus. Nulli ergo
 omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis et communitio-
 nis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attentare
 presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei et BB. Petri et Pauli Apo-
 stolorum eius se noverit incursum. Datum Romae apud S. Mariam ma-
 jorem, 8. Idus Novembris, Pontificatus nostri anno septimo.

Abbas vero Corbeiensium per id tempus erat Mauritius Spie-
 gelbergius, quem ab anno Mccccxix Theodorico subrogatum do-
 cent multa exinde Corbeiensium scriptorum monumenta.

Annus hic praeterea fatalis fuit Ottoni Hojano, Monasteriensi
 Episcopo, Administratorique Osnabrugensis Ecclesiae; quem quarto
 Nonas Octobris, festo D. Francisci Bevergernae in arce e vita abiisse
 facti eorum tradunt, gesto in xxxiii Monasteriensi Episcopatu, Osnab-
 rugensi in xx annum. Viscera Bevergernae in aede sacra condita sunt:
 corpus inde Monasterium transvectum, & a Clero honorifice in Ba-
 siliica ad aram D. Pauli humatum. Crantzius optimum, & multis vi-
 ctoriis celebrem Pontificem appellat. Nam quae bella gesserit, jam
 supra magnam partem narrata sunt. Caetera quae per otium pacis ges-
 sit, haud minus admiranda in dissolvendis Ecclesiae debitis; quippe
 qui officium in Bucholtz mille & octingentis marcis, iudicium Go-
 graviatus in Sandivelle mille florenis, Embslandiam duobus milli-
 bus & quadringentis florenis, officium in Reynae Oppido mille mar-
 cis, arcem Sassenbergam quinque millibus & ducentis florenis, iudi-
 cium Oppidi Bechemij ducentis florenis, iudicium in Alenae Oppi-
 do trecentis aureis, iudicium Gograviatus in Sendehorst ducentis
 marcis, Arcem Dulmanientem mille & quadringentis florenis rede-
 mit. Longum cetera ex oeconomiae ejus studio prosequi, Horstma-
 riam, Ottenstenium, Ahusium, Meppenam, Vechtam, Cloppen-
 burgum aedificiis & munimentis magnifice exornavit. Hunc in mo-
 dum dioecesis Osnabrugensis omni aere liberata, arcesque Vorda,
 Witlagia, Groneberga, ceteraque magnis impensis pristino splendori
 munitionique reddita. Haud facile visus Episcopus, qui augendo
 exornandoque patrimonio Ecclesiae omnes opes impensasque in-
 sumperit, aut dioecesis acquisitis possessionibus, castris, & Satrapiis
 locupletius auxerit, sicuti haec supra relata sunt. Capax ingenio Prin-
 cept, qui utrique Episcopatu regendo par fuit. Unum vitio datum
 a quibusdam, quod in solemnioribus per annum festis diebus raro in
 Basilica visus sic pontificali habitu. Hinc & Crantzius bellis geren-
 dis, quam Ecclesiasticis rebus tractandis, aptiorem censuit: sed enim
 ejusmodi tum Episcopum divina dicendum providentia obtigisse,
 qui bellica manu dioecesis servaret; cum in ea incidisset tempora,
 quibus, sine sago apparentibus Episcopis, ne ullum quidem praedictum

Chron.
 Monast.
 Erivm.
 in Chron.
 Osnabrug.
 Kerfen-
 broch.
 Crantz. in
 Metrop.
 lib. 11. c. 30.
 Mors Ot-
 tonis Ho-
 jani, mo-
 nast. &
 Osnab-
 rug. Epi-
 scopi,
 ejusdem-
 que gesta.

Et ac-
 rodigia
 sta fuit.
 publi-
 io con.
 Delbru.
 hac ad
 at quili-
 lajalem
 orcum
 media ex
 nere vil.
 olarum
 us Epi.
 oars Epi.
 er privi-
 quorum
 ncur in
 ent, ca
 ne; qui-
 is man-
 ra Cor.
 icus Ar-
 mptioni
 atetam
 Roma-
 a eximi
 um 1283
 esis nul-
 fices ut
 nsume-
 cebant.
 abbat et
 celi, or-
 m bene-
 m vigor
 nostri ad
 estis ju-
 ates, a
 alias in-
 bertates
 vel alis
 Christi

Ecclesiis superfuturum fuisset. Et mirari subit, quando ejusmodi sincerissimos Episcopos in Ecclesiarum suarum patrimoniis conservandis augendisque, plus quam ullum politicum Principem in familia sua amplianda, intentos occupatosque aspicio; quæ tam prodigè postea hæresis, aut qui hæresi se permisere, Episcopi absumpserunt. Primi Episcopi liberalitate & donatione piorum hominum, medijs temporis frugalitate & industria, postremi armis & hostium spoliis in tantas opes & potentiam patrimonia Ecclesiarum suarum extulere; ex quorum numero Monasteriensis cum primis nobilissimus Saxonie Episcopatus eminet. Venerat paulò ante obitum in suspensionem Otto, tanquam magnos thesauros reconditos haberet. Quo cognito, iussit tres à Capitulo & consilio ad se venire, scrutarique arcas omnes: nihilque præter bis mille & sexentæ marcæ sunt repertæ, quas ad altare Bevergernæ in Oppido dotandum, & annuam sui memoriam in Cathedrali Ecclesia peragendam ex testamento seposuerat.

Agitur de Successore in Episcopatu Monaster. eligendo.

Consepulto Ottone, Canonici eodem mense Octobri comitia acceleravere, diemque subrogandi Episcopi indixere in pervigilio omnium Sanctorum. Quæ ubi ad Theodoricum Morsanum Colonensem Archiepiscopum relata fuere, nihil ille sollicitius habuit, quam ut Henricum fratrem suum ad Episcopatum Monasteriensem proveheret; hunc Canonorum suffragiis commendare, pro hoc omne subsidium & patrocinium Monasteriensi diœcesi offerre, multa ex Metropolitanis gratia spondere singulis; quæ tanto pronius audiebantur à Monasteriensibus Canonicis, quo Theodoricus major erat auctoritate apud Cæsarem & Electores, quoque potentius ex Archiepiscopatu Colonensi, Ducatu Westfalie, & Paderbornensi diœcesi immineret, hostis aut amicus futurus, contra Magistratus civisque urbis Monasteriensis sollicitarunt apud Canonicos pro Henrico Comite Nassovio Præposito Cathedralis Ecclesie deligendo, cui jam perfectionis studia fidem addixerant. Postquam igitur constituto die itum in suffragia, quatuor tantummodo Canonorum suffragationibus delectus est Nassovius: Cæteri una consensione Henricum Morsanum Archiepiscopi fratrem dixere Episcopum, virum in Clero Colonensi probatum, magnæque prudentiæ, & à Crantzio majori etiam dignitatis gradu dignum æstimatum bellica adhæc fortitudine Ottoni Hojano (quod tum maximè quærebatur in Successore) haud impari futurum, si modò tam benigna fortuna uti licuisset. Ac ne ipsa electio, quæ ex conspiratione urbis cum Nassovio adhuc turbabatur, in publicum dissidium abiret, uterque ad Martinum Pontificem appellavit.

Joannes Diepholdi deligitur Episcopus Osnabr.

Osnabrugenses, mortuo Ottone, v Calend. Novembris delegere concordibus suffragiis Joannem Diepholdium Conradi Comitis filium ætate quidem juvenem, sed corpore & morum elegantia præclarum, multisque naturæ dotibus supra claritudinem generis exornatum

natum. Hunc Osnabrugensium Episcopum Crantzius in Metro-
 poli, uti & proximos ab illo, Ottonem & Henricum, prætermisit, facto
 ad Conradum Diepholdium, qui hos secutus, transitu. Insolens in
 creatione hujus Episcopi factum intervenit Osnabrugensium; nam
 dum peractâ electione Canonici Episcopum deducunt ad aram cho-
 ri, hymnumque Ambrosianum decantant, proconsul Mollius, facta
 civium concitatione, armatus Basilicam obsidet; clausisque omni-
 bus circum ostiis, denunciat electo Episcopo, multa ab antecessori-
 bus urbis privilegia esse interversa, interque hæc bona intestatorum,
 & eorum, qui inconcesso toro nati sunt, rapta esse ad Fiscum Episco-
 pi; quare non prius quenquam è templo dimittendum, quàm hæc
 stipulata manu spondeant reddituros. Episcopus in has angustias
 conjectus, inito cum Conrado patre, qui aderat, & Canonicis confi-
 lio, postulatis annuit. Quibus delinitus populus, vicissim urbis telo-
 nium, tot litium scopulum, permisit Episcopo. At his non acquievit
 Theodoricus Coloniensis Archiepiscopus, loci Metropolitanus, sed
 cognito facinore, urbem sacrorum interdicto subjecit; quam tamen
 pœnam Joannes Episcopus, postquam à Martino Pontifice confir-
 mationem impetravit, ultro secundum Pontificis voluntatem urbi
 remisit, civesque ingratiâ recepit, ratus satius esse pacem colere,
 quàm insolentem urbem irritare.

Annus Christi 1425.

Martini V Pont. 8.
 Sigismundi Cæsar. 16.
 Theodorici Administ. Pad 10.

Anno dehinc proximo, postquam cum urbe Monasteriensi
 compositum est; eaque, quæ importunè ab Electo petebantur, trans-
 acta sunt, solemnè tandem inaugurationis ritu pompæque Henricus
 in urbem introducit: fuit hæc inauguratio, ingressusque in urbem,
 ad civium motus & insolentiam continendam, longè quàm superio-
 rum Episcoporum celebrior, majorique quàm unquam antè appa-
 tu illustrior. Deduxere enim Episcopum Theodoricus Coloniensis,
 Trevirensis, & Bremensis Archiepiscopi; multi præterea Episcopi,
 Duces, Comites, ac Westfaliæ proceres, quibus se patriæ nobilitas or-
 doque equestris cum præeunte Clero conjunxit. Quam majestate per-
 stricta territaque urbs ad Episcopi sui obsequium se prona submisit.

Kersbro-
chius in
chron.
Chron. Co-
lon.
Crantzius
Henrici
Mortani
Ep. tolen-
nis in ur-
bem mo-
naster. in-
gressus.
NB. Alij
ad se-
quentem
annum
hæc refe-
runt.

Extulit hæc fratris electa possessioque nobilissimi Episcopatus
 magnopere potentiam Theodorici Coloniensis Archiepiscopi; vi-
 susque is sensim dominatum totius Westfaliæ complecti; quippe qui
 præter Coloniensem Archiepiscopatum Ducatumque Westfaliæ Pa-
 derbornensem dicecesin ex administratoris munere, Monasteriensem
 verò ex fraterno auxilio sibi conjunxerat, inde majora semper spirare
 ausus.

Bellum

Cyron. Ato-
p. 14.
Chron. Tre-
mon.
Kerfen.
p. 104.
Frangefol.
ex Kerck-
h. r. te.
Bellum &
irruptio
in mar-
chiam,
agente
Theodo-
rico, pro-
mouetur.

Bellum proinde, quod supra affectum diximus, inter duos fra-
tres, Adolphum Clivix Ducem, & Gerhardum, id hoc anno plena
flamma erupit. Fax & tuba Theodoricus Coloniensis archiepisco-
pus, eo nimirum consilio, ut Gerhardum Clivensem Marchix Comi-
tem imponeret, abstractaque Marchia, Adolphi Clivensis potentiam
infringeret. Ejus igitur auctoritate auspiciisque in societatem armo-
rum attracti Moguntinus, Trevirensis, Herpibolensis, Leodiensis
Episcopi: Dux Saxonix, Lotharingix, Lunenburgi & Montium:
Comes Naslovius, Catzenelenbocus, Sawerdanus, Lichtenbergensis,
Werdenensis, Lichtenburgicus, Virneburgicus, Volmenstenius, Heins-
bergensis, Schauenburgensis, Ravensbergensis, aut suas copias submi-
sere, aut militando presentes ingentem conflavere exercitum, quem
Coloniensis & Gerhardus Clivensis in Marchiam introducere. Ex
adverso Marchix latere accessit Henricus Monasteriensis Episcopus
Theodorici frater, Comes Teclenburgicus, Joannes & Otto Hojani
Comites; quibus cum Monasteriensis Luppiam transgressus, territori-
um Dinslacense spoliis & incendiis exhaustis. Nec aliud ceteris nego-
tium fuit, quam partitis agminibus totam Marchiam percurrere,
omniaque late pradis flammisque vastare. Ea hostili incurfatione, quam
ad hunc annum referre libet, supra viginti sex Oppida & pagi Marca-
norum, qui nominatim a Kerchordio recensentur, uno incendiis
furore in fumos abiere, pradis singuli expleti in provincias su-
as rediere. Ea tum adhuc tumultuorum bellorum, Sigis-
mundo Cesare, libertas erat. His territi Tremonenses, neglecto,
quod prius cum Adolpho Clivensi Duce percusserant, foedus multis
conditionibus cum Gerardo fratre ejus iniere, quod hunc jam
omnes Comitem Marcanum salutarent. Impar tot hostibus Clivensis,
postquam per Ludovicum Palatinum, quem Sigismundus Caesar ar-
bitrum dederat, nihil transigi potuit, ad Martinum Pontificem appel-
lavit, a quo Cameracensis Episcopus datus est arbiter, sed nec illo arbi-
tro res confici potuit, lite & bello in decimum ab hinc annum protra-
cto, Gerardoque interim Marchiam obruente.

Annus Christi 1426.

Martini V Pont. 9.
Sigismundi, Cesar. 17.
Theodorici Admin. Pad. 11.

Bellum
Friscam,
ab Archi-
ep. Bre-
mensi ce-
terisque
confede-
ratis infe-
liciter su-
ceptum.

Bellum exinde adversus Frisones anno hoc sequenti successit,
quod multorum Episcoporum & Comitum conspiratione Scriptores
nostri celebre fecere. Incentor belli hujus Focco, homo, ut Hamel-
mannus scribit, obscuro loco natus, quippe a ditui filius, sed inge-
nio manuque ad omnia expedito; ideo ab Occone Frisonum Capita-
neo primum scriba, deinde praefectus omnium possessionum consti-
tutus, ut oppida, castra, bonaque viduae heredibusque servaret; quae
ille,

ille, extincto Occone, contra juratam fidem occupavit: indeque popularibus studiis exceptus, dominatum Auricæ in Frisia Orientali arripuit. Quo tam felici rerum successu elatus, multis injuriis, sacra profanaque turbando, affecit Bremensem diœcesin, easque Frisicæ regiones, per quas latè se exporrigit jurisdictio Episcopi Monasteriensis. Igitur ad Focconis Frisonumque insolentiam comprimendam inducere arma Nicolaus Bremensis Archiepiscopus, & Henricus Monasteriensis Episcopus: tractique ab his in societatem belli Theodoricus Colonienſis Archiepiscopus, Osnabrugensis & Hildesienſis Episcopi, Conradus Comes Diepholdius, Joannes Comes Ritbergensis, Theodoricus Oldenburgicus, Otto Comes Teclenburgicus, duo Hojani Comites Otto & Joannes, multique proceres & nobiles, Ab his ingens equitum peditumque multitudo conflata, qua Frisiam ingressi, Duce Bremensium Archiepiscopo, delatique ad Dexteram vicum. Ibi Focco cum Frisonum copiis hostes in angusto inter paludes & fossas transitu adortus, turbatis ordinibus, disjecit in fugam; cumque nec acies deinde explicari, nec medij postremique primis subvenire possent, audacius instare Focco, & magnam stragem edere cœpit. Cœsi Ritbergensis & Diepholdius Comites, captus Archiepiscopus Nicolaus, & cum eo Hojani Comites: Oldenburgicus, Teclenburgicus, cæterique per paludes fuga elapsi. Clades hæc à Scriptoribus nostris ex vulgi, ut sit, fama immensum augetur, tanquam septem terrarum domini istic perierint. Vbbo Emmius quinque millium cœsorum numerum, captivorum verò ter millium facit, sed is auctor, uti omnia ad scribendi elegantiam, ita pleraque ad gentis suæ gloriam retulit. Nihil verò Crantzius, ceterique de numero cæsorum. Episcopus certè, præter Bremensem, pugnae nullus interfuit: copias tamen suas submissis Theodoricum Archiepiscopum fratri suo Henrico tradit auctor Chronici Tremonienſis: quales ab Osnabrugensi & Hildesienſi Episcopis submissas fuisse tradit Erwinus. Focco hac victoria Frisicæ Capitaniū se fecit: quocum & Monasteriensis Episcopus reconciliatus, sociale belli fœdus contraxit. Multis ejus gentis primoribus confirmatum; adeoque opibus & potentia est auctus Focco, ut filia ejus in matrimonium sit expetita ab Ulrico, Orientalis Frisicæ Dynasta.

Nihil interea omisit Martinus Pontifex, ut Bohemiam ad veterem religionis regni que statum revocaret. Quapropter literis superiori anno scriptis Moguntinum, Colonienſem & Frevitenſem Archiepiscopos ad bellum resumendum est cohortatus. Addidit alias hoc anno ad Moguntinum, Trevirenſem, Colonienſem, Saltzburgenſem, Magdenburgenſem, Bremensē, Strigonienſem, & Gesnensē Archiepiscopos: ad Frisingenſem, Bambergensē, Pataviensē, Olmucensē, Cracoviensē Episcopos; demum ad Sigismundum Cæſarem, ceterosque Germaniæ Electores, ac Principes, quibus significat

Erwin. in Chron. Osnabr. Chron. Monast. Kerserbroch. in Episc. Monast. Crantzius. l. 11. Metrop. c. 31. Chron. Sclavicum. Hamelman. in Chron. Oldenburg. p. 2. Vbbo Emmius. lib. 20.

Royald. in hist. Eccles. Pontifex laborat pro Bohemia in pristinum statum & religionem restituenda.

Conradum Westfalum Archiep. Pragensem excommunicat.

Cochlaus lib. 5. Hist.

Huffit.

Aeneas

Sylvius

Cochlaus

lib. 5.

Fabritius

Spangenberg.

Infelix

Saxonum

cum Bohemis

pugna:

Bohemorum hæreticorum furor & factiva.

se in Conradum Westfalum Pragensem Archiepiscopum ob hæreses quasdam Hussitarum, quas palam in pseudosynodo professus fuerat, anathematis sententia animadvertisse, omnique dignitatis gradu bonisque exuisse. Quare ex Apostolicæ sedis sententia palam id denunciari, Archiepiscopum verò hæreticum capi & in custodiam trahi imperat. Hujus verò Conradi Archiepiscopi hæresis, qua Bohemiam conturbârat, hæc potissimum erat; Eucharistiam sub utraque specie populo necessitate salutis præbendam esse, quam post cœnam vesperi confici debere docebat, omnibusque etiam non jejunis liberam faciebat. Aliis mox Pontifex literis ad eosdem Archiepiscopos datis hanc eandem hæresin in Concilio Constantiensi à se quoque damnatam significat, adductis in hanc rem, quæ in concilio à Patribus decreta fuere.

Ac ne hæresis illa, auctoritate Conradi Episcopi, & specie sua multum plausibilis, Saxoniam Germaniamque populum in errorem traheret, jubet literas suas cum omnibus provincialibus Episcopis communicari, populumque in veteri percipiendæ Eucharistiæ consuetudine continere. Primæ hæc pontificis literæ IV Nonas Januarij, alteræ Calend. Julij Romæ fuerunt datæ. Quanquam haud multum superstes Conradus Archiepiscopus, miserabili morte, ut Cochlaus scribit, vitam clausit.

Acri interim bello cum Hussitis ad Anscham decertatum; quam urbem ad Albis ripam cum Bohemi arcta obsidione premerent, ceteris Germaniæ Principibus quiescentibus, Fridericus Dux Saxoniam, contracto è Misnia & Saxoniam xxx millium bellatorum exercitu, ad solvendam obsidionem advolat. Nec intrepidi occurrunt Bohemi. Pugnatum 14 Calend. Junij ab ortu solis in vesperam, tanto ardore, & tam ancipiti fortuna, ut neutra acies loco cederet. Ad ultimum opportunitate loci Bohemi profligant Saxonem. Novem eo prælio Catholicorum millia cecidere; tantusque hæreticorum furor erat, ut ne his quidem, qui abjectis armis supplices vitam peterent, parcitum sit. Capta Anscham, trucidatisque incolis, urbs flammis funditus subversa.

In Lusatia, quod Crantzius retulit, urbs Lubana ab Hussitis astu intercepta, in eaque cives omnes contrucidati: Parochus, qui cives ad constantiam hortabatur, quatuor equis in diversum actis alligatus, membratimque discerptus: Clerus omnis, qui ad templum profugerat, inter hymnum, quem Virgini matri decantabat, interemptus; Monasteria omnia trucidatis Monachis everfa: senes, pueri, adultæque sceminae mactata, puellis & junioribus ad libidinem reservatis. Capta exinde Goltberga, ac decem hac ætate in Moravia urbes expugnatae, in quibus pari crudelitate sævitum ab Hussitis. Non Ariana, non alia unquam hæresis immaniora patrare visa, postquam ad insitam gentis ferociam hæresis furor accessit.

ANNUS

Annus Christi 1427.

Martini V Pont. 10.

Sigismundi Cesar. 18.

Theodorici Admin. Pad. 12.

Hanc prolabentis Bohemiæ ruinam, extremumque religionis discrimen cum Martinus Pontifex majori quàm Cæsar & Germaniæ Principes doloris sensu acciperet, misit è regia Anglorum stirpe Henricum Wintoniensem Episcopum Cardinalem in Germaniam cum amplissima Legati potestate ad Cæsarem ac Principes. Multo ille labore & industria, provincias peragrans, ad bellum sacrum adversus Bohemos hæreticos est cohortatus, brevique multos Principes & populos promptos sub vexillo crucis collegit. Quam in rem à Pontifice amplæ noxarum condonationes sunt indultæ, & decimæ Clero imperatæ; ipse verò Pontifex ex ærario apostolico quintam vectigalium partem adjecit. Ac tantus hujus expeditionis ardor erat, ut à viris, fœminis, famulis, omnibusque, qui xv ætatis annum expleissent, xlii Hallenses nummi exacti sint. Verùm cum multi Germaniæ Principes querelas deferrent ad Pontificem de nonnullorum sacrorum inter se præsulum clerique corruptis moribus, quibus prosperos expeditionis sacre successus multum ab irato Numine impediri sibi persuadebant; Pontifex aliis ad Cardinalem Legatum literis, II Calend. Octobris Romæ datis in hæc verba rescribit: *Volumus ut tua circumspectio præsertim Archiepiscopum Coloniensem, et Episcopum Herbipolensem, de quibus nonnulla indigna pietatis audimus, moneas ex parte nostra, et horteris in caritate Dei, ut ita se gerant ita vivant, tum propter salutem animæ, tum propter præsens scandalum, quod maxime debet earum mentes movere, ut ex vita eorum ceteri bonum exemplum sumant, neque habeant causam murmurandi. Colontensi autem et Moguntino Archiepiscopis mandes et præcipias, ut cessent à bellis et vires, quos ponunt ad effundendum Christianum sanguinem, vertant ad hæreticos oppugnandos. Quia, nimirum ipsorum error nocuit causa fidei. Nam si cum reliquis se ad Bohemiam, prout debebant, et statutum erat, contulissent, nunquam profecto exercitus ille tanta cum reverentia recessisset.* Indigne nimirum ferebat Pontifex, intestinis armis Germaniam à Coloniensi & Moguntino conturbari, quæ in Bohemiam converti mallebat. Interim hoc anno celebrem illam expeditionem factam volunt (quamvis aliqui scriptores cum Trithemio ad sequentem annum referant) quo triplici exercitu processum in Bohemiam; quorum primus à Saxoniæ Duce ex Saxonia & Anseaticarum urbium copiis; alter, Brandenburgico Duce, ex Franconibus, Thuringis, & Misniensibus collectus; tertius Ottone Trevirensi Archiepiscopo Duce productus, cui Rhenani, Boji, Suevi, & Imperiales urbes se junxere. Hoc tam numeroso exercitu per saltus Bohemicos penetratum, & Misni urbs obsidione tentata. At postquam Bohemos

Raynald. in
bistor.
Eccles.
Æneas
Sylvius.
Histor.
Hussiar.
Henricus
Wintoni-
ensis Car-
dinalis à
Pontifice
missus
Germa-
nos ad in-
ferendum
Bohemis
bellum
denuo in-
stigmat.

Raynald. in
bistor. Eccl.
Æneas Syl-
vius in hist.
Bohem. c. 48
Trithem. in
chron.
Fabrius,
Spangenberg,
Catusinus,
Theobald.
in bistor.
Hussiar.

Aaaa

adven-

Infauſtè
rurſus
Germani
cum Bo-
hemis
congre-
diuntur.
Obitus
Ziſcæ
Huſſita-
rum Du-
cis.

adventare compertum, ſoluta obſidione, Tachoviam properant; ubi dum inopinato in armatos Bohemos incurrunt, rurſum terrore conſternati, in fugam diſſolvuntur: Cardinale Legato primùm quidem attonito, multumq; obnixo; at turpis deinde fugæ comite effecto,

Extinctus demum hoc anno peſte per caſtra Bohemorum graſſante Ziſca Huſſitarum Dux; quamvis alij mortem ad annum 24 ſæculi referant. Morti vicinum, rogatumq; de bello proſequendo præcepiffe tradunt, pellem mortuo detraherent, eaque tympanum obducerent; fore enim, ut audito ejus pellis ſono, tanquam fulminis ictu omnes Bohemorum hoſtes in fugam ſolverentur. Homo impius, & mortalium ſcleratiffimus; cui hoc epitaphium ſepulchro inſcripſere Huſſitæ hæretici,

Joannes Ziſca nulli Imperatorum Ducumque militari peritia inferior: ſuperbia et avaritia Clericorum ſeverus ultor hic jacet. Fortuna belli nunquam deſui, nec illa mihi. Omnem opportunitatem rei gerendæ etiam cæcus prævidi. Signis collatis undecies ſemper victor depugnavi adverſus pingues et ſagmatos Sacerdotes. Oſſa mea hoc ſacrato loco cubant, etiam in ſalutato Papa invitoque. Dis manibus ſacrum.

In locum Ziſcæ delectus Procopius, imperiumque Pragenſium penes Deſpotas & proceres fuit.

Hoc præterea anno Theodoricus Colonienſis Archiepiſcopus adminiſtratorque noſter inteſtinum bellum cum Gerardo Clivenſi & Marcano Comite adverſus Adolphum Cliviæ Ducem trahebat, magno totius Weſtaliæ & Rheni inferioris turbamento; ut Legato cæterisque Principibus juſta accuſationis cauſa apud Pontificem data fuerit; quæ enim auctoritate & potentia cæteris Archiepiſcopis Electoribusque Eccleſiaſticis ante ſtabat; tantum communis ſubſidij pro Reipubl. bono ab eo & Moguntino Archiepiſcopo poſtulabatur.

Annus Chriſti 1428.

Martini V. Pont. 17.

Sigismundi Cæſar. 19.

Theodorici Adminiſt. Pad. 13.

Raynald.
in hiſt.
Eccleſ.
Litteræ Pon-
tificis.
Comitia
Franco-
furtienſia.

Vertente dehinc anno, Sigismundus Cæſar, tam ad cladem infamiamque cladis reſarciendam, quàm ad ferociam Bohemorum coërcendam, Francofurti comitia Principum indixit. Multa in his ſalubriter de reſumendis armis, delendisq; ad internecionem Huſſitis convenère inter Electores ac Principes, Quæ poſtquam Martini Pontifici per Henricum Cardinalem Legatum & ſeptem viros renunciata ſunt, ſcriptis ille ad Ludovicum Palatinum Baviariæ Ducem, Friedericum Marchionem Brandeburgicum, ceteroſq; Principes literis vehementer cohortatur omnes ad ea, quæ Francofurti convenerant in comitiis, maturanda, ne arma inter conſilia relinquuntur; delerent tandem

randem maculam Germanici nominis, à tot cladibus, & tam turpi fuga toties inustam; hæere ante oculos in visceribus Imperij hæresin flagitiosissimam; toties improspere cum perfida gente pugnari, quæ nec militari virtute, nec multitudine bellatorum conferri possit cum Alemannis; nunquam id nationis dedecus expungendum, nisi quæ consiliis inter ipsos agitata sint, conspiratione armorum expediantur. Sed neque hoc anno, neque proximo ulla communibus armis expeditio suscepta est. Interim Bohemi crebris victoriis inflati, regnum in servitutem hæresis subigere, reliquas urbes & oppida expugnare, barbarorum in modum sævire in Sacerdotes, Monachos & Catholicos. Et jam adeo viribus increverat audacia, ut prædatorio exercitu sese in Misniam, Thuringiam, & Saxoniam effunderent, ultum harum regionum Duces & populos, à quibus hæcenus præ cæteris oppugnati fuerant. Itaque Pirna repulsi, Dresdam veterem capiunt; Misniaque etiam frustratentatâ, Wittenbergam progressi, omnes ad Albim regiones spoliis & cœdibus pervastant (quem in modum Moraviam, Franconiam, Bojariam, Austriam, vicinasque regiones annuis ferè irruptionibus & depredationibus afflixere) Inde prædis saturi per Silesiam in Bohemiam regrediuntur. Illis verò tantus terror injectus, ut Magdenburgum & Brunswicum, cæterasque inter Albim & Vifurgim urbes Magistratus & Principes præmunire cœperint. Tres per id tempus in Bohemia, ut diximus, Hussitarum sectæ erant. Thaboritæ, Orphani, & Pragenses, intestinis religionis dissidiis inter se digladiantes; quarum tamen una semper conspiratio erat, more omnium hæreticorum adversus Catholicos, vulpium instar caudis colligatarum, capitibus licet aliò atque aliò distractis.

Bohemi plurimas circum regiones vastant.

Westfali, aliq; ad Rhenum populi, quanto ab his malis remotiores, tanto securius agebant, Fervebat tamen adhuc intestinum bellum inter Adolphum Clivensem Ducem, & Theodoricum Colonensem Archiepiscopum, omni ope contendentem, ut Gerharδο, Adolphi fratri, Marchiam assereret Dux Cliviæ. Cùm per arbitros à Cæsare datos nihil obtineret, gravissimè per literas & Legatos questus apud Cæsarem & Principes, Colonensem Archiepiscopum, Henricum Monasteriensem Episcopum, Adolphum & Rubertum Montium Duces, Arnoldum Geldrium, Engelbertum & Joannem Nassoviam Comites, Fridericum Morsanum, Robertum Virneburgicum, Ottonem Tecleburgicum, Simonem Lippiensem, cæterosque hujus factionis Comites accusavit. At illo publicis Imperij negotiis armisque Bohemicis distento, hæsit inter civiles turbas Westfalia.

Teschemach part. 2. p. 259 Intestinum inter Adolphum Clivensem & Theodoricum Archiep. Colon. nondum Sopitum.

Hanc quia dominatu suo complexus erat Theodoricus Morsanus Colonensis Archiepiscopus, omnia pro fortunæ, cursu arbitrioque agebat. Cæteris Marchiæ oppidis arcibusque subjæctis, expugnatum quoque castrum Hordense, ope cum primis Tremoniensium. Tum verò coacta nobilitas Marcana Gerharδο Clivensi fidem

jurare. Qua opportunitate quoque usus Adolphus Dux Montium, confirmatusque Archiepiscopi viribus, Clivensem in campo Duisburgensi conferto prælio cecidit; castrumque Angetrodanum, quod Clivensis munire voluerat, Montium Duci assertum permanfit. Omnia hujus Archiepiscopi consilia versabantur in distrahenda imminuendaque Ducis Clivensis potentia, quem unicum habebat ad Rhenum inferiorem & per Westfaliam formidabilem, sat memor, quantum hactenus Episcopos affixerant Cliviæ Juliæque Duces.

Annus Christi 1429.

Martini V Pont. 12.

Sigismundi Imper. 20.

Theodorici Administ. Pad 14.

Mors Ottonis Archiep. Trevir. ejus operâ cœnobia D. Benedicti reformata.

Inierat jam annus sæculi hujus vigesimus nonus, quo Otto Trevirensis Archiepiscopus XIII Februarij humanis subtractus. Nova ex hoc dissidij flamma inter rivales accensa; eoque gravior defuncti Ottonis Archiepiscopi memoria. Nec facile fuit eo sæculo Episcopus, quem perinde à liberalitate in egenos, justitia, & pacis studio, cultuque religionis commendant scriptores: eique potissimum reparatam per Cœnobia disciplinam adscribunt. Nam postquam ejus consilio hortatuque Treviris in Cœnobio S. Maximini celebratus fuisset quinquaginta septem & amplius Abbatum conventus, in eoque ad veterem D. Benedicti formam Cœnobia redacta essent; tum postea ex eo deducta est congregatio Bursfeldiensis; traxitque initium ex Cœnobio S. Matthiæ apud Treviros, cui Otto Archiepiscopus ex consensu Pontificis imposuerat Abbatem Joannem de Rodeb Carthusia extractum, virum eruditione & sanctimonia vitæ celebrem. Is exulta à se disciplinæ Monachos ad Bursfeldiense Cœnobium, quod inter Werrhæ & Fuldæ confluentes ad confinia Corbeiensium celebre fuit, misit, Abbatemque dedit Joannem, virum doctrina & religione egregium. Hic, quam Treviri acceperat disciplinæ sacrae formam, per Saxoniam introduxit; eoque præside, annui conventus instituti, & congregatio, quam Bursfeldicam unionem dixere, cœpta. Brevique supra Lxxv Cœnobia sunt numerata, quæ huic florenti societati nomen dedere; interque ea recensuit etiam Trithemius Monasterium nostræ diœcesis Abdinghovianum & Mariæmunsterium; quibus postea ipsa quoque Corbeia accessit.

Atque ut ex hoc domestica propius contingam, Theodorico Archiepiscopus administratorque Paderbornensis diœcesis, præclaro religionis instaurandæ opere, Dalheimensis Monasterij exordia fecit, convertendo dirutum dissolutumque Cœnobium Virginum in Monasterium Ordinis Canonorum Regularium; haud secus quam Wilhelmus antecessor dissolutum Bodecense Canoniarum Virginum Collegium commutârat in ejusdem Ordinis Canonorum Regularium

rium Monasterium. Rem alius paulò repetam. Fuerat ante ducentos annos in pago Dalheim Virginum Cœnobium Ordinis D. Augustini institutum (cujus tamen foundationis conditorisque nulla apud nos monumenta literarum extant) id lapsu temporum per bella superiorum annorum primò spoliis exhaustum, deinde tertio exustum erat, semel à nobilibus de Levenstein, iterum per Lippoldum de Ette-
len, tertio per Lippienses. Qua calamitate Virgines cum & claustrum & templum & bona omnia amisissent, ad vicina ordinis Cœnobio discessere, locumque per sexaginta annos vastum reliquere. Ægre interea tres nobiles, Badbergensis, Brobeckianus & Harhulanus, tulere hoc Virginum Cœnobium, à majoribus suis aut conditum aut dotatum, ex hac vastatione relinqui extinctum. Hi igitur adire præsidem Cœnobij Bodecensis, ultroque locum reparandum obtulere, simul pollicendo se pro viribus omnes antiquos ejus Cœnobij agros, census, & decimas repetituros. Id cum grato animo accepisset Præsul Bodecensis postulata nobilium detulit ad Theodoricum Archiepiscopum, uti ejus auctoritate & consensu omnia confierentis is deinde hoc laudabili diplomate locum sacrum Bodecensibus transcripsit excolendum,

Theodoricus Dei et Apostolica sedis gratia Archiepiscopus Coloniensis, Archicancellarius per Italiam, Angaria Dux et Westfalia, ac Administrator Ecclesie Paderbornensis, ad perpetuam rei memoriam. Justis et honestis supplicum votis, potissime quæ divini cultus augmentum, salutem animarum, et commodum personarum respiciunt, libenter annuimus, illaque, quantum ex debito officii pastoralis tenemur, favoribus prosequimur oportunos. Cum igitur Monasterium in villa Dalheim, nostræ Paderbornensis diœcesis, pro certis Monialibus vitam religiosam sub regula S. Augustini ducentibus olim fuerat per Christi fideles competenter dotatum, et per Priorissam per plures annos gubernatum, hodie vero causante malitia hominum ac malo statu patriæ sic in ædificiis suis collapsum habitationibus penitus desolatum præterquam modico vestigio quatuor in locis Monasterii relicto pro receptaculo bestiarum magis quam hominum congruo. Agrique dicti Monasterii, imo totius villæ abque cultoribus per plures annos devastati jacuerint spinas et vepres producentes, nihilominus religiosi viri, et nobis in Christo Dilecti Prior, et conventus Canonorum Regularum Ordinis S. Augustini Monasterii S. Meinolphi in Bodeken zelo devotionis accensi dictum locum nunc multipliciter desolatum, et habitatoribus Christo famulantium destitutum dolentes, adjutorio altissimi, et Christi fidelium pia largitione et devotorum hominum suffragio pro divini cultus restauratione reformare, atque terram dicti loci incultam, et quasi in salsuginem versam extirpando vepres et spinas fructuosam, quantum ab alto consensus fuerit, Domino ad honorem reddere intensis desiderii aspirant, subjungentes omnia et singula bona, agros, decimas, præta, pascua, silvas, grangias, ortos, piscinas, molendinum, judicia ad dictam villam, et locum spectantia et pertinentia, ipsis ad usum eorum ob dicti cultus in

nonico-
rum Re-
gularium
Litteræ Dal-
heimensis
Cœnobii.

eodem

eodem loco restaurationem liberaliter donata donatione inter viros fore ac intelligenter à possessoribus et Dominis dictorum bonorum resignata. Quare nobis dicti Prior, et conventus humiliter supplicarunt, ut donationes et resignationes suprascriptas approbare et confirmare, nec non dictum desolatum Monasterium et locum videlicet villam Dailheim cum omnibus et singulis fructibus, redditibus, juribus, obventionibus, judiciis et aliis pertinentiis suis præfato Monasterio in Bodeken etiam nobis subiecto incorporare, annectere, et unire in perpetuum dignaremur. Nos igitur Theodoricus Archiepiscopus, et Administrator antedictus attendentes petitionem huiusmodi fore iustam et consonam rationi, desolationem, loci prædicti detestantes nec non ad reformationem ejusdem, pro divini cultus restauratione, pietate jure pastoralis multipliciter inclinati, donationes, largitiones, et resignationes suprascriptas, et bona huiusmodi, quæcunque etiam si permutata aut per resignationem quarumcunque personarum ad ipsos Dominos Priorem, et conventum redacta sint, de consensu Dominorum Præpositi, Decani, et Capituli Ecclesie nostræ Paderbornensis admittentes et approbantes dictum locum desertum, sive Monasterium cum villa prædicta cum omnibus et singulis fructibus, redditibus, proventibus, decimis, juribus, emunitatibus, judiciis, libertatibus privilegiis, gratiis, bonis et rebus suis mobilibus et immobilibus, terris cultis et incultis, silvis, nemoribus, piscinis, pratis, pascuis aquis aquarumque decursibus, molendinis, viis et invius prædicto Monasterio S. Mainulphi in Bodeken incorporamus, annectimus, et unimus in perpetuum per præsentem. Et eundem locum dicto Monasterio in Bodeken auctoritate ordinaria quantum nobis ex officio nostro incumbit, concedimus, et assignamus, ita quod liceat ipsis in dicto loco reformato indoneos sui ordinis, aut alios cujuscunque status viros Deo in humilitatis spiritu servire volentes instituere et destituere, juxta ipsorum beneplacitum, et dicti loci facultatem et exigentiam, prout ipsi salutariarum prospexerint, feliciter expedire volentes, et auctoritate ordinaria decernentes, quia villa Dailheim ac Monasterium, et habitantes ibidem ejusdem gratiis, privilegiis, indulgentiis libertatibus, emunitatibus deinceps gaudet quibus dictum Monasterium in Bodeken gaudet. Ut autem præmissa omnia et singula obtineant plenioris roboris firmitatem, præsentem paginam sigilli nostri munimine una cum sigillo Capituli suprascripti jussimus roborari. Et nos Alradus de Busche Præpositus, Henricus Decanus, caterique Canonici Ecclesie Paderbornensis suprascriptæ in signum nostri consensus omnium præmissorum præsentem terram nostri sigilli jussimus appensione communiri. Datum Anno Domini Millesimo Quadringentesimo vicesimo nono, vicesima quinta die mensis Maji.

Hac auctoritate præmunitus Bodecensis Præses misit duos Sacerdotes sui Monasterij, additis Laicis fratribus; à quibus magno labore & sudore vetus Dalhemensis Cœnobij locus intra Montem Martis & Lichtenaviam in campo Sintfeldiensi excoli cœpit, imple-rique numerus sacerdotum & sacrorum operariorum. Nec defuit ad conspectum paupertatis & religiosæ vitæ exemplum, quo primi illi

illi coloni mirificè se commendabant, promissa fides & largitas nobilitium, cum primisque Brobekiani, qui alter Dalheimensium conditor est habitus; cujus patrocinio & industria haud multò post etiam Otto Comes Waldecensis persuasus, omnia bona patrimonij, quæ à Buranis empta possidebat in pago Dalheim, aut quæ feudi titulo habebat à Corbeiensibus in campo Sintfeldico, liberali donatione transcripsit Dalheimensibus Sacerdotibus; quæ & post rata habuit Arnoldus Corbeiensium Abbas. Et jam brevi adeo opibus & numero sacrorum operariorum aucti erant, ut novi Monasterij cultura appareret; cum inter ipsos cultores loci & Bodecenses lis oritur, sepe ratumne istuc Monasterium Canoniorum Regularium instituendum? an verò per modum acquisiti prædij & domicilij religiosi locus Bodecensibus, quod illi ex impensis à se factis posebant, adji-cendus esset? res illa post à Winsheimensi congregatione decisa est; urgentibusque Brobekianis nobilibus, novum Dalheimense Monasterium erigendum decretum. Eo post majori religiosorum fervore, & piorum hominum donationibus, celebre istuc Monasterium, opibus & religiosa disciplina Bodecensi haud impar, exurgere visum; fabricâ etiam claustrî & Basilicæ, in qua ab anno 1460 ad 1470 laboratum, ceteris per diocesi in Cœnobiis multò illustrius.

Quàm laudabile Theodorici Morsani Administratoris nostri opus fuit instauratio Dalheimensis Cœnobij, tam pravum consilium fœdumque factum commemorare nunc necesse habeo. Machinatus est enim Paderbornensem Episcopatum conjungere cum Coloniensi Archiepiscopatu, & in unum Ecclesiæ corpus contrahere. Id ut conficeret, speciosas scripsit ad Martinum Pontificem literas, quibus prætexuit, Episcopatum Paderbornensem esse perquam exiguum, tenuem, & in eas angustias per bella redactum, ut nec suis se armis tueri amplius possit, nec Episcopum alere; quippe cui non amplius quàm quingentorum florenorum census annuus suppetat. Præterea Oppida castræque ejus omnia ita esse vel debitis gravata, vel oppignerata, ut nisi à Coloniensi Archiepiscopo aliove potentiori Principe sublevetur, nunquam in pristinum statum erigi possit; quod cum omnium in ea diocesi ordinum sit judicium, tum nihil ab his magis sollicitari apud se, quàm ut Coloniensi jungatur. Multa hujusmodi callide Theodoricus Morsanus ad Pontificem; qui, quibus artibus Episcopatum Paderbornensem ingressus fuerat, isdem subvertere & extinguere omni contentione laborabat, nunc hos, nunc illos in aula Pontificis corrupendo. A quibus inductus Pontifex, transmissa ad Theodoricum diplomate, Paderbornensem Episcopatum Coloniensi jungendum decernit.

Martinus Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Pastoralis officii debitum, quo universis orbis Ecclesiis obligamur, assidue nos impellit, ut de Ecclesiarum præsertim Cathedralium, omnium, ab illis

Theodoricus molitur Episcopatum Paderbornensem conjungere cum Archiepiscopatu Coloniensi.

Consentit in conjunctionem Martinus V Pont.

ore ac in. Quare es et ref. lesolatum t singulis enius suis meclere, obiepisco di fore ju nec non ad are pasto. supradi. nationem um reda. clesia no. um, sroe. redditi. bus privi. tis et in. e decurfi. i in Bode. es. Et cum. ntum no. liceat ipso. atus viros. mota ipso. salutari. maria de. em eisdem. s gaudet. sa omnia. am sigill. i. Et nos. onici. Eo. premisso. Datum. ima quin. duos S. agno la. Montem. t, imple. ec defuit. uo primi. illi

pro tempore subjectarum personarum statu solliciti, prospere regantur et salubriter dirigantur, nec non in pacis et tranquillitatis amenitate floreat, iuxta indulgentiam nobis desuper potestatis plenitudinem operosis studiis intendamus. Cum itaque, sicut accepimus, Ecclesie Paderbornensis pro illius et Ecclesie Coloniensis ac eius subjectarum terrarum statu et commoditatibus conservandis venerabilis frater noster Theodoricus Archiepiscopus Coloniensis per sedem Apostolicam in spiritualibus et temporalibus perpetuus Administrator deputatus existat, Nos ex certis causis animum nostrum ad hoc inducentibus, spemque nobis indubiam pollicentibus quod prefate Coloniensis et Paderbornensis Ecclesie ex hoc prosperiores consequerentur successus, ac eo validius et commodius se valeant ab adversariis tueri et noxiis preservari, quo vires utriusque simul conjuncte fuerint fortiores, ejusdem Archiepiscopi in hac parte supplicationibus inclinati, ipsam Ecclesiam Paderbornensem, cujus mense Episcopalis fructus, redditus, et proventus, qui in Camera Apostolica ad centum florenos auri de eadem camera duntaxat taxate reperiuntur, quadringentorum florenorum auri similium secundum communem taxationem valorem annum, ut ipse Archiepiscopus asserit, non excedant, cum civitate, territorio, districtu, Opidis, terris, dominiis, castris, villis, et fortalitiis, aliisque juribus et pertinentiis suis universis venerabili fratre nostro Conrado Archiepiscopo Moguntini, cui prefata Ecclesia Paderbornensis metropolitico jure subesse dinoscitur, suum expressum ad id per suas literas adhibente consensum, eidem Ecclesie Coloniensi, cujus verum annum valorem presentibus haberi volumus pro sufficienter expresso, auctoritate Apostolica tenore presentium ex certa scientia in perpetuum incorporamus, annectimus, et unimus, ita quod licet Theodorico prefato et suis successoribus pro tempore existentibus Archiepiscopis Coloniensibus auctoritate proprio possessionem, et administrationem bonorum dicte Ecclesie Paderbornensis apprehendere, et retinere, ac perpetuo ipsam Ecclesiam Paderbornensem regere et gubernare, ejusque fructus, redditus, ac proventus jura, obventiones, et emolumenta exigere, percipere, et levare, nec non in suis ac dictarum Coloniensis et Paderbornensis Ecclesiarum usus convertere, alicujus licentia super hoc minime requisita; quodque dilecti filii, Capitulum, nec non vassalli, feudatarii, censuales, et alii subditi ac homines dicte Ecclesie Paderbornensis Theodorico Archiepiscopo et successoribus prefatis obedientiam et reverentiam prestare, ac pertinentia recipere et jura debita exhibere, nec non ab eis feuda, omagia, et bona alia ad eandem Ecclesiam Paderbornensem pertinentia recipere et recognoscere teneantur et debeant, et in omnibus et per omnia sicuti consueverunt Episcopis Paderbornensibus, qui pro tempore existiterunt, jure tamen metropolitico Ecclesie Moguntinensis, alias in omnibus semper salvo, non obstantibus 4 Apostolicis, ac Coloniensis, Moguntinensis, et Paderbornensis Ecclesiarum predictarum constitutionibus, ordinationibus, et statutis juramento, confirmatione apostolica, et quacunque firmitate alia roboratis, consuetudinibus quoque, nec non privilegiis et indulgentiis, ac literis Apostolicis generalibus vel specialibus, quorumcunque tenorum existant, per que presentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus eorum impediri valeant quomodo

quomodolibet aut differri, et de quibus quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris literis mentio specialis, ceterisque contrariis quibuscumque, proviso quod Ecclesia Paderbornensis predicta debitis propterea non fraudetur obsequiis, ac solitis dignitatibus, Canonicorum, Sacerdotum ac Ministrorum numerus in illa nullatenus minuat, sed eis debita et consuetas, ac alia incumbuntia onera oportuna debite supportentur. Nos enim ex nunc irritum decernimus et inane, si secus super his, à quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ voluntatis, incorporationis, annexionis, unionis, et constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Rome apud sanctos Apostolos, VIII Calend. Decembris, Pontificatus nostri anno tredecimo.

Annus Christi 1430.

Martini V Pont. 13.

Sigismundi Imp. 21.

Theodorici Admin. Pad. 15.

Vix dum annus præcedens se verterat, cum hæc callidæ simul machinationes Archiepiscopi Coloniensis deteguntur Collegij Cathedralis præsulibus & Canonicis. Ijtametsi primùm ad ea, quæ privatorum literis significabantur, suspensi dubijque hærent, nec tantam sibi Administratoris sui perfidiam persuadere possent; post tamen, ubi Pontificis diploma allatum fuit, certi non minus quàm turbati indignatique, rem secum expendere cœperunt; nihilque insolentiùs occurrit, quàm hæc ab Archiepiscopo tam fraudulenter tentari, qui receptus in Administratorem Capitulo & Ordinibus juraverat, nihil se contra jura Ecclesiæ & libertatem diœcesis unquam acturum, quemadmodum hæc supra à nobis relata sunt. Mirati deinde rem tanti momenti, in qua salus & jactura simul totius Episcopatus versabatur, quæque totam Westfaliam in turbas excitura esset, non citato auditoque Capitulo, non rogatis ordinibus, non prolato Moguntini ac Metropolitanæ Paderbornensis Ecclesiæ consensu, tam abruptè à Pontifice decerni, secus quàm Romæ in ordinatissimo judicio fieri consuevit. Quare plerique in eam persuasionem venèrè, totum illud diploma aut subrepticium esse & per fraudes obtentum, aut Pontificem non satis edoctum, præcipitantiùs quàm causæ gravitas exigebat, pronunciasse; aut certè tantam, ut esse debuit, Archiepiscopi fidem fuisse in aula Pontificis, quæ nullum fallere posse crederetur, cum falleret omnes. Hunc in modum cum se Romæ à Coloniensi Archiepiscopo Administratore suo circumventos viderent, Præsules & Canonici Paderbornenses, indictis comitiis, consultavèrè in medium; nihilque consultiùs habuèrè, quàm appellare ad sedem Apostoli.

Bbbb

stoli.

stolicam & Collegium Cardinalium, extremaque subire; ne antiquissimus & nobilissimus Westfalix à Carolo M. conditus Episcopatus, ad unius hominis dominandi libidinem, amisso perpetuum jure eligendi Episcopum suum, extingueretur. Quapropter conceptis literis appellatum ad Pontificem, missusque Romam Legatus cum literis appellationis; quas hoc loco ad posteritatis fidem recitare visum est.

In nomine Domini amen.

Capitulum Cathedralis & ordinis Diocesis Paderbornensis appellat ad summum Pontificem.

Per hoc presens publicum instrumentum cunctis ipsum intuentibus pateat evidenter, eodem anno natiuitatis eiusdem millesimo quadringentesimo tricesimo, indictione octava, die vero decima septima mensis Septembris, hora primarum, vel quasi, de mane, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri Domini Martini providentia Papæ quinti anno ejus tredecimo, venerabilibus et circumspicuis viris Dominis Alrado Præposito, Henrico Decano, Ottone Speghel seniore, Rodolfo de Wintringerode Camerario, Alberto de Haxthus Præposito Ecclesie sanctorum Petri et Andreæ, Henrico de Driborgh, Diderico Lappen Archidiacono sedis Fluxariensis, Hermanno de Oyenhusen Thesaurario, Lodeuico de Rostorp Cantore, Stephano de Malsborgh Archidiacono sedis Horhus: Wernhero Krevet, Hermanno de Recklinghus, Lyderico de Engelsen Scholastico, Ravenone de Papenhem, Henrico de Wolsten, Johanne de Imadibus Canonicis, in loco Capitulari Ecclesie Paderbornensis more solito vocatis et capitulariter propter hoc, videlicet animo appellandi, congregatis, et Capitulum ejusdem Ecclesie hac vice representantibus ad subsequenter appellationis notam interponendam unitis, in nostrorum notariorum et testium infra scriptorum ad hoc vocatorum et rogatorum presentia provocarunt et appellarunt. Atque apostolos petierunt et protestati fuerunt, quam quidem appellationem prefati Domini alta et intelligibili voce legifecerunt et appellarunt, ac apostolos petierunt, aliaque dixerunt, et fecerunt, prout hæc in subsequenti appellationis nota continentur, cuius appellationis tenor de verbo ad verbum sequitur et est talis.

Nos Alradus Præpositus, Henricus Decanus, Canonici, totumque Capitulum Ecclesie Paderbornensis nostri, nec non civitatis et diocesis, totiusque Cleri, Laicorum, et subditorum Ecclesie ejusdem nominibus ante omnia protestamur, quod per infra scriptam appellationem nostram non intendimus nec volumus ab obedientia sanctissimi Patris et Domini nostri D. Martini divina providentia Papæ et sanctæ sedis Apostolicæ recedere quoquo modo, vel resistere, sed ei in singulis licitis et honestis parere, intendere, et obedire, nec non eundem Dominum nostrum Papam, ejusque sanctam sedem Apostolicam pro posse et nosse cum omni humilitate et devotione honorare, et revereri merito prout tenemur, nec cuiquam in dignitate, honore, et statu quibusvis derogare, sed in fratrum conservatione juris et libertatis omnium predictorum, ac causa, et negotii infra scripti defensione duntaxat dicere, proponere, et allegare. Quaprotestatione præmissa, animo et intentione provocandi et appellandi, ac apostolos petendi, et recipiendi, dicimus, proponimus, conquerimur, allegamus,

mus, quod à trecentis ac à sexcentis proxime præteritis, et continue citra et supra ac longe ultra viventium ac eorum progenitorum memoriam inter alias solennes Cathedralis Ecclesias jure metropolitico sanctæ Moguntinensî Ecclesiæ subiectas, Paderbornensis Ecclesia semper fuit, et hodie sit una de solemnioribus Ecclesiis, fuitque et sit antiquissima per divæ et sanctæ memoriæ Carolum Magnum Pipini filium, et alios christianissimos Principes Romanos Imperatores congrue et opulenter diversis bonis, etiam partem pæodalibus sacri Romani Imperii fundata, erecta, dotata, et in dote comitatibus et dominiis diversis augmentata, tenuitque semper per tantum tempus, et à tanto tempore, cuius initii memoria hominum non exstat, ac hodie teneat, et possideat tam in spiritualibus quam temporalibus civitatem Paderburnensem respectu aliarum civitatum Alemannes satis notabilem et potentem, et quam plurima Opida, quorum aliqua ex iis pro Cathedra Episcopali ibidem constituenda habunde sufficerent, ac etiam quam plura in numero fortissima fortalitia, villas, terras, et possessiones, ac diœcesim amplam plurimum dictarum, in qua ultra quam ducentæ parochiales Ecclesiæ solennes sunt situatæ, collegiatis Ecclesiis civitatis et diœcesis, ac Monasteria regularia tam virorum quam mulierum diversorum ordinum, quæ omnia designare et specificè exprimere legentibus fastidium generaret, et quia notoria sunt, res de se loquatur, et si expediat, in processu singula describentur. Habuit etiam ipsa Paderburnensis Ecclesia in prædictis castris, terris, opidis, et aliis locis solemnissimis dominium pacificum et quietum per tempora prædicta, consuevitque ab eisdem temporibus, et per ipsa tempora, et continue citra per pastores, utique de ducum, Comitum, et Baronum, et alias illustrium ac nobilium genere procreatos regi ac gubernari, qui ab antiquissimis temporibus sacri Romani Imperii Principum et ejusdem Imperii illustrissimorum Imperatorum Cappellani extiterant speciales, quodque nobilitas, potentia, et integritas huiusmodi ibidem Pastorum pro tempore residentium, necdum ipsius Ecclesiæ subditorum et vasallorum, sed omnium partium vicinarum fuit singulare præsidium, et conservatio; Consueveruntque etiam propter nobilitatem dictæ Ecclesiæ in eadem duntaxat nobiles, et de militari genere, ac legitimo procreati matrimonio, in altera jurium doctores vel licentiati, seu in theologia magistri, ac alias diversis virtutum titulis decorati viri ante plurima tempora in Canonicos, et hodie recipiuntur pro defensione Ecclesiæ jurium et pertinentiarum ejusdem: habueritque à sæpe dictis temporibus, ac continue citra dicta Ecclesia Paderburnensis, et pro tempore ipsius Ecclesiæ Episcopus ratione foundationis ejusdem, et hodie habet sub se Duces, Landgravios, Comites, et Barones, et alios illustres nobiles, et militares subditos præfatæ Ecclesiæ fidelitati astrictos, quorum etiam aliqui ex eis non alium, quam pro tempore dominum Episcopum Paderburnensem in eorum dominum recognoscunt temporalem: fueritque etiam ab eisdem temporibus et continue citra et hodie sit, cessantibus alienationibus et invasionibus infra describendis dicta Ecclesia Paderburnensis in decimis fructibus, redditibus, et pensionibus tot introitibus dotata, quod ex illis Episcopus pro tempore existens decentem et honestum statum gravitati et modestiæ pontificali dignitatis convenien-

venientem absque alicujus gravamine tenere potuerit et habere. Quinym-
mo pro tempore Episcopus Paderburnensis, licet ejus civitas, et diœcesis in fini-
bus et à propinquo habeat quamplures Principes, Comites, et Barones, et mi-
litares ad invadendum ipsius civitatem et diœcesim, ut est notorium, promptis-
simos cottidie, de bonis tamen dictæ Ecclesiæ, et de potentia suorum subdito-
rum potuit semper et hodie posset, si quis ibidem esset, ipsam Ecclesiæ et ejus
jura à quoruncunque etiam Principum et aliorum dominorum spiritualium
et temporalium circumvicinorum incursum defensare, ac vim vi repellendo
hostiliter resistere ascendentibus ex adverso, pro ut inquam pluribus triumphis
et victoriis satis notabilibus temporibus nunc viventium per prædictos Episco-
pos pro tempore existentes gloriose consecutis evidenter emicuit quorum unum
relatione dignum dicatur. Ubi pia memoria quondam Fredericus Archiepi-
scopus Coloniensis reverendissimi in Christo patris Domini Theoderici Ar-
chiepiscopi moderni prædecessor immediatus, ipso cum suo et aliorum Princi-
pum ingenti exercitu dictam diœcesim Paderburnensem incendiis et rapinis
hostiliter intrante, et invadente, mille quadringentis equis et sexcentis equi-
bus pro majori parte nobilibus armatis, vel citra dicti exercitus per solius tunc
electi Paderburnensis et suorum subditorum potentia ac resistentia viriliter de-
bellatis atque captis, solus cum paucis fugam capiendo vix evasit. Esto enim
in tanti redditus, pensiones et introitus dictæ Ecclesiæ Paderburnensis ex cu-
juscunque culpa vel negligentia, seu qualibet alia causa, per sustentationem
status Episcopalis, ut præfertur, quod tamen nunc admittitur ad præsens, non
subesset, aut reperirentur. Veritas tamen est, quod tot, et tanta opida, castra
et prædia cum eorundem mero imperio et dominio ipsi Ecclesiæ post ejus prima-
riam foundationem ex Episcoporum pro parte industria, et pia legantium, et
acquirentium devotorum affectu largiter accreverunt, adeo quod licet ipsi
paucos redditus Episcopali mensa tribuat, sitamen ipsorum aliquorum, ymmo
paucorum imperium et dominium vendicationi, si liceret, exponerentur, re-
perirentur emptores ex Principibus, et dominis circumjacentibus, qui tamen
thesaurum eisdem darent, et exponerent, cum quo universi redditus, et in-
troitus primariæ foundationis ipsius Ecclesiæ pro sustentatione Episcopalis di-
gnitatis possent recuperari et redimi, ymmo alii tot et tanti de novo constitui et
haberi ejusdem Ecclesiæ Paderburnensis etiam districtus quam plures clarissi-
mos et illuminatos viros, tam in Romana curia quam extra, videlicet proto-
notarios sedis Apostolicæ, Episcopos, auditores, et doctores enutrivit. Et licet
alias reverendissimus pater Dominus Theodericus Archiepiscopus Coloni-
ensis prædictus ex nonnullis compositis persuasionibus ipsam Ecclesiæ Pade-
burnensem à tunc sanctissimo Domino D. Johanne Papa XXIII per quasdam
suas literas sub data Idibus Aprilis Pontificatus sui anno quinto in Opido Fribur-
gi Constantiensis diœcesis post ipsius de constantia occultum recessum obtinuerit
sibi ad dies vite sue taliter qualiter concedi ad commendam, fuitque ad ean-
dem Ecclesiæ, in finem tamen ut ipsam salubriter citra alicujus rei immobi-
lis vel preciosi mobilis alienationem, fructus ipsius Ecclesiæ in ejusdem utilita-
tem convertendo juxta ipsarum literarum decretum et interdictum, certa

id in se continentium tenorem, certo etiam juramento per eum ad id praestito sub certis literis ejus sigillo appendenti desuper sigillatis regeret, ac fideliter conservaret, nec non defenderet et admissus; horum tamen immemor, ejus reverentia semper salva, certa solemnia castra, praedia, ac bona immobilia dictae dioecesis in processu causa specificanda sine consensu Capituli Ecclesiae Paderburnensis alienaverit, nec non ab officiatis suis castrorum et fortalitorum ipsius dioecesis, quod eadem ad utilitatem Ecclesiae Coloniensis conservent, ut sic perpetue à praefata Ecclesia Paderburnensi alienentur, juramenta certa exegerit et exigat, ac quam plures notabiles summas pecuniarum fructuum dictae Ecclesiae Paderburnensis similiter specificandas in usus Coloniensis Ecclesiae converterit, ipsis literis, ac tali quali commenda per eum, ut praefertur, impetratis, multifarie abutendo, et continuam residentiam in locis circumvicinis civitatis Coloniensis, quae ultra tres dietas à civitate et dioecesi Paderbornensi, notorie distat, Faciens autem homines vita et conversatione et moribus subditis Ecclesiae Paderburnensi omnino contrarios, ad eandem civitatem et dioecesin Paderburnensem per biennium proxime praeteritum et ultra nunc declinaverit, ac alias ad ipsarum civitatis et dioecesis Paderburnensis conservationem, gubernationem et defensionem hucusque satis modicam diligentiam duxit adhibendam, adeo et totaliter, quod bona subditorum Ecclesiae Paderburnensis praedicta cottidie hostiliter invaduntur, et in praedam abducuntur, pauca ymmo nulla per eum adhibita resistentia aut remedio oportuno, sic quod hujusmodi praetensa commenda durante tempore fructus et introitus ipsius Ecclesiae dicti Domini Archiepiscopi culpa et negligentia causantibus sunt plus quam mediate dissipati et diminuti. Cumque haec sunt detestabilia, ymmo absque merore referri non possunt, ac satis tendant in suppressionem et destructionem dictae Ecclesiae Paderburnensis, praesumaturque verisimiliter à quam pluribus, quod in vindictam casus et ruinae exercitus ipsius Domini Archiepiscopi quondam praedecessoris praetacti, ac quod ipsa Paderburnensis Ecclesia sic suppressa ab Ecclesia Coloniensi, quae ei in pluri obligata jus suum petere non valeat, nec omnino, ut praemittitur, contra ipsam se defendant, fuerint et sint facta et ordinata. Nichilominus tamen idem Archiepiscopus his destabilibus, ut noviter ad notitiam nostram Alradi Praepositi, Henrici Decani, Canonorum, ac totius Capituli Ecclesiae Paderburnensis devenit, propositum suum omnino detestabilibus hucusque tectum ad lucem deducens praedictis verbis et veritati subiectis subdole tacitis, et expressis falsitatibus de valore annuo fructuum, reddituum, et proventuum mensae Episcopalis dictae Ecclesiae Paderburnensis, quem adhuc introitus unius duntaxat castrum, quorum plura sunt ipsius dioecesis, excedunt, et aliis quam pluribus false suggestis et suppressis, quaerens quae sua sunt, non quae Christi, in finem ut Principem circumveniret, et ut ipsa Ecclesia Paderburnensis funditus supprimeretur, ac re, nomine et honore pontificalis dignitas extingueretur, à sanctissimo Domino nostro D. Martino divina providentia Papa v. saepe dictam Ecclesiam Paderburnensem sibi, et Ecclesiae Coloniensi subreptitiae et obreptitiae perpetuae fama publica referente uniri et incorporari obtinuit ac incorporavit in destructionem, vituperium, et

perpetuum obloquium Ecclesie Padeburn. nostrum, ipsius civitatis, et diocesis, ac omnium subditorum eorundem, et maxime tamen Apostolica sacri Romani imperii, et Ecclesie Moguntinae valde notabile detrimentum, praedictum, dampnum, et gravamen. O insatiabilis dominandi libido! o sacra auri fames! quare et instare Ecclesie Colonien. cuius fructus, redditus, et proventus, et quando discreto ordine, secundum Deum, ut deceret gubernata foret, pro decem Episcopis habunde sufficerent. Cogitne ulla necessitas ad mare congeri aquarum gattulas, ut plus tumescat et habundet? Capite contra antiquorum valgatam sententiam plenitudo? et ridiculosus esset, cum sacrorum Canonum documenta dignitatum, et beneficiorum numerum augendum declarant non extinguendum. In hoc enim sancti Patres honorem suum crescere fatebantur, quando alios in honore conservabant. Quomodo igitur tam levis, et prompta surgit audacia, nulla obsistente causa legitima, ut tentetur, quod sancta sedes Apostolica imminuta servitiis, Romanum imperium in Principe imperat Capellano speciali, et Ecclesie Moguntina in suffraganeo suis defraudentur, orbentur, et priventur? ac tam misere de matre constituatur filia? de liberata tam scandalose efficiatur tributaria et ancilla? quin immo de viva fiat mortua et exstincta? Certe indecens et in honestum foret, praeam intentionem dictorum christianissimorum Imperatorum praestatae Ecclesiae frustrari effectu et fructu, quem iidem ac pastores Ecclesiae, nec non alii Christi fideles et devoti homines illius patriae gravibus sumptibus sacrarunt et dedicaverunt, ad aliena horreatam in discreto iudicio transportari, quod ut timendum est non absque detestabili sanguinis effusione perficeretur, et ex hoc sine dubio infinita guerra, homicidia, et animarum perditiones, ac lites immortales, partialitatesque inextinguibiles in illis partibus orirentur. Et cum nulli sub alterius iactura consulendum sit, ac quilibet terminis suis debeat contentari, satis habet respicere et gubernare Dominus Archiepiscopus Colonien. pro tempore existens, et utinam manus Dei sit ei propitia, ut omnia debite gubernentur, et testantibus dictis sanctorum Patrum quilibet in iure suo et honore debet conservari, ne subtrahis columnis corruat adificium, immo si dicta incorporatio haberet vigorem, et esset sortita effectum, merito propter praemissa, cum utraque ipsarum pro se sufficiat, et quia de una earundem ad aliam nisi per territoria duorum magnorum Principum Ducis Montensis et Clevensis absque gravi periculo per viatores quoslibet, immo per Dominum Coloniensem in eius propria persona, nisi cum magno comitatu per venire minime potest, dissolvi potius deberet et disjungi. Unde nos, Praepositus, Decanus, Canonici, et Capitulum praedicti, nostrorum, et Ecclesiae Padeburnensis, totius civitatis, et diocesis, Cleri, Laicorum, et omnium subditorum eorundem nominibus non modicum ex praemissis tanquam fideles matris suae sui filii dolore compuncti, quem enim fidem matris suae filium contumelia tanta non laderet, et confusio tam scandalosa non moveret? Et quia res ipsa Deo ingrata, mundo odibilis scandalosa parit, honorem laedit, perpetuum praedictum rerum, bonorum, honorum producit, ac cum crudele sit famam suam negligere, volentes praedictis incorporationi et unioni, si qua fuit, ne ad illum detestabilem inordinatum effectum

effectum deducatur, quantum in nobis est, salvo tamen protestationibus nostris premissis, occurrere, et predicta ad sanctissimi Domini nostri Domini Martini Papae V. predicti, et ejus Soc. Collegii reverendissimorum Dominorum sacrosanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium notitiam deducere à predictis incorporatione et unione ac literis desuper forsan confectis, si quae sunt, cum non vocatis, neque auditis illis, de quorum praesidio perpetuo agitur, et sine consensu eorundem, ac non justificatis expositis in ipsis praetensis literis, sicuti nec unquam, quia mendosa, justificari poterunt, ac aliis solemnitatibus, et stilo in talibus gravioribus negotiis merito servandis, minime servatis, sint subreptitiae et obreptitiae extortae et impetratae, ac à quibuscunque processibus desuper fulminatis forsitan et fulminandis, ac ab omnibus gravaminibus et periculis, quae express. seu eorum quolibet, ac ab ipsis literis et processibus praetensis, quas et quos hic pro justificatione praesentis appellationis inserimus, et pro insertis haberi volumus, et non alias colliguntur, seu colligi poterunt, pro nobis omnibus communiter et divisim, et singulos, quos tangit negotium hujusmodi, et in futurum tangere poterit, ac omnibus adherentibus nobis, et adherere volentibus, ac contra Dominum D. Theodericum Archiepiscopum in hujusmodi causa et negotio ad sanctissimum in Christo Patrem Dominum nostrum Dominum Martinum divina providentia Papam V. predictum sinistre informatum melius circa praemissa informandum, et sanctam sedem Apostolicam in his scriptis appellamus, et apostolos petimus primo, secundo, tertio, instantanter, instantius, instantissime, si quis sit, qui eos dare velit, et possit, subjicimus nos, Ecclesiam Paderbornensem, ac civitatem, et diocesim praedictas, nec non Clericum, et Laicos, ac omnes subditos eorundem, et omnes, quorum interest, ac nobis adherentes, et adhaesuros, ac nostrorum omnium statum et honorem, nec non beneficia et bona quaecunque tuitioni, et defensionem sedis Apostolicae antedictae, et protestamur de hujusmodi appellatione prosequenda, ac insinuanda et intimanda ipsi reverendissimo Patri Domino Archiepiscopo Colonensi, et aliis quibuscunque, quorum interest, suis loco et tempore oportunis, jure addendi, corrigendi, mutandi, et augmentandi, nec non de novo appellandi, ac aliis juris beneficiis nobis semper salvo. Super quibus omnibus et singulis idem Domini superscripti requisierunt nos notarios infra scriptos, ut ipsis super praemissis unum vel plura publicum seu publica in meliori forma ad dictamen cujuslibet sapientis conficeremus instrumenta. Lecta et interposita fuit haec superscripta appellatio modo et forma praemissis sub anno, indictione, die, mense, hora, Pontifice, loco, suprascriptis, praesentibus ibidem discretis viris Johanne Louff, et Helmico Helmici, alias Nygervegh Clericis Paderbornensibus testibus ad praemissa vocatis et requisitis.

Non his satis habuere Paderbornenses ad tam audax & perfidum Theoderici Administratoris sui facinus impediendum; sed & vicinorum per Saxoniam Cathedralium patrocinium opemque imploravere; Moguntinorum cum primis, quod à Caroli M. aeo Paderbornensis Ecclesia Moguntinae Metropoli haecenus subjecta constitisset, multamque interesset, ne pro veteri jure & dignitate nobile illud

illud membrum à corpore Metropolitanæ Ecclesiæ divelleretur. Et Moguntini accepta rei iniquitate, hisceliteris scripsere ad Martinum Pontificem.

Moguntini scriptis ad Pontificem literis impeditur conantur conjunctionem Episcopatus Pad. cum Archiepiscopatu Colon.

Beatissime Pater, cum humillima nostrum recommendatione et pedum osculo Beatorum, ad sanctitatis vestrae recurrimus clementiam, devote exponentes, quod noviter ad nostram notitiam devenit, quod, quamquam Ecclesia Padeburn. per divina memoria Imperatores Romanorum decenter et copiose dotata fuerit, quatenus ad ipsius Episcopi, et aliorum prelatorum et membrorum suorum pro tempore existentium sustentationem suis propriis facultatibus restantibus laudabiliter sufficere reperiat: tamen reverendissimus Pater, Dominus Theodoricus Archiepiscopus Coloniensis quasdam literas, ut dicitur, Apostolicas, prætextu, quod ipsam Ecclesiam Paderburn. cum pertinentiis et juribus suis nititur Ecclesiæ Coloniensi fore perpetuo incorporatam, annexam, sive unitam, extorsisse refertur, quorum occasione Ecclesia, civitas, et diocesis Paderburn. Pastore Cath. solatio et dignitate privata, plurimum gravata et desolata remaneret, et cum hoc dictæ Ecclesiæ Paderburn. Capitulo non consentiente, ipso etiam ad hoc non vocato, similiter nobis de Capitula Ecclesiæ Mogunt. cui dicta Ecclesia Paderburn. jure metropolitico subiecta semper fuit, et est, in his non vocatis, auditis, neque consentientibus agitata sint, prætereā non solum in ipsius Ecclesiæ Paderburn. et status ejusdem suppressionem et perpetuam extinctionem, verum etiam in nostræ Ecclesiæ Moguntin. provinciæ et honoris diminutionem præmissa cedere viderentur. Supplicamus igitur sanctitati vestrae humiliter et devote, quatenus de benignitate Apostolica Ecclesiæ Paderburn. præfate paterne consulentes, ipsam in statu suo antiquitus solemniter solidato conservare, et ne scandala ex præmissis ----- etiam cum grandi sanguinis effusione perveniant, Præpositum, Decanum, et Capitulum memoratæ Ecclesiæ Paderburn. in prosecutione prioris status, præminentiarum, honoris, dignitatum, et causa movende seu motæ in præmissis oculo clementiæ etiam respicere dignemini, ejusdem Ecclesiæ destructionem irrecoverabilem revelantes, quinimo præfate Ecclesiæ nostræ Moguntin. et ejus provinciæ præminentiam eadem sanctitas vestra per hoc etiam illasana et indismembratam ad omnipotentis gloriam conservabit, qui sanctitatem vestram, ad ipsius Ecclesiæ gubernationem dirigere et conservare dignetur longæve. Datum nostro sub sigillo ad causas Anno Domini Mcccc trigesimo, die XI mensis Octobris.

Pontifex melius edoctus causam cognoscendi dat Geminiانو de Prato, causarum Auditori.

Humiles et devoti Oratores Petrus Echter Decanus, et Capitulum Ecclesiæ Moguntinensis.

At Martinus Pontifex, postquam appellationis literas à Paderbornensi Collegio accepit (quibus & urbs Paderbornensis ordinesque diocesis suas conjungere) intellexitque, quibus artibus à Coloniensi Archiepiscopo circumventus, & quas turbas hæc Episcopatus conjunctio invectura esset; negotium cognoscendi dedit Geminiانو de Prato, sacri palatii causarumque Auditori. Et is discussis eorum momentis, quæ à Paderbornensibus poscebantur, scriptis ad Theo-

Theodoricum Coloniensem Archiepiscopum literis, Romam ad dicendam causam citavit, iussitque & ipsum & ministros ejus continere se ab omni machinatione conjungendi Episcopatus. Quemadmodum & hujus literæ hoc anno xxiv Novembris consignatæ apud nos servantur. Ita verò primò frenum Colonienfi Archiepiscopo injectum; retentusque is est ab impetu insiliendi in Episcopatum Paderbornensem.

Annus Christi 1431.

Eugenij IV Pont. 1.

Sigismundi Imper. 22.

Theodorici Administ. Pad 16.

Quæ dum magna partium contentione cœpta sunt agi Romæ in judicio Apostolicæ sedis, moritur hoc anno insequenti, xx Februarij, Martinus Pontifex, Successorem nactus v Nonas Martij Eugenium Pontificem, gente Venetum. Et Martinus Pontifex paulò antequam discederet, operâ Juliani Cardinalis Legati sui, per Germaniam Synodum Basileæ inchoârat; quam & Eugenius Pontifex promovendam suscepit, factò ad xxiii Julij initio. Ejus quoque Pontificis studio Imperator Norimbergæ xxiii Aprilis Principum comitia indixit, in quibus bellum adversus Bohemos decretum, resumptumque magno apparatu magnoque cruce signatorum concursu; numerata enim quadraginta millia equitum: haud minor peditum multitudo fuit. Quocum florentissimo exercitu, cui Moguntinus, Colonienfis & Trevirensis Archiepiscopus suas quoque copias junxere, æstate processum est in Bohemiam. Duces se obtulere, Fridericus Marchio Brandeburgensis, Fridericus Dux Saxonie. Accessere Albertus & Christophorus Palatini, Herbipolensis & Eistadensis Episcopi; aderant & Imperialium urbium auxilia. Spangebergius etiam huic expeditioni præsentem sistit Coloniensem Archiepiscopum cum Juliano Cardinale; ejusque cum primis Cardinalis Juliani auctoritate alij hanc tertiam expeditionem provecctam tradunt. At improspera rursus expeditio. Quippe vastatis crudeliter Bohemorum agris, incensisque Oppidis, ad famam adventantis hostis totis castris trepidatum; nec expectato Ducum imperio, in fugam soluti, confœderati amissisque impedimentis, rediére ad lares suos. Fortius feliciusque rem egit Albertus Austriæ Dux, Sigismundi Cæsaris generis post auditam Germanorum fugam Moraviam ingressus, supra quingentas villas ferro & igne delevit, Oppida complura Hussitarum expugnâvit, caesosque Moravos ad obsequium reduxit, Principes cum tot improspers bellis nihil se efficere viderent, Bohemos ad Concilium Basileense invitârunt, in quo Patrum judicio omnis regni & religionis controversia decideretur; id quod à Bohemis quoque acceptatum. Sigismundus interea in Italiam profectus, Mediolani in Basilica D. Ambrosij ferrea pro ritu majorum corona insignitur.

Raynald. in
in hist Ec-
cles.

Ennas
Sylvius, or
Tribem.

Moritur
Martinus
V. Pont.
succeden-
te Euge-
nio IV.

Indicitur
Synodus
Basileen-
sis, & Co-
mitia No-
rimberg.
Bellum
adversus
Bohemos
resumi-
tur, at in-
felici
rursus
exitu.

Felicior
adversus
Moravos
Alberti
Austriaci
expeditio

Sigismun-
dus acci-
pit medi-
olani fer-
ream co-
ronam.

Dddd

Cæterum

Cæterum controversia, quam inter Paderbornenses & Theodoricum administratorem suum agitatam diximus, consequenti hoc anno multò contentiùs suscepta est, delataque ad iudicium Eugenij Pontificis. Quam in rem convenère rursus Collegii Cathedralis Canonici, Magistratus, & cives urbis Paderbornensis, vasalli, Ministeriales, nobiles, omnesque diœcesis ordines; quorum una animorum consensio & conspiratio fuit, malle se omnium bonorum jacturam facere, quàm perfidè hæctenus tentatam à Theodorico conjunctionem Ecclesiæ suæ permittere, quod his tabulis palam convenit.

In nomine Domini Amen.

Rursum
convenit
inter Pa-
derbor-
nenses
non per-
mittere
extinctio-
nem Epi-
scopatus
Paderb.

Anno à Nativitate ejusdem millesimo, quadringentesimo, trigesimo primo, indictione nona, die vero decima tertia mensis Aprilis, hora primarum de mane vel quasi; Pontificatus sanctissimi Domini in Christo Patris et Domini nostri Eugenii divina providentia Papa quarti anno ejus primo, in nostrorum Arnoldi Brandis et Bertoldi Gosentorp Notariorum, testiumque infra scriptorum ad hoc vocatorum et habitorum, nec non in presentia venerabilium, et circumspectorum virorum, Dominorum Alradi Præpositi, Henrici de Haxthusen Decani, Ottonis Spellig senioris, Alberti de Haxthusen Præpositi Ecclesiæ Ss. Petri et Andrea, Henrici de Driborgh Archidiaconi Sedis Steinhem Priorum: Johannis de Driborgh, Loderwici de Rostorp Cantoris, Wernheri Crevet, Tiderici Lappen Archidiaconi sedis Huxariensis Hermanni de Oyenhusen Thesaurarii, Stephani de Malsborch Archidiaconi sedis Horhusen, Tiderici de Engelsen Scholastici, Ravenonis de Pappenhem et Conradi de Elmeringhusen Canonicorum Ecclesiæ Paderbornensis capitulariter congregatorum, personaliter constituti, Illustris nobilis Bernardus de Baren, strenuus Dominus Joannes de Valkenberch miles, nec non Hermannus Spiegel, Henricus de Oyenhusen Senior, Joannes van Haxthusen, Conradus de Elmeringhusen, Dydericus de Herse, Wichartus de Enze, Heidenrycus et Reynckus de Calenberg, Borchardus de Papenhem, Tydericus de Nyhusen, Henricus Klinghe, et Joannes de Summerke, famuli diœcesis Paderbornensis et Ministeriales Ecclesiæ præfate: nec non providi et discreti viri Henricus Ruvoeln, Bado Bruckemans, Detmarus Person, et Rudolfus Snaerman Proconsules, et Detmarus Roxen Camerarius civitatis Paderbornensis nomine sui consulatus, et universitatis civitatis Paderbornensis, matura deliberatione præhabita conjunctim et divisim retulerunt expresse, non vi, aut metu, aut machinatione sinistra circumventi aut inducti; sed potius honoris, libertatis, et privilegiorum, quibus ipsi et eorum antecessores hæctenus ussuerunt, et utuntur, conseruantes, quod nunquam de ipsorum, aut alicujus ipsorum scitu, consensu, et voluntate tacita, vel expressa, prætensa incorporatio, unio, sive annexio Ecclesiæ Paderbornensis ad Ecclesiæ Coloniensem, quam Reverendissimus in Christo Pater et Dominus Theodoricus Archiepiscopus asserit à bona memoria Domino Martino PP. Quinto impetrasse, emanavit: et si quid in præmissis actum, factum, seu impetratum fuerit, ipsis ignorantibus, uno dissentientibus factum extitit. Etenim si aliquibus literis de præfata incorporatio

none mentionantibus alicuius expressatis Dominis, vasallis, et civibus reci-
 peretur impensum, quod huiusmodi sigilla sunt adulterina, et præter ipsorum
 requisitum, consensum, et voluntatem adhibitam furtive appensa: et reclama-
 verint audito rumore de præmissis, et ex nunc reclamant, et dissentiunt, eligen-
 tes potius corporum et rerum dispendia subire, quam perversa incorporationi
 assensum præbere. Et ut Ecclesia Paderbornensis in iuribus, privilegiis, li-
 bertatibus, et honoribus suis, quibus per sexcentos annos usa fuit, se exhibeat,
 quacunque defensionum subsidia, ut tenentur, exhibere, et se tanquam muros
 in resistendo pro domo Dei laborare, et melius ut dicta Ecclesia in iuribus suis
 illaesa conservetur. Præfati vero Domini Decanus et Capitulum circa revo-
 cationem infra scriptorum, et aliorum quorumcunque Syndicorum et procura-
 torum hætenus per Capitulum constitutorum, nec non Vasalli, Proconsules et
 Consules, et cives præfati fecerunt, constituerant, creaverunt, et solemniter or-
 dinaverunt suos veros Syndicos, et Procuratores, Actores, Factores, negotio-
 rumque suorum gestores, ac Nuntios speciales et generales, ita quod speciali-
 tas generalitati non deroget, nec è contra, videlicet venerabiles et circumspe-
 ctos viros, Dominos et Magistros, Joannem Wallingh, Domini nostri Papæ
 prædicti Capellanum, et eius sacri Palatii causarum Auditorem, Xanctum de
 Vinianis Advocatum Consistorialem, Joannem Engelhardi, Nicolaum
 Homborch, Thomam Rode, Petrum Quentin de Ortebergh, Blasium de Roma
 Hartlevum Bonekamp, Hermannum Reckelinghusen, Hermannum Vosseken,
 Sanderum Marteshusen, Joannem Scollen, Joannem Rickerfen, Didericum
 Albusen, et Hermannum Cremer in curia Romana causarum et audientia
 contradictorum Procuratores absentes tanquam præsentem, et quemlibet eorum
 in solidum, sic quod occupantis conditio melior non existat, sed quod unus eo-
 rum inceperit, alter eorundem prosequi valeat, mediare, terminare, et finire,
 in causis et negotiis quibuscunque, et præsertim statum, honorem, immunita-
 tem, libertatem, proprietatem, laudabiles consuetudines, jus, jura, privilegia et
 bona, quacunque ad subsistentiam et conservationem eorundem constituentium
 et Ecclesiam præfatam ac ipsius subditos quomodolibet concernentes, et
 concernentia, quibus ipsi et ipsa jam (in) præsentem in toto vel in parte per
 quoscunque Dominos spirituales et temporales, etiam communitates, aut
 quosvis alios cujuscunque status gradus, ordinis, conditionis, et præminentie
 existant, quibuscunque nominibus censeantur, seu quacunque præfulgeant di-
 gnitate, impedita, oppressa, destituta, alienata, privataque forent, seu in futu-
 rum impediri, opprimi, destitui, alienari, privari, interesse, aut contingeret etiam
 tolli consensum, prout superius est expressum: quorum etiam nomina, cogno-
 mina, statum, et dignitatem præsentium volueritis habere pro expressatis. Et
 præsertim in causa, et causis appellationis seu appellationum per dictos Domi-
 nos Præpositum, Decanum, et Capitulum nomine Ecclesie Paderbornensis,
 Cleri, civitatis, vasallorum, et subditorum diocesis Paderbornensis ad quon-
 dam sanctissimum in Christo Patrem et Dominum Dominum Martinum di-
 vina providentia P.P. Quintum, et sanctam sedem Apostolicam à nonnullis
 incorporatione, unione, perversis Ecclesie Paderbornensis Ecclesie Colonien-
 factis

factis (ut dicitur per ipsum quondam dictum Martinum Papam, ac literis et processibus de super forsitam confectis et fulminatis, seu conficiendis et fulminandis) contra Reverendum Patrem et Dominum D. Theodoricum Archiepiscopum Colonensem interponentem, seu interpositurum causam, seu causas appellationis et appellationum huiusmodi cum toto negotio principali, ac omnibus et singulis suis incidentibus, dependentibus, emergentibus, et connexis ad presati quondam sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri Domini Martini Papae, ac ipsius sacri Collegii Reverendissimorum Patrum Dominorum sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium notitiam deducendam, et coram ipsis proponendam ac prosequendam, nec non deduci, persequi, et proponi faciendum, et de super coram quibuscunque, iudicibus Commissariis, auditoribus datis vel dandis, deputatis seu deputandis, impetratis seu impetrandis surrogatis aut surrogandis in curia Romana, etiam extra eam agendi et defendendi, terminosque omnes et singulos solitos et consuetos, maxime stilum sacri Palatii Apostolici, etiam qualicumque modo servandum, nec non nomine dictorum constituentium comparendi, libellandi, litem seu lites contestandi, libellis respondendi, de calumnia jurandi, et quodlibet alterius generis licitum iuramentum in animas dictorum constituentium procurandi, ponendi, et articulandi, ipsisque respondendi, testes, litteras, privilegia, iura, instrumenta, munimenta, et quaecunque probationum genera producendi, productis ex adverso contradicendi, excipiendi, amplificandi, dupliandi, triplicandi, quadruplicandi
 ----- iudices et loca eligendum, et recusandum, protestandum, allegandum, declarandum, terminandum, concludendum, sententiam seu sententias tam interlocutorias quam diffinitivas et quascunque alias ferri petendum, et audiendum ab ipsis, et eorum quolibet a quocunque alio gravamine illato vel inferendo quoties visum fuerit appellandum: Apostolos petendi, et appellationem huiusmodi prosequendi, etiam ab ea seu eis, si videbitur expedirens, replicandi: expensas, damna, et interesse petendi, ac taxata recipiendi, emonendi, et quitandi, et super praemissis iuris ordine procedendi, cautiones quascunque necessarias, et praesertim ad producendum mandatum speciale, et si quomodolibet opus fuerit, procurandi, et de ratihabendo, et facta per constitutionem promittendi, beneficium absolutionis simpliciter vel ad cautelam impetrandi, implorandi, obtinendi, litterasque etiam tam supplices quam legendas, gratiam seu iustitiam in se continentem impetrandi seu impetrandis: contra praedictam Ecclesiam, et etiam eius statum, honorem, immunitatem, libertatem, proprietatem, laudabiles consuetudines, res, iura, privilegia, et bona quaecunque in audientia litterarum contradictarum Domini nostri Papae, seu in Cancellaria, Bullaria, Camera Apostolica, seu alibi, ut visum fuerit, contradicendi ipsasque impediendi, arrestandi, et quarumcunque contra praefatam Ecclesiam forsitam attentatarum in eius praedictum, damnum, gravamen, et detrimentum fuerint, praesertim in dictarum incorporationis, unionis, praetensionum, causis et negotiis retractari, revocari, et reclamari, petendi, et obtinendi unum vel plures Syndicos et Procuratores, seu Syndicum et Procuratorem loco sui, seu alterius eorundem, qui consimilem in praemissis in toto vel in parte habeat

habeat potestatem substituendi semel, aut plures ac substitutum seu substitutos huiusmodi revocandi, et procurationem huiusmodi in se reassumendi toties, quoties ipsis, vel alteri eorundem visum fuerit expedire: Et generaliter omnia et singula alia faciendi, gerendi, dicendi, extendendi, procurandi, quæ veri vel legitimi Syndici et procuratores facere possunt, et quæ ipsis à lege seu canone facere sunt concessa, et quæ ipsi constituentes met facere possent; si præmissis præsentibus et personaliter interessent, etiamsi mandatum exigant magis speciale, quam præsentibus est expressum. Promiserunt insuper dicti Domini, Præpositus et Decanus nomine sui, dictarum personarum Ecclesiæ præfata, nec non nobilis Bernardus de Buren, et strenus Dominus Joannes de Valckenbergh miles nomine sui, et vasallorum prædictæ Ecclesiæ: etiam Henricus et Bado proconsules nomine sui ac Consulium, et civium civitatis Paderbornensis, nobis Notarius supra et infra dictis solemniter stipulantes et recipientes vice et auctoritate omnium et singulorum, quorum interest, seu interesse poterit, aut intererit quomodolibet infuturum, se ratum, gratum atque firmum perpetuo habituros, quidquid per dictos suos Syndicos et procuratores ac substitutum seu substituendos ab iisdem, vel alteri eorundem actum, factum, dictum, gestum procuratum ve fuerit in præmissis, seu aliquo præmissorum, relevando etiam, et relevari volendo dictos suos Syndicos, et procuratores, et substitutum, et substituendos ab iisdem, seu eorum aliquo, ab omni onere satis dando, iudicio sisti, et iudicatum solvi, cum omnibus suis clausulis necessariis, et operativis sub hypotheca et obligatione omnium bonorum suorum præsentium et futurorum, super quibus omnibus et singulis sæpèdicti constituentes nomine sui et aliorum supra scriptorum petierunt eis à nobis Notarius supra et infra scriptis unum vel plura publicum seu publica in meliori modo; et forma ad dictamen cuiuslibet sapienter confici instrumentum, seu instrumenta. Acta sunt hæc in civitate Paderbornensi in loco suprascripto, anno, indictione, die, mense, hora, et Pontificatu, quibus supra. Præsentibus ibidem discretis viris Henrico Allenhusen, et Wilhelmo Lippespringe Clericis Paderbornensis diocesis, testibus ad præmissa vocatis et rogatis.

Et ego Arnaldus Brandis Clericus Paderbornensis publicus Imperiali auctoritate Notarius, quia præmissis omnibus et singulis, dum sic, ut præmittitur, agerentur et fierent, una cum discreto viro Bertoldo Gossentorpe Clerico Paderbornensis diocesis suprascriptæ ad huiusmodi actum convocato, testibusque prænotatis præsens fui, atque omnia sic fieri vidi et audiui, ideoque præsens publicum instrumentum manu mea propria scriptum exinde confeci, quod signo, nomine et agnomine meis solitis et consuetis signavi in omnium et singulorum præmissorum fidem et testimonium requisitis.

Et ego Bertoldus Gossentorpes Clericus Paderbornensis diocesis publicus Imperiali auctoritate Notarius, quia præmissis omnibus et singulis, dum sic, ut præmittitur, agerentur et fierent, una cum discreto viro Arnaldo Brandis Clerico Paderbornensi suprascripto ad hunc actum convocato testibusque prænominatis præsens interfui, ac omnia et singula sic fieri vidi et audiui. Quare præsens publicum instrumentum, manu alterius, ut præmittitur, fideliter scriptum,

Eccc

et exinde

et exinde confectum signo, nomine et cognomine meis solitis et consuetis signa-
vim fidem et testimonium omnium et singulorum præmissorum rogatus et re-
quisitus.

His inter se juratis, constituunt causam in Romano iudicio apud
Collegium Cardinalium omnibus legum viribus & modis defen-
dendam esse; nominantque in hanc rem syndicos & procuratores,
quibus plena tractandi potestas his iisdem literis facta est.

Et Paderbornenses, postquam domi communi omnium ordi-
num conjuratione res suas firmarant, missis præterea ad vicina per
Westfaliam & Saxoniam Collegia Cathedralia literis ac Legatis, eo-
rum patrocinia apud Pontificem opemque, sicuti à Moguntinis jam
implorarent, sollicitavere; ad quæ eò se pronius obtulere ex fraterno
foedere, quòd & communis eorum causa ageretur, & rei iniquitas
sponte moveret, ne quis ex simili Morsani dominatu suos quoque
Episcopatus, & jura electionis ejusmodi machinationibus extingue-
ret. Quapropter post Moguntinos scripsere hoc anno Hildehen-
ses ad Eugenium Pontificem, quarum literarum illud exemplar est.

Literæ
Capituli
Hilde-
fensis, sol-
licitantis
apud
summum
Pontifi-
cem, ut
conjun-
ctionem
Episco-
patus Pa-
derb.
cum Co-
lon. im-
pediat.

Sanctissimo in Christo Patri Domino Eugenio Papa Quarto, univers-
salis Ecclesie summo Pontifici, nostro Dño Clementissimo. Oscula devotissi-
ma pedum beatorum. Beatissime Pater vestra beatitudinis devoti oratores,
Præpositus, Decanus et Capitulum Ecclesie Paderbornensis, nostri amici sin-
gulares, Nobis per certos suos Secretarios et eorum scripta specialia signifi-
caverunt, qualiter Reverendissimus in Christo Pater et Dominus D. Theodericus
Archiepiscopus Colonienfis sibi et Ecclesie sue Colonienfis Ecclesiam Paderbor-
nensem, quam ut dictæ Ecclesie Administrator ex Sedis Apostolicæ commis-
sione ad regendum et gubernandum sub manibus suis tenuit et possedit, sine eo-
rum consensu et voluntate perpetuo futuris temporibus obtinuit uniri et incor-
porari, præterea præfatam Ecclesiam in redditibus et fructibus fore ita exi-
lem et hostium incursum taliter esse devastatam et suppressam, sic quod pro-
prium Episcopum, qui antedictæ Ecclesie præesse posset, tenere et nutrire non
valeret, eamque ad hæc nequaquam sufficere, taliaque coram sanctissimo patris
recordationis Domino nostro Domino Martino divina providentia Papa
Quinto vestra Beatitudinis immediate prædecessore diversimode fore ex hoc
loco exponendum pro convesturali *Es werden vel Es wird also geschehen
seyn* per certos ad hoc inductos ejus sanctitati fore scripta et relata. Uti igitur
tali modo veritas non occultetur, sed magis eluceat, prælibati devoti ve-
stræ Beatitudinis nobis attente supplicaverunt, Vestra Beatitudini nostris scri-
pturis præmissa per veritatem nobis notam manifestari; Et cum præmissa Ec-
clesia Paderbornensis in consubibus nostræ Ecclesie sit constituta, et una inter
solemniores Cathedrales Ecclesias Alemannie hucusque fuerit tenta, et repa-
rata, ac fuerit per longa retroacta tempora per Duces, nobiles et Comites recte
et gubernata, nec non fuerit plurimorum oppressorum circumvicinorum sin-
gulare præsidium et defensio, civitate notabili Paderbornensi, Oppidis et castis
pluribus insignis fulcita, per nos non noscitur taliter exilis et devastata et
pre-

pressa, quin bene sufficiat pro propria notabili persona, Episcopo et Pastore, et Episcopum adhuc de Ducum aut nobilium prosapia valeat nutrire et sustentare, et bene pro tali sufficiat; sic quod potius, videri nostro, si alteri Ecclesie unita existeret, deberet ab illa disjungi, quam per incorporationem et unionem conjungi. Quæ omnia, beatissime Pater, nos devotorum oratores ex desiderio prefatorum Dominorum Vestra Beatitudini notificamus per presentes, supplicantes humiliter et devote, quatenus vestra Beatitudo de Apostolica benignitate dictam Paderbornensem Ecclesiam velit illasam sine unione ad alteram, ut à primæva sua foundatione fuerat, bene, ut creditur, per sexingentos annos et ultra, conservare, quæ alias laedetur, et re et nomine deperiret. Pro quoniam fideles vestri oratores una cum dictis Dominis, Præposito, Decano, et Capitulo Ecclesie Paderbornensis vestra Beatitudini, quam Deus longæve prospere conservare dignetur, ultra obedientia debita perpetue manebimus obligati. Scriptum Hildeshem, die sexta mensis Junii, nostro sub secreto, Anno Domini MCCCXXXI. Præpositus, Decanus, et Capitulum Ecclesie Hildeshemensis.

In hunc modum cetera Collegia Canonicorum implorata, Halberstadiense, Osnabrugense, Mindense, Bilveldiense, Huxtariense, Buxtorfianum, & ipsum etiam Paderbornense scripsere ad Eugenium Romanum Pontificem; quorum omnium literæ in tabulario Collegij extant; & longum foret referre. Monasterienses haud consultum fuit advocare in patrocinium, quod eorum Episcopus per id tempus esset Henricus Morsanus, Theodorici Colonienfis Archiepiscopi frater.

His permotus Eugenius Pontifex communem hoc ipso anno dedit constitutionem, legemque, qua omnes ejusmodi conjunctiones Parochiarum & Ecclesiarum rescindit; quemadmodum id sese ad justa Paderbornensium postulata fecisse hoc diplomate profiteretur.

Eugenius Episcopus Servus servorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam. Provisionis nostræ debet provenire subsidio, ut per apostolicæ dispositionis arbitrium proviæ gesta literarum nostrarum merita attestatione pandamus, ne quisquam, sui juris defensione latente, indebitis affici valeat molestiis, gravaminibus, seu damnis. Dudum siquidem cum nostræ innotuisset providentia, quod quamplures eatenus de diversis Ecclesiis tam Cathedralibus quam Metropolitanis, nec non Monasteriis, prioratibus, dignitatibus, personatibus, officiis, ac etiam ipsarum Cathedralium, et Collegiatarum Ecclesiarum præbendis, parochialibus Ecclesiis, et aliis beneficiis Ecclesiasticis, cum cura, et sine cura, tam secularibus quam regularibus, exemptis et non exemptis, per prædecessores nostros factæ fuerant uniones, annexiones, et incorporaciones, propter quas, si effectum consequerentur, dissensiones et scandala succrescerent, animarum cura in illis, quibus illa immineret, negligeretur, cultus diminueretur, divinus, et multis posset præjudicium generari. His et aliis rationabilibus suadentibus causis, videlicet III Idus Martii, Pontificatus nostri anno primo, per quandam constitutionem nostram omnes uniones, annexio-

Constitutio Eugenij PP. qua uniones Parochiarum & Ecclesiarum rescinduntur.

nes, et

nes, et incorporaciones de Ecclesiis Cathedralibus, Metropolitanis, Monasteriis, dignitatibus, personatibus, officiis, præbendis, parrochialibus Ecclesiis, et aliis beneficiis supradictis, quocunque nomine censerentur invicem, seu Ecclesiis Cathedralibus, et Metropolitanis, Monasteriis, mensis Archiepiscopalis, Episcopalis, Abbatibus, Capitularibus, et conventualibus, nec non dignitatibus, personatibus, officiis, seu beneficiis Ecclesiasticis quibuscunque, Apostolica, vel ordinaria auctoritate sub quibusvis colore, modo, et forma, vel expressione verborum usque ad diem assumptionis nostræ ad summum Apostolatus apicem per quosvis prædecessores nostros factas, quæ nondum sortita fuerunt effectum, et ex quibus hic, in quorum commodum uniones, annexiones, et incorporaciones huiusmodi emanarunt, Ecclesiarum, Monasteriorum, prioratum, dignitatum, personatum, et officiorum, præbendarum, parrochialium Ecclesiarum, et aliorum beneficiorum, huiusmodi pacificam possessionem assecuti non fuerunt; nec non quacunque concessiones et mandata de huiusmodi unionibus, annexionibus, et incorporacionibus faciendis, usque ad diem assumptionis prædictæ facta cassavimus, revocavimus, et annullavimus, nulliusque roboris fore volumus vel momenti, omnesque et singulas causas occasione unionum, incorporacionum, et annexionum seu super illis et earum effectu coram quibuscunque iudicibus, seu Commissariis, tam in Romana curia quam extra eam, ex commissione seu delegatione Apostolica ac delegatorum huiusmodi subdelegatione introductas seu pendentes advocavimus, litæque illorum occasione et super illis quoscunque contingentes penitus extinxisimus, irritumque decrevimus, et inane, si secus super his à quoquam quavis auctoritate scienter et ignoranter contingeret attemptari. Cum autem super constitutione huiusmodi litteræ Apostolicæ confectæ non fuerint, sicut nuper pro parte dilectorum filiorum, Præpositi, Decani, et Capituli Ecclesiæ Paderbornensis nobis exhibitæ petitio continebat, ipsi pro sui juris conservatione docere habeant de constitutione supradicta. Nos ne ipsi in huiusmodi per eos dicta constitutione faciendâ probatione deficiant, et propterea in huiusmodi sub iure ladanur, providere volentes, volumus et auctoritate Apostolica tenore præsentium decernimus, quod præsentibus litteræ ad probandum plene constitutionem prædictam, pro ut superius, ubique sufficiant, nec ad id alterius probationis adminiculum requiratur; quinimo eisdem præsentibus litteris in iudicio et extra, ubique exhibitæ fuerint, vel ostensæ, quoad huiusmodi probationem stetur, et secundum eos iudicetur, ac si super constitutione prædicta huiusmodi Apostolicæ litteræ confectæ forent, illisque staretur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se noverit incursum. Datum Romæ apud sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo, quadringentesimo, tricesimo primo, XVI Calend. Julii, Pontificatus nostri anno primo.

Hac Pontificis constitutione sententiaque percussus Theodoricus Administrator, cum in Romano iudicio causam suam desperatam videret,

videret, qua erat mentis pertinacia, ad Basileense Concilium appellavit; sed eò provocatorem Paderbornenses consecuti sunt, ut tertio ab hinc anno referetur.

Annus Christi 1432.

Eugenij IV Pont. 2.

Sigismundi Imper. 23.

Theodorici Administ. Pad 17.

Procedebat interea captum anno superiori Basileense Concilium; in quo cum Patres decernerent Concilium Generale esse supra Pontificem, cui & ipse Pontifex subiectus sit, multaque alia, quibus Apostolicæ sedis auctoritas convellebatur, præscriberentur; haud immeritò offensus indignatusque Pontifex primùm laboravit in Concilio dissolvendo; quod & publico diplomate edixit. Deinde mutata sententia decernit Concilium Basilea Bononiam transferendum, ubi & ipse præsidere velit. Contra Patres obnixi, Basileæ persistendum contendunt; nec sine ingentibus Reipublicæ christianæ malis ac turbis mutationem illam fieri posse, cum primisque, quod Hussitæ Basileam invitati sint ad concordiam cum Ecclesia ineundam. Hanc verò sententiam ante omnes acerrimè tuebantur Julianus Cardinalis & Theodoricus Colonienfis Archiepiscopus, cujus maxima tum erat auctoritas in Germania. Quare Pontifex tam ad Imperatorem quàm Theodoricum Coloniensem Archiepiscopum perscripsit, hortando ne impedimento esse velint, quo minus Concilium Basilea Bononiam transferatur. Sed & Julianus Cardinalis & Theodoricus pertinacissimè in omnibus restitère Pontifici; auctorque magnam partem postea etiam fuit Theodoricus fœdi schismatis, quo Eugenio Pontificatus abrogatus, sublecto in ejus locum Amadæo Pseudopontifice, quem Felicem V. dixere. Id quo suo etiam malo & justa Numinis pœna fecerit, docebunt turbæ civiles & intestina bella, quibus infeliciter jactatus est.

Acta Concilii Basileensis. Raynaldus in historia Eccles. Pontifex Concilium Basileense vult transferri Bononiam: obstant Julianus Card. & Theodoricus Arch. Colon.

Bello deinde Trevirensi Theodoricus Archiepiscopus remisit contentionem cum Paderbornensibus, quòd destinata ad concilium appellatione feliciora pro se expectaret, quàm Romæ meditatus erat. Distrahebatque Theodoricum simul negotium ex dissidio Trevirensi; quòd tres adhuc æmuli de Archiepiscopatu Trevirensi decertarent armati, Sickius, Mandershedius, & Rabanus Spirensis Episcopus; quos inter potentium conspiratione validior Manderschedius traxit in partes Conradum Moguntinum & Theodoricum Coloniensem Archiepiscopos, Stephanum Baviaræ Ducem, Adolphum Julix & Montium Ducem, aliosque Comites; quorum copiis confirmatus, quam audacter Treviros aggressus tam fortiter civium defensione repulsus est. Postremum, ut Trithemius inquit, Contradi Moguntini, Theodorici Colonienfis, & Friderici Wormatiensis Episcopi colla-

Theodoricus bello Trevirico implicitus non urget Romæ conjunctionem Ecclesie Paderbornensis cum Coloni.

ta in pacem opera, lis composita, & Rabano, quem Pontifex impo-
suerat, Archiepiscopi dignitas confirmata est.

Ecclesia
Ultraje-
stensis,
mortuo
Suedero
Culen-
burgico,
diversis
factioni-
bus sit ob-
noxia.

Bek in
Hist. Ultraj.
Crani? lib.
II. Saxon.
c. 23.

Excessit & hoc anno Suederus Culenburgicus Ultrajectensis
Episcopus, quocum de Episcopatu hactenus decertarat Rudolphus
Diepholdius. Atque is licet Martini V. Pontificis sententia dejectus
esset, quia tamen armis & studio popularium majorem Episcopatus
partem invaserat, à morte Culenburgij omnem Episcopatus posses-
sionem ad se traxit. Interim Canonici non pauci, quibus exorsus erat
Diepholdius, progressi in comitia, studio Theodorici Coloniensis
Archiepiscopi, & Henrici Monasteriensis Episcopi, elegere denuo
Walramum Theodorici & Henrici fratrem, ætate quidem junio-
rem, sed integerrimæ vitæ, præstantisque doctrinæ Canonicum
Agrippinensem, quem & Sigismundus Cæsar regalibus exornavit,
Felix postea Pseudopontifex cum Concilio Basileensi approbavit, &
Geldria, Hollandiaque Episcopum suum recepit. At Diepholdius
nihil veritus arma & potentiam utriusque Episcopi, & factionis hu-
jus, se auctoritate Eugenij Pontificis in possessione Episcopatus con-
stanter defendit, coëgitque Walramum se Coloniæ recipere. Mo-
nitus etiam Theodoricus Coloniensis Archiepiscopus a Pontifice, ne
quæ suæ essent potestatis in constituendis Ecclesiarum Episcopis sibi
præriperet, aut Concilio ac Pseudopontifici deferret.

Utili per hæc cura diocesis quoque Paderbornensem comple-
xus est Theodoricus Administrator Valckenhagense Cœnobium in
meliolem formam redigendo. Id enim Cœnobium postquam à
Volcquino Swalenbergensi Comite in suo comitatu conditum, do-
tatumque erat à filiis ejus Adolpho & Alberto, introductæ sunt Vir-
gines ordinis Cistertiensis; quemadmodum supra à nobis ad annum
MCCXLVI relatum est. Incolere per multos annos Virgines Cœno-
bium; post ubi per bella & spolia ad extremam paupertatem ruinam-
que venere, ultro Cœnobium detulere Episcopo suo, à quo ordinis
Wilhelmitarum religiosi viri Moguntia evocati impositique; quos
cum temporum iniquitas, & rerum inopia premeret, & hi ultro celsere,
Cœnobiumque obtulere Theodorico Archiepiscopo Paderbot-
nensis diocesis Administratori; à quo hoc anno postulati Colonia ex
ordine Crucigerorum viri religiosi, quibus Valckenhagense Cœno-
bium excolendum traditur; id, quod hoc Archiepiscopi diploma-
te, in quo tota rei series exponitur, confirmatum est.

Valcken-
hagense
Cœno-
bium
Crucige-
ris à
Theodo-
rico tra-
ditur.

*Theodoricus Dei et Apostolica sedis gratia Archiepiscopus Coloniensis
ac Administrator Paderbornensis Ecclesiarum ad perpetuam rei memoriam.
Etsi ex debito Pastoralis officii, humeris meis incumbente, quibuslibet Ecclesia-
sticis, et præsertim religiosis personis, pia humanitatis suffragia impendere te-
neamur; Nos tamen potissime obnoxios Deo devotis et religiosis, et his præci-
puè, qui spreta mundi gloria, ac terrenorum oblectationibus contemptis, subri-
gore Ecclesiastico ac Monastico virtutum Domino jugiter famulantur, quo*

que libentius favore prosequimur ampliori, ut per illorum merita et pietatis opera, quæ per illos sunt, crescat multipliciter nostra salus, et divinus cultus per amplius et salubrius nostris temporibus augeatur. Et licet etiam non solum nova erigere, sed etiam vetera Monasteria reficere, et reparare valde sit laudabile, ut ibi priora innoventur beneficia, ubi priora fuerunt repetita obsequia. Sane igitur pro parte Deo devotorum religiosorum virorum, Batholdi Wulff presbyteri, et Joannis Lunen conversi ordinis S. Crucis sub regula S. Augustini degentium, et domo conventuali Cruciferorum civitatis Coloniensis existentium exhibitæ petitio continebat. Quod cum ipse zelo Dei, et devotionis accensi Monasterium in Valle liliorum, alias Valkenhagen, nostræ Paderbornensis diocesis per bonæ memoriæ quondam Volquinum Comitem in Schwalenbergh, prout et quemadmodum veterum testimonio dicimus, in honorem Domini nostri IESU Christi atque intemeratæ B. Mariae Virginis ejus Matris gloriosæ de bonis et rebus suis à Deo sibi collatis fundatum, atque pro religiosis puellis et Sanctimonialibus Ordinis Cisterciensium ad Deo servendum ibidem in ordine Monastico institutum collatum et assignatum tunc habitabile, nunc vero, quod dolenter referimus, casibus fortuitis et malo statu patriæ ac incursum hostili intervenientibus, penitus desolatum et dirutum existat, reficere et reparare: Nec non inibi sub regulari habitu, signo virgineæ crucis assumpto, juxta regulam et instituta vivere sui ordinis, Creatori omnium et suæ Matri gloriosissimæ toto posse, divina opitulante gratia famulari proponant; Cum itaque sic accepimus ipsum Monasterium quondam per liberam resignationem Sororum et Monialium ipsius Monasterii, et de consensu illorum, quorum tunc intererat, derelictum et resignatum, ac deinde per nos religiosi viri Conrado Molitorum, Rolando, Henrico Bischoppeshusen, Conrado Holleman ac Henrico Vresen Laico converso Ordinis S. Wilhelmi de domo Conventuali in Wittenhusen Moguntina diocesis tunc existentibus, et inibi Deo famulari procedentibus sub habitu et regala eorundem Conventuum collatum, traditum et assignatum, qui quidem Fratres, utpote per prius ipsæ sorores, terram eam fructiferam, in qua dictam Monasterium existit situatum, tanquam eis versam in salsuginem perhorrescentes, atque perpendentes animis anxius et dolorosis, sæpe dictum Monasterium in Valkenhagen ad tantam egestatem et inopiam ultimate pervenisse per facultates et redditus ipsius pro sustentatione et necessariorum administratione, tam quarundam sororum per prius, et fratrum per posterius, minime sufficere possunt, propter quæ ipsa quondam sorores dudum, et ex post nunc proximi ipsæ fratres pie moti ad alia Monasteria sui ordinis, ubi quietius et devotius Omnipotenti Deo obsequium præstare valeant jam ingressi, sæpe dictum Monasterium cum suis juribus, fructibus, redditibus, proventibus, et obventionibus, non vi aut metu repulsi quo vis modo, non circumventi seu subornati, quocumque etiam pacto illicito seclaso, matura deliberatione inter se præhabita, ne divinus cultus in eodem Monasterio penitus extinctus, et ipse locus sacratus permaneat desolatus, pure et simpliciter in manus nostras coram Notario, et testibus ad hoc vocatis resignavit, et quilibet eorum resignavit. Unde nos ad

supra

supradicti Monasterii et loci reformationem, pro dicti divini cultus restaura-
 tione, pietate cura pastoralis, ut praefatum, allecli, et attentis desiderii ad id
 aspirantibus, ne ficulnea infructuosa deinceps terram perniciosus occupet. Nos
 igitur diligenti inquisitione de et super praemissis praehabita, et de veritate ipso-
 rum nobis per devotum Bernardum Schullenkromen Officialem curiae nostrae
 Paderbornensis ac Capellanum nostrum, ac alias personas fide dignas debita
 relatione facta invenimus fore vera; Ideo hodie resignationem per dictos fra-
 tres Conradum Rolandum et Henricum Comisum, maximeque Priorem et
 conventum praedicti Monasterii in Wetzenbusen factam, ut praemittitur, per
 nos receptam et admissam, ratam et gratam habentes, cum venerabilibus vi-
 ris Praeposito, Decano, et Capitulo dictae nostrae Ecclesiae Paderbornensis tra-
 ctatu Capitulari ac matura deliberatione praehabita, ac pleno consensu omnium
 illorum, quorum consensus merito ad id fuerat requirendus, accedente, uti di-
 gna relatione praesens factum per se quantum didicimus Monasterium sepe di-
 ctum per hodiernam liberam resignationem vacans, cum omnibus iuribus,
 prerogativis, privilegiis, libertatibus, emunitatibus, bonis ac rebus mobilibus,
 terris, agris cultis et incultis, pratis, pascuis, Sylvis, aquis aquarumque decur-
 sibus, viis et invuis, ac pertinentiis suis universis, quibus haecenus dictum Mo-
 nasterium gaudebat prae nominatum, religiosi viris apud nos de vita et mo-
 rum honestate aliisque laudabilibus probitatis et virtutum meritis per reli-
 giosum fratrem Joannem de Gorch Priorem domus Cruciferorum Colonten-
 sis ordinis praedicti, totumque conventum ibidem, ac à nonnullis aliis personis
 fide dignis multipliciter recommendatorum petita et obtenta dicti Prioris li-
 centia, favore etiam, et pleno consensu venerabilis Patris Wilhelmi Genera-
 lis totius ordinis praedicti, prout nobis de omnibus et singulis praemissis plenaria
 fides facta exstitit, tradidimus, concedimus, assignamus, et offerimus, atque
 dictos fratres per libri traditionem, quem tunc in manibus tenebamus, investi-
 vimus, et investimus de eodem; ita quod ipsi dicto Monasterio, prout eis fa-
 cultas suppetit, reformato egregiam, congruentem, et convenientem virorum
 Deo devotorum fratrum sui Ordinis conformatum, et maxime ejusdem reli-
 gionis exigentiam ibidem institutam vel alter eorum, cui hoc virtute sui status
 competit, instituat. Cujus quidem Monasterii regimen et gubernatio, ipso-
 rumque fratrum visitatio, inquisitio, et correctio, atque totius Monasterii
 tam in spiritualibus, quam temporalibus administratio, nec non ibidem praelati
 sub nomine Priorum institutio, et destitutio apud eosdem fratres, et eorum Suc-
 cessores libere permancant. Qui Prior Priori dictae domus in hodie pro tem-
 pore existenti ac eorum Capitulo Generali quo ad visitationem, inquisitionem,
 et correctionem, secundum modum et formam ordinis eorum ac statutorum,
 subiectus existat; iuribus tamen dictae nostrae Ecclesiae Paderbornensis, et no-
 stris, ac Archidiaconi loci ipsius, atque ordinis ipsorum fratrum in praemissis
 omnibus semper salvis. Nec tamen praelatus, qui cum Monasterio praesentibus
 coram aliis, quam etiam nobis, et Successoribus nostris Paderbornensibus Ep-
 scopis, aut illo, cui nos seu Successores nostri Episcopi Paderbornenses per nostras
 praesentes litteras hoc speciale duxerimus committendum, vel saltim, sede vacante

cante, Capitulo Ecclesie nostrae Paderbornensis predicto quovis modo valeat trahi, aut conveniri. Sicque Monasterium in Valkenhagen supra dictum de statu fratrum Ordinis S. Wilhelmi predicti ad obedientiam fratrum Regularium dicti ordinis S. Crucis de consilio, consensu, et beneplacito Praepositi, Decani, et Capituli Ecclesie nostrae Paderbornensis predictorum in Dei nomine duximus transferendam, et transferimus per praesentes. Ut autem omnia praemissa et singula obtineant robur, firmitatem, et in convulsa permaneant perpetuo, praesentem paginam sigillo majori officialatus curiae nostrae Paderbornensis, quoad praesens utimur munimine, una cum sigillo Capituli predicti, quo utuntur ad causas; iussimus roborare. Et nos Praepositus, Decanus, et Capitulum Ecclesie Paderbornensis predicta in signum nostri consensus omnium praemissorum praesentem literam nostri sigilli, quo utimur ad causas, fecimus appensione muniri. Datum Anno Domini Mccccxxxii, Crastino B. Valentini Martyris.

Annus Christi 1433.

Eugenij IV Pont. 3.

Sigismundi Caesar. 24.

Theodorici Administ. Pad. 18.

Anno dehinc consequente xxxiii Sigismundus Caesar denuo Italiam ingreditur, ab Eugenio Pontifice Romam invitatus ad augustalia Imperij insignia ritu majorum accipienda, submissi obviam Cardinales, qui Viterbio splendido comitatu, effusaque ingenti populi occurrentis multitudine, xxi Maji in urbem introducere. Ac postquam in gradibus Basilicae S. Petri ad osculum pedis & Pontificis amplexum est admissus, ultimo Maji, die Pentecostes sacro, augustalibus ornamentis decoratur; peractaque coronatione, cum Pontifex equum conscenderet, stratoris etiam obsequio functus, Pontificem ad Vaticanum palatium deduxit, optimus pro majorum pietate & religione erga Apostolicam Sedem Imperator; id quod alio mox illi facti commonstravit. Nam cum in Italia intellexisset, uti Nauclerus scribit, Patres Basileae exauctorationem Eugenij Pontificis moliri, podagra licet conflictatus, itineri, dissidium compositurus, se commisit; tantaque celeritate advectus fuit, ut ante in Concilio sit visus, quam eo venturus audiretur.

Sigismundus ritu Majorum à Pontifice Imperator Romae coronatur.
S. Anton. p. 7.
Chron. M. Belg. Raynald. in hist. Eccles.

Per hanc Imperatoris absentiam Saxonia Westfaliaque tumultuariis bellis jactari non desit. Nam Henricus Monasteriensis Episcopus & Adolphus Clivensis, bello inter se commisso, mutuis invasionibus & deprædationibus agrorum sese exagitabant; & quia Marcani nobilitas arma pro Clivensi sumpserat, ad Luppiam cum primis fluvium, qui fines utriusque Principis dividit, decertatum est alternis populationibus; quas inter Werne, diocesis Monasteriensis Oppidum, flammis ab Henrico Holtio injectis magnam partem deflagavit.

Bellum inter Henricum Ep. Monast. & Adolphum Com. Clivensem,

Gggg

Artic

Trithem. in Chron.
Sponh.
Dilich. in Chron. Hass.
Serrar. in Mogunt.
Chron. Mogunt.
Brouver. in Antiq. Fulden. l. 4.
 Et inter Conradum Archiep. Mogunt. & Ludovicum Landgraviū Hassiæ

Arsit & bellum in vicina nobis Hassia inter Conradum Moguntinum Archiepiscopum & Ludovicum Hassiæ Landgravium, ex prioribus dissidiis & recenti Hassorum insolentia resuscitatum. Adlegerat Joannes Fuldensis Abbas Hermannum Buchenavium Cœnobia tam Adjutorem. Is postquam muneri admotus, cœpit Abbatem extrudere ex castris & imperio, seque Dominum ante fata Abbatis ferre. Ob hæc questus Abbas, cum Moguntino Archiepiscopo, iustum ejus patrocinium impetrârat; à quo & Fulda obsessa, Buchenavium quo se firmaret, implorat Thuringiæ & Hassiæ Landgravios; & hi, tanquam sua causa ageretur, Archiepiscopum aggressi in campo Munsterfelt prælio vincunt, & magna clade illata in fugam compellunt. Bellum id quoque mutuis deprædationibus, & concitatione Westfaliæ, ad Frislarium, veterem Archiepiscopi in meditullio Hassiæ urbem, protractum, sopitumque Cardinalis Legati Apostolici auctoritate, & partium compositione.

Annus Christi 1434.

Eugenij IV Pont. 4.
 Sigismundi Imp. 25.
 Theodorici Admin. Pad. 19.

Kerchovius in Chron. Tremon.
Westhovius in Chron. Tremon. Stangefol. l. 3. circ. Westfal.
 Theodorici urget conjunctionē utriusque Ecclesiæ Paderb. & Colon. primum hostiliter Dicecesin Pad. invadendo. Deinde causam ad concilium Basileense deferendo.

At pertinaciter anno proximo Colonienſis Archiepiſcopus Paderbornenſes aggreſſus; & primò quidem armis. Nam per id tempus, ut Seilerus in Chronico Pymontano ex aliis auctoribus tradit, Theodoricus Archiepiſcopus unâ cum Lippienſi Comite imploratus à Joanne Comite Spiegelbergio adverſus Duces Brunſwicenſes; prælioque ad Rintelam commiſſo, omnia ad Viſurgim conturbata fecere. Qua armorum opportunitate, ut Tremonienſis quidam ſcriptor in annalibus ſuis retulit, concitatâ totius Ducatus Weſtfaliæ nobilitate, tractâque in ſocietatem belli Colonienſi urbe, armatus Theodoricus Paderbornenſem Diceceſim intravit: expugnatâque Lipſpringâ, oppido & caſtro Capituli Paderbornenſis, complures alias arces hoſtiliter occupavit; tanquam minis & vi adacturus ordines in conſenſum conjunctionis, quam cum utraque Eccleſia meditabatur. Verùm cum immoti adhuc ſtarent Paderbornenſes, ſatisque adverteret Archiepiſcopus, vicinos principes & Collegia Cathedralia armatum pro Paderbornenſibus patrocinium ſuſcepſiſſe, ac Romæ ſibi apud Eugenium Pontificem omnia præcluſa eſſe; aliam conſiliorum viam ingreſſus, omnem deinde cauſam ad Patres Concilij Baſileenſis detulit, multis argumentis fictè ſpecioſèque in medium pro ductis, quibus conjunctionem Paderbornenſis Eccleſiæ cum Colonienſi Patribus ſe perſuaſurum credebat. Juvat nunc ipſas Archiepiſcopi literas, quas poſteritas à nobis, & rei, quæ controverſiæ gravitas deſiderat, hic ad certioſam fidem proferre in medium.

Reverent.

Reverendissimis, Reverendisque Patribus, et venerabilibus Dominis, in sacrosancta Basileensi Synodo congregatis, Dominis et amicis percarissimis Sacrosancta Basileensi Synodo in Spiritu sancto legitime congregata, univertalem Ecclesiam representanti, Theodoricus Dei gratia Archiepiscopus Coloniensis, sacri Romani Imperii Princeps Elector, et per Italiam Vicecancellarius, Westphalia et Angaria Dux, Apostolica Sedis Legatus, reverentiam debitam et devotam. R^m R^d Patres, propter diuturnas guerrarum turbines, quos intestina clade obice à longa aetate Ecclesia Paderbornensis pertulerat, cum desperatis rebus illi undique praesidia defecissent, ac crudeli congressu decertaret cum antistite clerus, Laic. verò vulgus voto diviso dispersam partibus hinc indefaveret; perniciofa adeo terra et diocesi illi plaga accrevit, quod invasa seditione intranea, tellus etiam ab aeteris pro libito vastaretur. Unde mutuis jaculis membrorum et capitis univertsa corporis armonia abescens adeo sterneretur, ut pene careret incolis patria, et incendiurum voragine domicilium destituta ea tempestate non solum civilibus et suburbanis, sed nec sacris adibus parceretur; nihil enim, R^m R^d Patres, contuentibus patriam occurrebat, quam desert. et --- ruinarum vestigia, vepres et arva latissima cultura omni orbata; videbantur enim se primo --- quandam vastissimam Trojam, aut Babylonis reliquias in ipsis

 Cum verò Capitulum praedictum Paderbornense longo certamine contra Praesulem fessum fortunam meliorem timeret illius, qui magnificum Ducem Montensem fratrem et inclitos multos favoribus attraxerat opportunis, quamvis penitudine serà finale sibi et patriae excidium metuens, crescente illi dictum calamitatum procella, ad me et Coloniensem Ecclesiam veluti prout tunc proficiebatur ad fiduciam anchoram suppliciter recurrebat, patriae me tutorem contra domesticos hostes instantissime postularet. Verum licet eo tempore gravibus amulis et guerris Coloniensis Ecclesia vexaretur, nec commode rebus propriis intentus alienis poteram otiari, diuturna repulsa ipsorum instantiam repellebam, ut tandem cum nihil inviolatum rapinis adesset, quod raptoribus et hostibus exteris et intraneis in spolium occurrere posset, coacti penuria et fame armati et proceres loca mea diocesis eis vicina rap. --- incurfibus molestabantur, unde ratus fore utilius vicinam patriam protegere, quietam et pacificam facere, quam inimicam sufferre, aut exterminio dare, et metuens, ne favore guerra lassati in magnificum ducem Montensem fratrem electi eorum mihi tunc et Coloniensi Ecclesiae adversantem intenderent, sic quod juncta illi Paderbornensis patria me et Ecclesiam meam fortius perturbaret, indefessis Capituli et patriae instantiis inclinatus tutoris officium sumpsi, rebus illius Ecclesiae et patriae publicis et privatis sinceritate amica intendens, adversum enim eis Ducem Wylhelmmum, ut praefertur, eorum electum ex ferocissimo hoste placatum faciens, pacem cum eo illis emi viginti trium millium precio florenorum de aere Coloniensis Ecclesiae exhausto, vicinosque Principes et Dominos Ecclesiae et patriae Paderbornensis molestos, qui fines eorum depopulabantur jugiter, muneribus et donis permaximis, ac foederibus, sanctionibus adeo mihi devinxi, quod ab eo tempore
 optima

optima et securapace fruatur, nisi quod ipsi saepe pact. infractis etiam sponte in-
fringant, quam semper laboribus et impensis per me et meos reintegrare oportet.
Interea priusquam ingenio et solertia mea adversantia singula pactata
fuissent, videns Capitulum prelibatum multo proficere, quod me tutore pace
optima potiretur, dubitans ne per novi provisionem antistitis ab illa rebus mu-
tatis discederet, per multa temporis intervalla me simul cum Opidanis et mi-
litaribus accuratissime prosligavit, ut darem consensum, quod per Pontificem
maximum tunc Johannem XXIII illa mihi Ecclesia ex tutore administrationis
titulo traderetur ad vitam. Cumque per spectabiles nuncios suos Capitulum
predictum assentiente patria impetrasset mihi non roganti, non sat agenti, non
operam danti, administrationis predictae bullas allatas per suos alacriter tra-
diderunt, et exercitui pro patria eorum tuenda presidentem deductum obvius
crucibus et sacris reliquiis cum juramento obire, et fidelitatem prestantes, a
quibus militia et patria nullo modo discederet, tanquam patrem patriae in Pa-
storem et Dominum receperunt. Tanta quoque voluptate unusquisque status
refectus est, propter habundantiam pacis, qua eis cotidie concresecbat, quod
unionem illam, quam cum Coloniensi Ecclesia ad vitam meam contraxerat,
brevis spatio vita hominis desicere ambigens, firmum tractatum facerent, et
consensum darent per literas Capituli sigillo munitas manendi apud Ecclesiam
Coloniensem uniri, et ab obitu meo annis centum complendis
absque Episcopo proprio optantes hac Apostolica et Concilii Constantiensis au-
thoritate firmari dicebant enim a certo eis impossibile fore proprium
sustinere Episcopum, allodius destructis, et munimentis Episcopalis mensae
deperditis aut pignoribus per maximis obligatis, qua si redimerentur in inte-
grum, non manerent Episcopo pro sumptibus ad numerum sex florenorum an-
nuatim, unde oporteret cum egestate fore mendicium, nisi vellet subditorum et
vicinorum rapinis insistere, unde tam fructuosa pax facile posset infringi, et
haec omnia ipsi Johanni tunc Romano Pontifici ac sacro demum Constantiensis
Concilii ac invictissimo Principi Domino meo gratiosissimo Imperatori ma-
derno, tunc Romanorum Regi, per Capituli literas apertissime profitentes per
suos instanter orarunt, quatenus me administratore, ut supra scribitur, poti-
rentur. Neque quidem tempore mei introitus ad administrationem predi-
ctam castrum erat, aut municipium aliquod Episcopalis mensae, quod non foret
super denario uno in quindecim denariis pignoribus obligatum. Ulterius ut
mea ad eos pietas magis claresceret, octo millia florenorum de Camera Archi-
episcopali tradita exposita manualiter tradidi Capitulo memorato, antiquum
debitum quitando, quo olim mea illi tenebantur Ecclesiae, pollicentibus eis liti-
ris et sigillis sub iurejurando dictam summam solum ad redemptionem bono-
rum Episcopalis mensae, vel partis ipsorum exponere, licet demum juramentis
immemores in proprios illos usus vertissent; nec hoc tacentibus, quod pro reser-
et expeditionibus multiplicibus, et armatorum stipendiis, sine quorum poten-
tia patriam tutari non poteram, summam ultra triginta millium florenorum
praeiussis exceptis de Camera Ecclesiae Coloniensis ad Capituli instantias
pendendi voventis literis et sigillis se summam predictam Ecclesiae mea su-
lata

liter et integraliter soluturos. Ejus promissi gratiâ, quia ego castrorum Capitaneis et custodibus juramento eis dari sueto juxta consuetudinem Paderbornensis Ecclesie de non resignando fortalitiis de manu Ecclesie Coloniensis, nisi debito illi prius soluto, addidi, accusor veluti illicitorum et insuetorum juramentorum prædictis officialibus adinventor. Ad hoc R^d Patres me fides Ecclesie meæ promissa coegit, ne ipsius retento thesauro conspiratores me à patria propulsiissent. Impingunt mihi R^m Patres præsentis querelis, quod Paderbornensem Ecclesiam incorporari perpetuo Coloniensi Ecclesie impetrauerim, quod est potius ad ipsorum acta præterita retorquendum; felicitis enim memoria Martinus Papa quintus examinato diligentius Ecclesie statu, et viso, quod non solum possent ammodo cum honestate sustentare Episcopum, ac quod debitis Coloniensis Ecclesie difficiliter satisfaceret, et intellecto Capituli et patriæ voto de stando apud Coloniensem Ecclesiam annis centum, providit prudenter et decrevit sagaciter melius fore dictam Ecclesiam Paderbornensem Coloniensi uniri et incorporari, quam centum annorum curriculo ministrari; tollebat enim inde statum ambiguum Ecclesie memoratæ, et illam fortiori capiti adungebat, ut sic paci ejusdem perpetuo provideret, incorporationem illam, R^m Patres, digeste et mature summus Pontifex declaravit. Militia et Opida et Barones, Prælati et de Clero pars sanior Paderbornensis Ecclesie per suas literas acceptarunt, Serenissimus Dominus meus Imperator illi adhesit, et regalia mihi et Ecclesie Coloniensi concessit; per veram et realem possessionem dicta incorporatio suum est sortita effectum, nec sub clausula generali revocatoria per Dominum Eugenium Papam facta intelligitur annullata; quod si quorundam præsumptio, qui nomine Capituli Paderbornensis callide pacem illius Ecclesie perturbare nituntur, incorporationem prædictam moleste sufferant, nihil, Patres amplissimi, profecto quam justitia, quam pax, quam honestas Reipub. illos ad iracundiam concitarunt, præscos enim antistites, quos captivare, maximisque dare convitiis assuebant, potentia debiles nulla obedientia venerantes, quorum similes habere affectant ad illicita, ut communis foret Clerico et Laico galea et rapina et homicidio pollutam gestare coronam liceret. Quæ quia deestatus ad religionis illas metas conabar abducere coram vestro sanctissimo cœtu virtutem et mei famam honoris deturpare procurant. Idcirco vestram sanctissimam concionem deploro humiliter, filialiter et devote, quorum super præmissis et omnibus statum meum et Ecclesie meæ concernentibus honor. Albertum Varentrap Official. Coloniens. decretorum, Henricum de Erpell, S. Severini Coloniens. Legum, Tilmannum de Lins S. Florini Confluentiæ Præpositos decretorum Doctores, et strenuos ac nobiles viros, Rolmannum de Dadenberg militem, ac Johannem de Gunenberg Dominum in Landtsron Ambassiatorem et Consiliarios meos Basilea existentes benigne et favorabiliter audire dignemini, scriptis et actis sanctam Synodum informaturos suppliciter deprecando, quatenus dignetur Synodus sancta me et Coloniensem Ecclesiam nostris conservare in juribus, et auditis et examinatis per eos Præpositis litigiorum oclusis ambagibus adversariis silentium imp. ----- ac ad obediendum Sanctæ Romanæ Ecclesie institutis, et mihi inducere; difficile enim nobiles et militia Coloniensis Ecclesie,

Hhhh

qui

qui pro reformando Padeborn. Ecclesiam vitam exposuere et bona, iam rebus integris ere exposito et jure Ecclesia privaretur, unde possent acerbiora scandala et discordia, eminere. Valeat justa sanctissima congregatio, cui me et Ecclesiam meam filialem recommendo. Datum in castro meo Poppelsdorf mensis Maji die quinta, sub sigillo, Anno Domini Mccccxxxiii.

His Archiepiscopi literis ad Patres Concilij perlatis, expensisque diligenter, ne quid in re tanti momenti præcipitarent, aut in aula Pontificis incautè sibi quicquam obtrudi sinerent, scripsere Concilij Patres ad Paderbornensis Collegij Canonicos atque ordines; transmissoque literarum exemplari, quas Archiepiscopus ad Concilium dedeat, mentem eorum responsumque expetiere. Paderbornenses etiam haud parum perculsi causam hanc ad Concilium deferri, in quo magno patrum animos Archiepiscopus occupasse verebantur; læti tamen erant, se audiri prius, ac tempus spatiumque dari, quo rationes reddere & Concilio satisfacere possent. Quapropter hæc literas ad Concilij Patres reddidere; quibus ita ad singula modeste respondit, ut simul Archiepiscopi artes fraudesque egregie detegant.

Literæ Paderbornensium ad Concilium Basiliense, quibus ostendunt, æquum non esse, ut Ecclesia Paderbornensis uniatum.

Reverendissimi Patres et Domini, pro brevi et summaria informatione vestrarum Reverendissimarum Paternitatum, qui in materia cujusdam assertæ unionis et incorporationis de Ecclesia Paderbornensi Ecclesia Colonienfi, ut dicitur, factæ, mandastis causas assignari, quare hujusmodi asserta unio incorporationis fieri seu effectum sortiri non debeat, cum omni humilitate damus et exhibemus infrascripta, quibus visis et attentis V. R. Paternitatibus clare constabit, et luculenter apparebit, dictam prætentam unionem et incorporationem, si qua sit, merito revocandam, cassandam, annullandam et irritandam fore, ac revocari, cassari, annullari et irritari cum omnibus inde secutis et attentatis debere. Et primo dicimus, proponimus et protestamur, quod per præsentem, et quamcunque aliam comparitionem, si ve actum, per nos factam, seu actum, vel in antea quomodolibet faciendam, seu faciendum, non intendimus, neque volumus ab appellatione pro parte Dominorum Præpositi, Decani, et Capituli atque personarum Ecclesie Paderbornensis, ac aliorum ipsis adherentium, ab ipsa prætensa unione et incorporatione ad sanctissimum Dominum nostrum Papam male informatum, sed melius informandum interposita resistere - - - Primo ista unio prætensa, si qua est, expedita est cameralliter, et non in Consistorio Sanctissimi Domini nostri, in quo tales causæ consueverunt tractari, parte vocata et audita, et quod pejus est, nondum potuit haberi copia ipsius unionis de registr. Est autem hæc prætensa unio facta, Capitulo Ecclesie Paderbornensis, et aliis, quorum intererat, ad hoc non vocatis, neque consentientibus, imo penitus ignorantibus. Item cum Ecclesia Paderbornensis sit provincia Mogunt. debebat vocari etiam Capitulum Moguntin. nec sufficit assensus Domini Archiepiscopi Moguntin. sine assensu sui Capituli.

Prætereaper sexingentos annos, et ultra, Ecclesia Cathedralis. pro ut hodie est, bene et sufficienter dotata ad sustentandum Episcopum, et Pastorem suum proprium habuit, prout habet proprium suum territorium, propriam dis-

cesin. Opida murata multa, atque castra, fortalitia diversa, et pluralitatem villarum munitarum, et etiam militiam, et diversa dominia, atque quam plures Comites et Barones, ac plures milites et multos militares, et alios nobiles sub se, et etiam plura loca murata, et munita popularia, et adeo fortia, quod hodie si non esset constituta sedes Episcopalis in civitate Padebornensi, merito deberet hodie, si non esset sedes Episcopalis ihidem, constitui, erigi, et collocari. Non ergo debet supprimitam solemnitas Cathedralis Ecclesia contra mentem et intentionem Regum, Imperatorum, et Reginarum, qui eam fundarunt et dotarunt. Insuper ex antiquis statutis ejusdem Ecclesie Padebornensis et privilegis à centum annis, et ultra, in ea nullus receptus fuit, aut etiam admittitur in Canonicum Capitularem ejusdem Ecclesie, vel ad aliquam dignitatem in eadem, nisi fuerit, aut sit de Baronum, aut nobili, aut saltem de militari genere procreatus ex utroque parente, aut alias vir maturus, Doctor, vel Licentiatus in jure Canonico, vel civili, seu magister in sacra Theologia.

Est præterea Ecclesia Padeburnensis in civitate Padeburnensi constituta in loco bene solemniter et populoso, forti, murato et bene munito, nec subest aliqua rationabilis causa quare debeat supprimitam, et Ecclesie Coloniensi uniri; non enim propter paupertatem Ecclesie Coloniensis, quæ valet annuatim Cmillia, nec propter paupertatem Ecclesie Paderbornensis, cum sit sufficienter dotata, et multos habuit Episcopos nobiles et illustres, quos notabiliter et solemniter sustentavit. Est etiam absurdum quid, quod tam notabilis Ecclesia, prout fuit et est præsens Padeburnensis Ecclesia, ad preces unius duntaxat, et ex assumpta occasione, scilicet de consensu alterius, deberet sic supprimitam et extinguere, et in Collegiatam redigi, sedesque Cathedralis ita deleri, seu cassari, et ejusdem Ecclesie honor alteri Ecclesie sine maxima necessitate applicari, et illud cum dissimulatione sic transiri, utique nullatenus apud rationabiles et mansuetos quovismodo debet admitti, neque per quempiam rationabiliter tolerari.

Et deinde, quia in eadem bulla, seu ejus impetratione asseritur, suggestum fuisse Ecclesiam Padebornensem fore in redditibus et proventus annuis adeo destitutam et depauperatam, quod ejus redditus et proventus annui ultra quadringentos florenos auri de Camera annuatim se non extendant, quod veritate, caret, quinymo ejus redditus et proventus annui prædictam taxam in duplo, et ultra, annuatim excedunt, salva alienatione et impignoratione, quorundam castrorum, locorum, et reddituum annuorum, quam reverendus Pater Dominus Theodericus modernus Archiepiscopus Coloniensis tanquam Administrator et Commendatarius Ecclesie Padebornensis, prætextu cujusdam prætense commende, per quondam Dominum Johannem Papam XXIII post occultum ejus à Concilio Constantiens. recessum taliter qualiter sibi concessit et facta, fecit et alienavit seu impignoravit absque requisitione et consensu Capituli Ecclesie Padebornensis, imo ut præsumitur contra ejus juramentum per eum Ecclesie et Capitulo Padebornensi in sua admissione administrationis ratione commende prædictæ præstitum, ejus reverentia tamen semper salva, et sic utique ex falsa suggestione de annuo valore ipsius Ecclesie Padebornensis, et ultra dimidium juri et veri, et imo ad duplum ejus. Quare merito

merito huiusmodi unio prætensa, si qua sit, rescindi, seu tolli et annullari, aut revocari iure et æquitate suadente debet.

Insuper descendendo ad speciem, idem Dominus Theodericus Archiepiscopus, postquam fuit præfectus Administrator Ecclesie Paderbornensi, in signo castrum cum Opido Dringhenberg murato et munito inter alia opida et castra ejusdem Ecclesie, et in quo pro tempore Episcopi Paderbornenses pro majori parte temporis consueverunt facere veram personalem residentiam, pro et ex eo, cum fuerit et sit cum pleno dominio, et proprietate Ecclesie Paderbornensis, et pro tempore Episcopi Paderbornensis ipsius in spiritualibus et temporalibus, præfatus vero Dominus Theodericus Archiepiscopus idem castrum cum Opido et ejus districtu, etiam absque requisitione, Capituli, et eo non consentiente, impignoravit pro magna pecuniarum quantitate jam ante plures annos, et fortassis, nisi super hoc per Dominum nostrum Papam provideatur consulte, etiam in perpetua alienatione castrum et Opidum prædicta remanebunt, fertur enim in publico, quod ipse Dominus Archiepiscopus armigerum, in quem transiit huiusmodi castrum cum opido, strinxerit ad insolitum iuramentum, ut parta, jurare fidelitatem Ecclesie Colonensi, et ejus pro tempore Archiepiscopo, nihil enim penitus exprimens in hoc de fidelitate Ecclesie Paderbornensis, aut alius pro tempore Episcopo et Capitulo.

Item est aliud castrum notabile muratum, munitum et forte, appellatum castrum to den Nyghenhuse, sive ad novam domum, in quo etiam idem Dominus pro tempore Episcopus Pad. suam consuevit facere personalem residentiam propter vicinitatem ejus cum civitate et Ecclesia Pad. quod etiam castrum in requisito Capitulo et eo inconsulto impignoravit seu alienavit, etiam cum simili constrictione iuramenti, ut fertur. Considerent modò R. P. V. si idem Dominus Theodericus Archiepiscopus servaverit bene contenta in bulla Commenda sua, aut ultima videlicet unionis prætensa de non alienando ab Ecclesia Pad. immobilia et stabilia, aut etiam mobilia preciosa, ut ipse Dominus Theodericus Archiepiscopus ponderaverit verba iuramenti sui solemniter præstiti, fidelis esse Ecclesie Paderb. ubi per ultimam bullam videtur intendere, quod Domina supprimatur, et ex eâ constituatur ancilla. Patet ergo etiam per præmissa, quod culpa ipsius Domini Archiepiscopi Ecclesia Pad. est in fructibus diminuta. Placeat ergo, Reverendissimi Patres, super præmissis recipere informationes, et illis receptis, fideliter, sicuti firmiter speramus, referri Sanctissimo Domino nostro, ut Ecclesia Pad. maneat, in statu suo, et compellatur Dominus Archiepiscopus, ut castra et opida per eum sine consensu Capituli impignorata redimat et Ecclesia restituat.

Item dicitur contineri in dicta prætensa bulla asserta unionis et suppressionis Cathedra et Ecclesia Paderborn. eandem esse taxatam in Apostolica Camera ad centum florenos auri de Camera, et ejus redditus mensæ Episcopi ascendere ad quadringentos similes florenos ad mulcendum Principem, ut annueret unioni et suppressioni, et dolose tacuit ille, qui non habuit ignorare, ex præfuit Administrator Ecclesie Paderbornensis quinquies annis et ultra, quæ ipsa Ecclesia Paderbornensis abundabat tot et tantis castris et opidis muratis

atque munitionibus et villis, et etiam habundavit, et habundat multitudine nobilium et armatorum vasallorum ejusdem Ecclesie, et sub qua etiam revera plures magni nobiles, ymo Duces, Landgravius Hassie, et quam plures Comites et Barones eidem Ecclesie Paderbornensi juramento fidelitatis astricti sunt jure vasallano, ratione castrorum et honorum, quae possidet intra et extra diocesin Paderbornensem.

Et ut de his tangatur exemplum, nam immediatus praedecessor ipsius Domini moderni Archiepiscopi Coloniensis quondam Fredericus tunc Archiepiscopus Coloniensis causante temporis malitia, aut suadentibus adversis eventibus, odioque et rancore per eum contra Ecclesiam Paderbornensem praconceptis, captata sibi temporis oportunitate, prout putabat, animo invadendi Ecclesiam Paderbornensem, ac subditos ejusdem Ecclesie damnificandi, idem quondam Dominus Archiepiscopus congregavit sibi validum exercitum armatorum forte in numero M et V. c. equitum, et etiam cccc Balistariorum cum alia Comitiva eis hostiliter intravit diocesin Paderbornensem, quarens subditos Ecclesie Paderbornensis et eorum bona invadere, et eorum Opida, castra et villas incendio concremare, et spolia atque captivos abducere, quae subito percipiens tunc electus Ecclesie Paderbornensis cum ejus vasallis et subditis in continenti se aggregarunt, quarentes modum resistendi, et cum adjutorio Dei resistendo adversarius dictam multitudinem armatorum dicti quondam Archiepiscopi quasi totam seu majorem partem in sua diocesi Paderbornense detinuerunt captivam, ita quod ipse tunc quondam Dominus Fredericus Archiepiscopus cum paucis personaliter vix evasit, de quibus etiam debet recordari ipse Dominus Theodericus modernus Archiepiscopus Coloniensis, si saltem tunc fuit in patria, cum haec res gesta sit circa spacium viginti annorum, vel modicum ultra, et plures adhuc superstites sunt in humanis, qui eidem conflictui interfuerunt. Non ergo debuit impetrans in pratensa unione suggerere Romano Pontifici Ecclesiam Paderbornensem fore ita exilem, cum revera diocesis Paderbornensis in fructibus superhabundet, prout notum est omnibus de patria ejusdem diocesis, et quam pluribus aliis de partibus circumvicinis existentibus.

Et forte quarens hujusmodi unionem et suppressionem Cathedralis Ecclesiae voluit bona, castra et Opida ejus distrabere seu impignorare, ut posset eam exilem dicere, et citius suppressionem Ecclesiae Cathedralis obtinere.

Item et ex eo merito revocanda, cassanda, irritanda et annullanda est eadem unio seu incorporatio pratensa, quia facta est citra et praeter consensum et assensum Dominorum, Praepositi, Decani, et Capituli ipsius Ecclesiae Paderbornensis, imo eis nescientibus et ignorantibus, et ad hoc minime requisitis, et simili modo praeter consensum Dominorum Decani et Capituli ipsius Ecclesiae Moguntinensis, cui Ecclesiae Padeb. jure metropolitico est subiecta, ymo eisdem etiam ignorantibus, nescientibus, et irrequisitis fuit et est obtenta, de quorum tamen omnium et singulorum per eandem pratensam unionem agitur praesudicio, detrimento, gravamine, et destitutione, et depressione perpetua Ecclesiae Paderbornensis.

Item nec etiam ea de causa pretenſa incorporatio ſive unio locum ſibi vindicare habet, quod ipſa Eccleſia Paderbornenſis ad tantam devenerit depreſſionem et inopiam, quod ipſa pro Paſtoris et Episcopi ſuſtentione ipſius etiam decenti et competenti non ſufficiat, Abſit hoc dicere, cum ipſa Eccleſia Paderbornenſis habeat ſolemne civitatem, et in ſe ipſa etiam à primordia ejus fundatione ſit Eccleſia ſolemniffima adinſtar aliarum Eccleſiarum Cathedralium per partes Alamannia non ſolum in ſtructura et fabrica, ſed ymo etiam copioſa multitudine beneficiatorum in eadem et cum congruentibus redditibus, habet enim Eccleſia Paderbornenſis poſt principalem dignitatem videlicet paſtoralem omnes alias in ordine dignitates et Prelatos inferiores adinſtar aliarum Eccleſiarum Cathedralium, et ymo VIII Archidiaconos, et totidem ſedes archidiaconales per dioceſin, et XXIII Canonicos majoribus præbendis præbendatos, qui omnes ſunt nobiles vel militares ex utroque parente, vel ad majus Doctores, vel Licentiati in jure vel ſacra pagina, et maturi viri, et copioſum numerum perpetuorum Vicariorum et beneficiatorum ultra XI, nec non alios miſtros quam plures in eadem Eccleſia divinis officiis intereſſentes, ipſique Eccleſia ſervientes.

Est etiam ipſa civitas Paderbornenſis adeo inſignis, quod in ea ultra dictam Eccleſiam Cathedralium fuit et eſt quadam alia ſolemnis Collegiata Eccleſia ſecularis habens etiam Prelatos ſuos et Canonicos et perpetuos vicarios in numero condecienti et congruo et congrua ſuſtentione annuorum reddituum beneficialiter expeditos, et ultra in eadem civitate Paderbornenſi ſunt plures Eccleſie parochiales curatæ, et ſolemnia Monasteria atque conventus diverſorum ordinum etiam intra muros ejusdem civitatis, ac fuit et eſt eadem civitas Paderbornenſis tam magna et populosa, potens et fortis, quod una de ſolenniſſimis civitatibus et Opidis totius Alamannia reputatur, quam Eccleſia Paderbornenſis et Episcopus ratione ipſius cum merito, et mixto imperio in ſpiritualibus et temporalibus poſſidet et habet pleno jure.

Habet etiam ſepediſta Eccleſia Paderbornenſis et Episcopus ejus pro tempore exiſtens nomine ipſius plurima ſolemnia et inſignia opida, caſtra, et fortalitia in numero ultra XXX, et quam plures alias munitiones, villas et villages, quod ſaſtidium audientibus, ſi ſingulariter nominarentur, procul dubio generaret, in quibus, vel majori parte Eccleſia Paderbornenſis et Episcopus nomine ipſius habet merum et mixtum imperium, et nomine Eccleſie ea omnia, et ſingula ſeu omnes, et ſingulas vel majorem partem eorundem tenet, et poſſidet cum jurisdictione ſpirituali et temporalis pleno jure, nec alium recognoscit etiam Dominum temporalem, quam Episcopum Paderbornenſis pro tempore exiſtentem.

Item ſunt etiam inter hæc Opida plura tam ſolemnia et inſignia ad Eccleſiam Paderbornenſem ſpectantia in numero ultra tria vel quatuor, congruenter, et optime ſufficerent pro Cathedrali Eccleſia in eiſdem de fundanda et erigenda, imo plures civitates, in quibus jam ſedes Cathedralis fundata eſt, eis equiparare non poſſent. Nam ſi licitum eſſet, ac neceſſitas cauſa rationabilis hoc exigerent, quod Eccleſia Paderbornenſis ſive Episcopus

cum consensu Capituli aliquod ipsorum vendere et alienare vellet et possent alicui alteri Archiepiscopo, Episcopo, vel alteri Principi seu Domino temporali circumvicino, tantam pro eo possent habere pecunia summam, quod cum eisdem pecuniis novi redditus et proventus annui sine dubio possent emi et comparari, qui pro unius Episcopi, vel etiam Archiepiscopi sustentatione congruenti et competenti sufficerent habunde.

Item ultra prefatas Ecclesias, scilicet Cathedralem et Collegiatam in civitate Paderbornensi, in diocesi fuerunt et sunt alia solemnnes collegiate Ecclesie ad minus in numero tres vel quatuor habentes salvis vacationum temporibus aliqua ex eis Prapostitos, praposturas, dignitates principales in eisdem existentes, Decanos et decanatus Scholasticos et Scholastrias, et alias dignitates inferiores et officia in eisdem, et in qualibet earum, etiam quam plures Canonicos Capitulares, et totidem prebendas Canonicales, et vicarias perpetuas, et beneficia perpetua in magno numero. quarum una est in Opido Hervorden- si, una in Opido Huxariensi, et alia in Bilveldensi.

Item sunt etiam in dicta civitate et diocesi Paderbornensi quam plura Monasteria regularia et secularia virorum et mulierum diversorum ordinum, ut puta S. Benedicti, Cisterciens. Canonicorum Regularium, Canonicorum secularium, ordinis Mendicantium, etiam Monialium, quorum aliqua etiam sunt regularia ac solemniter et opulente per Romanorum Imperatores fundata, erecta, et dotata, que etiam in recitando tedium generaret et fastidium in specie nominari.

Item habet eadem Ecclesia et Episcopus pro tempore existens sub se et eius dominio quam plures Comites, Nobiles, Barones, et innumerabiles milites eundem Episcopum pro Domino spirituali et temporali duntaxat recognoscentes, et ab eo tenentes bona feudalia ac empheteotica, et sibi propterea astricti iuramento fidelitatis.

Item habet Ecclesia Paderbornensis pro tempore quam plures potentes Principes, Comites, Barones, et terrarum Dominos feudum ab eo tenentes et recipientes, et cum etiam recognoscunt pro Domino temporali.

Item habet Ecclesia Paderbornensis largam et latissimam diocesin extensam per proprium ipsius Ecclesie patrimonium ac dominium seu territorium temporale superius expressum, nec non per territoria quam plurimorum Principum, Comitum, Nobilium, et Dominorum temporalium, videlicet Ducum Brunsvicensium et Lunenburgensium, Comitum de Waldeg, Comitum de Ravensberg, ac Comitum de Svalenberg, Comitatum de Sterneberg, Comitatum de Redberg, et Comitatum de Pirmunt, nec non territoria Dominorum Baronum de Lippia, Baronum de Buren, Baronum de Schonenberg, in quibus etiam Comitatibus et territoriis sunt quam plura solemnissima, populosa, murata, fortia et insignia Opida, diocesis Paderbornensis existentia, quorum quodlibet habundanter et per oportune sufficeret pro Cathedrali Ecclesia et Episcopali sede, imo etiam Archiepiscopali de novo ibidem fundanda et erigenda.

Est etiam predicta Ecclesia Paderbornensis in omnibus dominiis, bonis tempo-

temporalibus, redditibus, proventibus et territoriis, nec non potestate temporali sollemnior, amplior, uberior, et magis excellens, seclusis Archiepiscopali- bus Ecclesiis, quam aliqua Cathedralium Ecclesiarum et dioces. circumvicinarum et antiquarum, videlicet Hildesemensis, Osnabrugensis, Mindensis et Verdensis, quæ omnes tamen habent et tenent suos proprios Prælatos Episcopos et Pastores. Quare merito et sæpè dicta Ecclesia Paderbornensis manebit in suo statu, libertate, honore, consuetudine, ac jure, et privilegiis, quas jam ultra septingentos annos salvo vacationis tempore habuit, tenuit, et pacifice præscripsit, et possedit.

Concluditur ergo tam adscripta Capitulorum Moguntinensium et Paderbornensium Ecclesiarum, et etiam aequitate et ratione suadente, et etiam ut obvietur scandalis, periculis, et discordiis atque guerris, et ne incendia, homicidia multifarie, et multimode sequantur, postquam V. P. R. receperunt summariam informationem de veritate eorum, quæ superius dicta sunt, saltem summariam et pro summaria informatione per paucos, qui in curia Romana poterint haberi, et etiam per copiosam multitudinem testium in partibus, si expedit, ubi veritas habundat, et est in luce, de habundantia Ecclesie Paderbornensis tam in vasallis quam in nobilibus et armatis, atque aliis subditis, et redditibus, ac opulentia Opidorum notabilium, atque castrorum et villarum multitudine, et amplitudine districtus in hujusmodi diocesi, tunc utique his habitis Sanctissimo Domino nostro est summe persuadendum, ut casset et irritet, seu revocet ipsam prætentam unionem et applicationem ac suppressionem Cathedralis Ecclesie Paderbornensis, ex quo nondum sortita est effectum, neque aliquo modo poterit effectum consequi, nisi cum maximo dispendio, pro quo quod à maximo usque ad minimum et nullo medio quodammodo prætermisso reclamant, et se opponunt, expresse dicentes, Vivat Ecclesia Paderbornensis in libertatibus suis ab antiquo adductis et introductis illesas, et gaudeat auctoritate suo proprio Prælato, pro ut à septingentis annis citra gaudere consuevit. Et sic pariformiter etiam tollatur commenda prædicta ab ipsa Ecclesia Paderbornensi, quæ satis diu duravit, et ipsi Ecclesie per alienationem satis onerosa fuit, et amplius ipsius Ecclesie Paderbornensis esset destructio. Et quæ Commenda, si ipsius data bene inspicitur, quæ est data Friburgi Constantiensis diocesis, videlicet Aprilis, anno quinto, ubi tunc ipse Dominus Johannes XXIII fuerat in motu et fuga de Concilio Constantiensi, et sic illa litera et plures alie etiam exorbitantissime transverunt absque deliberatione et sine consilio, imo præter scitum Dominorum Cardinalium, et fortasse prædicta commenda etiam sine deliberatione ipsius olim Domini Johannis, prout constat adhuc antiquis multis originalibus, qualiter litera Friburgi et in aliis locis, tempore, quo fuit in motu et fuga ipse Dominus Johannes, transverunt, etiam ipsa commenda transverunt. Et maxime tollatur ipsa commenda, cum ipse Archiepiscopus Coloniensis potens et habundans sit, et sic astringi non posset amplius ad fidelitatem Ecclesie Paderbornensis tanquam Administrator nisi cum juramento suo, contra quod videtur voruisse in prioribus alienationibus, et in suppressione ejusdem Ecclesie ultimo quæsita. Ergo tollatur et detur Capitulo Ecclesie Paderbornensis

ammodo licentia et potestas eligendi de ejus gremio concorditer proprium Prælatum et Dominum, Ecclesiæ, Civitati, Capitulo et diœcesi utilem et ydoneum. qui multo melius cognoscitur in gremio Ecclesiæ quam extra, cum ipsa Ecclesiæ de gratia Dei habundat nobilibus, et literatis intra se, et eo concorditer electo, requirat hac vice confirmationem à sede Apostolica; Cum revera eorum Metropolitanus ex inordinato consensu per eum, ut dicitur, dato, si eum dedit, videatur se reddidisse indignum ad dandam confirmationem electioni, et præmissa fiant cum mandato pœnali Apostolico ad ipsum Dominum Archiepiscopum Coloniensem, ut amplius desistat ab inceptis, tam in Commenda quam in unione præmissis, seque ammmodo nullatenus de aliqua ex eis quovismodo impediatur, remanendo in metis Ecclesiæ et diœcesis suæ propriæ Colonienfis. Tunc ponetur Ecclesiæ, civitas, et diœcesis Paderbornensis, et tota illa patria in pacis tranquillitate, quam Deus unicuique desideranti concedat ubique.

His primum ad Patres concilij transmissis, subjunxerunt mox alias Paderbornenses ad Concilium literas, quibus multo plenius accuratiusque statum Paderbornensis Ecclesiæ explicant, unice solliciti, ne veterem illum Episcopatum Paderbornensem à Carolo M. conditum, & tot exinde Cæsarum ac Regum privilegiis exornatum, tot possessionibus bonorum, tot urbibus, Oppidis, castris, Collegiis Canonicorum, & Cœnobiis Monachorum & Monialium, parochiis, vasallorum & nobilium multitudine, etiam supra Osnabrugensem, Mindensem, Hildesimensis & Verdensis Episcopatus Carolinos accumulatum, quam latissima regione diœcesis, & jurisdictione per tot circum Comitatus explicatum, ad unius Archiepiscopi dominandi libidinem, serò tandem post septingentos annos extingui paterentur. Operæ nunc pretium erit & has literas proferre in medium; seu quòd nulla hæctenus literarum monumenta repererim, quibus exactius hujus nobilissimæ diœcesis status, amplitudo, & jurisdictio tam civilis quam sacra exhibeatur: seu quòd multa in his antiquitatum documenta commonstrentur, quorum utrumque posteros nostros recognoscere interest; ut intelligant, quantum hæresis posteriori statim seculo decerpserit. Nostra hæc sunt; quæ si aliquanto fusiùs reddamus ex tenebris, nemo vitio dabit, si florentissimam tum adhuc diœcesin brevi post in angustias contractam aspexerit, quam Pontifices & Catholici Imperatores ac Reges tam amplam esse voluerunt. Solatio interim erit, hunc unum Episcopatum cum Monasteriensi adhuc majorem partem Catholicæ religionis integrum servari, qui respexerit tot per Saxoniam nobilissimos Episcopatus totos in hæresis potestatem venisse. Literæ igitur, de quibus agitur, sic habent.

Reverendissimi Patres, pro brevi summariâ informatione pro causa sequenti, sic quod ex hujusmodi brevi informatione in curia detur via ad concedendam pleniorẽ habendam in partibus, et magis certam ad obviandum et providendum periculis et scandalis, quæ obmissis remediis possent verisimiliter evenire, quod si et in quantum in Romana curia infra scripti articuli ita exacte et specificè non possent deduci.

Kkkk

Iteratis ad Concilium Basileense literis Paderbornenses instant, ne concedatur unio Episcopatus Paderborn. cum Ecclesiâ Colonienſi.

Literæ Paderbornensium ad Concilium Constantiense, quibus totus Diœcesis status describitur.

Et recipiatur consideratio prima in presenti in primo articulo, si enim ipsa Ecclesia Padeburnensis à centum annis proxime præteritis citra fuisset et esset collegiata, quis et quantus labor et qualis necessitas expediret obtinere, ut erigeretur in Ecclesiam Cathedralē solemnem, prout ipsa eadem Ecclesia Padeburnensis per sexingentos annos et ultra semper fuit Cathedralis usque in præsens, et habens omni tempore præterito cessantibus vacationum ipsius temporibus Pastorem suum proprium, proprium territorium, propriam diœcesim, propria opida murata multa, atque castra et fortalitia diversa, tacendo de pluralitate villarum munitarum, et etiam militiam, et diversa dominia, atque quamplures Comites et Barones, ac plures milites, et multos militares, et alios nobiles sub se, et etiam quamplura loca murata et munita popularia adeo fortia, quod hodie si non esset constituta sedes Episcopalis in dicta civitate Padeburnensi, posset hodierno tempore licite sedes Episcopalis constitui, erigi et collocari de novo infra eandem diœcesim in aliis diversis locis insignibus.

Nunquid si de novo ex casu præmissa de ipsa si foret Collegiata deberet erigi in Cathedralē, et in ea collocari sedes sive Cathedra, et in illa creari Præsul, prout à septingentis annis citra fuit, et cessantibus infrascriptis etiam ad ipsius erectionem requirerentur varii labores, varia intercessionēs, majores preces, supplicationes, et mandata, ut puta quod pro tempore Imperator ac Reges, Duces, Comites, et Barones scriberent ad Sanctissimum Dominum Romanum Pontificem, exprimendo causas et necessitates propter quas peterent exaudiri, et sic fieri, ut de Collegiata efficiatur Cathedralis, et erigeretur Cathedra, et in illa crearetur et præficeretur Præsul, et quos per exhortationes hujusmodi scriptorum ipse Romanus Pontifex induceretur ad consulendum ejus sacrum Collegium Dominorum Cardinalium, an expediret ita rationabiliter fieri, et non est dubium quin apud ipsam Ecclesiam Padeburnensem à primæva ejus erectione in Cathedralē ita factum fuerit et existat.

Clarct enim hodie apud eandem, quia ex antiquis statutis ejusdem Ecclesie etiam approbatis à centum annis et ultra in ea nullus receptus fuerit, cui etiam admittitur in Canonicum Capitulum ejusdem Ecclesie, vel ad aliquam dignitatem in eadem, nisi fuerit vel sit de Baronum, aut nobilitate, aut saltem de militari genere procreatus ex utroque parente, aut alias virtutibus Doctor vel Licentiatus in jure Canonico vel civili, seu Magister in Sacra Theologia, alias dignus et idoneus ad præbendam vel dignitatem sub eadem Cathedra et in eadem Ecclesia habendam.

A contrario autem sensu deberet concurrere multo major labor, necessitas, scriptura, et deprecatio major ad Romanum Pontificem, et ad ejus ceteros Dominorum Cardinalium, ut talis honorabilis Ecclesia Cathedralis, ita solemniter erecta, notabiliter dotata, et præpollens vasallis, domino, Baronibus et nobilibus ac militaribus, nec non diversis Opidis, castris, atque fortalitiis muratis, et quæ hæc præscripsit sex vicibus præscriptionum, quæ currit contra Romanam Ecclesiam, videlicet spatio centum annorum ad septies centum annorum spatio habuerit cathedram, et cessantibus vacationum temporibus pro tempore Episcopum, et præmissa singula in presenti articulo superius expressa.

sata, prout est præsens Paderbornensis Ecclesia, quod contra huiusmodi præscriptiones eadem Paderbornensis Ecclesia ad preces unius duntaxat, et ex assumpta occasione scilicet de consensu alterius deberet sic supprimi, et extinguere, et in Collegiatam redigi, et sedes Cathedralis deleri seu cassari, et eiusdem Ecclesie honor alteri Ecclesie sine maxima necessitate applicari, et illud cum dissimulatione transire, utique nullatenus apud rationabiles et mansuetos quovis modo debet admitti, aut per quempiam rationabiliter tolerari.

Ad propositum ipsius informationis, et pro brevi summario dicitur, quod longissima præscriptione et in memoria hominum non existit de contrario, quod ipsa Ecclesia Paderbornensis et eius Cathedra constituta fuit, et est in civitate et loco bene solemni, atque populofo, forti, murato, et bene munito, ita quod à nemine dici potest eam constitutam in rure, sed in loco populofo, munito, murato, forti atque apto, et satis amplo.

Item habuit et habet etiam eadem Ecclesia Paderbornensis univversa, qua consueverunt habere intra se communiter singula alia Ecclesia Cathedralis per Alamanniam tam in dignitatibus quam Canonicatibus predictis, quam etiam perpetuis vicariis.

Habuit etiam et habet eadem Ecclesia Paderbornensis, cessantibus saltem vacationum temporibus, post Episcopum, Præpositum et Præposituram, decanatum et Decanum, Scholasticum et Scholasticum, Cantorem et Cantoriam, Thesaurariam et Thesaurarium, Camerarium et Camerariam, ac diversos Archidiaconatus sedium, diversas sedes per diocesim et totidem Archidiaconos, et quilibet suam jurisdictionem iuxta distincta loca et diocesim, videlicet sedes Archidiaconi Horhusen, sedes Archidiaconi Wartbergensis, sedes Archidiaconi Huxariensis, sedes Archidiaconi Steinbemensis, sedes Archidiaconi Lemegen, sedes Archidiaconi Braklen, et plures Archidiaconatus et sedes Archidiaconales in civitate et diocesi Paderbornensi predictis, et quamplures alios Canonicos Capitulares eiusdem Ecclesie, et totidem præbendas Canonicales, et Capitulares, et ubi in singulis eiusdem personis requiritur, quod singulariter singuli sint nobiles ex utroque parente, aut saltem ad minus militares ex utroque parente, seu saltem alias viri maturi ætate, vita, moribus et scientia, videlicet Doctores, Magistri, aut Licentiati, aut in studiis approbati privilegiatis, alias nullus in præmissis admittitur ad dignitates, aut præbendas Ecclesie eiusdem.

Item in eadem Ecclesia ultra præmissas dignitates et præbendas Canonicales sunt in numero XL et ultra perpetui Vicarii et Beneficiati et Clerici seculares, et totidem perpetua beneficia Ecclesiastica à se invicem distincta eorum quodlibet ab alio, et quorum quodlibet nutrit suum possessorem satis congruenter, ut serviat eadem Ecclesie more consueto in divinis officiis, et in horis consuetis in cantando et legendo, sicut moris est, et ultra prædicta quam plures ministri et servitores Clerici diversorum officiorum.

Item ultra præmissa etiam à tempore præscripto, ut supra, intra muros eiusdem civitatis fuit et est quadam notabilis solemnis collegiata Ecclesia appellata Ecclesia S. Petri et Andrea Paderbornensis, in vulgari autem appellata

lata to Bistorp, habens salvis vacationum temporibus Præpositum et præposituram dignitatem principalem in eadem, ac decanum et decanatum, Scholasticum et Scholastriam, Cantorem et Cantoriam, Thesaurarium et thesaurariam, et in eadem dignitates et officia et quam plures Canonicos præbendatos et totidem præbendas Canonicales, et ultra prædictos et prædicta perpetuos vicarios et perpetua beneficia in multitudine copiosa, ita quod est solemniter Collegiata Ecclesia etiam sub multitudine beneficiorum continua singulis temporibus consuetis cum solemnitate, sicut Cathedralis Ecclesia, divina celebranda officia et horas nocturnales et diurnales juxta temporum intervalla.

Item ultra præfatas Ecclesias, Cathedralem scilicet et Collegiatam S. Petri et Andreae, in ipsa diœcesi Padeburnensi fuerunt et sunt etiam diversae Ecclesie alia Collegiata ad minus quatuor, una videlicet S. Johannis et Dionysii Hervord. Padeburn. diœcesis habens salvis vacationum temporibus Præpositum et præposituram dignitatem principalem in eadem, ac Decanum et decanatum, Scholasticum et Scholastriam, ac alios in dignitatibus et officiis constitutos, et plures Canonicos Capitulares, et totidem præbendas Canonicales, et vicarios perpetuos, ac beneficia perpetua in magno numero, et constituta in magno loco et murato et bene munito Opido Hervordensi, bene populoso, et de quo Opido natus fuit quondam bonae memoriae Dominus Hermannus Duvvers Apostolicae sedis prothonotarius, qui si viveret, de supradictis et infradictis relationem facere posset debitam.

Item etiam in eodem Opido insigni et bene notabili fuit et est quoddam aliud notabile et insigne Collegium, vocatum communiter et appellatum S. Paulinae, duplici consideratione. In una consideratione habet Abbatissam et Canonicas seculares, revera tamen religiose viventes in bona multitudine, et illud Collegium non recipiuntur nisi mulieres illustres et Ducum Comitum, Baronum, militum, et ad minus militarium genere procreatae, prout hodie tempore Abbatissa ejusdem Collegii est nata Comitissa et soror Carnalium magni Comitis, videlicet Comitis de Waldeghe. Est etiam pro mensa Abbatissa ejusdem et mensa Abbatissali ab antiquo, prout hodie, valde sufficienter provisum et opulente. Est etiam sufficienter aliis Canonicabus vel Canonissis in eodem Collegio habitantibus, quantum ad præbendas Canonicales, sufficienter provisum.

Item in secunda parte ejusdem Collegii sunt Canonici seculares, Capitulum cum ipsis, Abbatissa, Canonicabus et Canonissis representantes vel facientes, et de communi utilitate et commodo ipsius Collegii tractantes, in summo commune Capitulum facientes, et vacant in horis Canonicis divinis officii cantando et legendo, sicut ceterae Ecclesiae Collegiatae, ac eis et unicuique beneficio suo et secundum ejus statum sufficienter est provisum apud eundem locum, et in eodem Collegio sive Ecclesia sunt alias plures presbyteri beneficiati, et alii Ministri in eadem Ecclesia secundum ejus statum deservientes.

Item à supradictis temporibus citra in diœcesi Padeburnensi fuit; esseque confodit, et hodie est quoddam aliud solenne Opidum muratum, insignemunitum, forte, atque valde populosum, appellatum communiter et vocatum Opidum

Opidum Huxariense, et in illo est etiam alia solemnitas Collegiata Ecclesia vocata Collegiata Ecclesia S. Petri Huxariensis. Padeburnensis diocesis, habens salvis vacationum temporibus Praepositum et praeposituram, dignitatem principalem in eadem, Decanum et decanatum, et in eadem Ecclesia ceteras dignitates et officia inferiora, et quamplures Canonicos Capitulares ejusdem Ecclesiae, et totidem praebendas Canonicales, et plures perpetuas Vicarias, et perpetua beneficia in eadem, et notabile Collegium representans, et horis Canonicis et divinis temporibus consuetis vacans, sicut cetera Ecclesiae Collegiatae.

Item à dicto tempore citra in praefata diocesi Padeburnensi fuit, erat, et est quoddam aliud insigne et notabile Opidum etiam muratum, magnum et forte, appellatum communiter Opidum Bilevelde Padeburnensis diocesis, habens sibi multum populum, et est locus insignis habens etiam intra se solemnem Collegiatam Ecclesiam appellatam communiter et vocatam Ecclesiam SS. Mariae et Georgii Padeburnensis diocesis, habens etiam pro tempore Decanum et decanatum in eadem Ecclesia dignitatem principalem, et ceteras inferiores dignitates et officia et plures Canonicos Capitulares, et totidem praebendas Canonicales, ac etiam diversas perpetuas Vicarias, et perpetua beneficia, ita quod etiam eadem Ecclesia representat solemnem Ecclesiam Collegiatam, et personae ejusdem etiam vacant divinis officiis et horis Canonicis temporibus consuetis, prout in ceteris Cathedralibus et Collegiatis Ecclesiis solitum est fieri, de quo etiam Opido natus fuit quondam Dominus Johannes Billeweldensis, dum vixit, auditor causarum palatii Apostolici, multo tempore notabilis Curtesanus.

Deinde quod etiam non taceatur, sed aliquid dicatur de ordinibus et Monasteriis per civitatem et diocesim Paderbornensem in diversis locis constitutis et situatis, et lege diocesis Paderbornensis fruentibus, dicitur, quod quasi singuli ordines in eadem diocesi Paderbornensi reperiuntur infra eandem diocesim Monasteria habentes.

Ordo enim Cisterciensis habet Monasteria diversa ad minus tria, et inter illa unum solenne Monasterium appellatum Herdebus, bene opulentum, et in magno numero fratrum et converforum, existens adeo insigne, quod ejusdem Monasterii in Herdebus pro tempore Abbas conservit reputari saltem quoad partes illas et circumvicinas pater Abbas in ordine hujusmodi, ut puta, quod conservit visitare alia Monasteria sui ordinis.

Aliud Monasterium in Breydelar communiter appellatum.

Item aliud quoddam Monasterium Monialium ejusdem ordinis - - -

Monasterium in Beringhusen communiter appellatum.

Item aliud Monasterium ejusdem ordinis appellatum Almelhusborn Paderbornensis diocesis ordinis Cisterciensis versus Saxoniam in diocesi Paderbornensi, et sit à consfnatione ejusdem Monasterii ad contrarium situm ejusdem diocesis Paderbornensis - - - fere usque ad oppositam partem ejusdem diocesis, quasi tres dietae vulgares et longe.

Item quamplura etiam Monasteria ordinis S. Benedicti in et sub eadem diocesi, etiam notabilia et bene dotata, et in numero ad minus sex, quorum

unum infra civitatem Padebornensem appellatum Monasterium SS. Petri et Pauli in Abdinchove nuncupatum, ordinis S. Benedicti, satis solemne, habens Abbatem, Priorem, et conventum, et est Monasterium opulentum et satis notabile virulentium sub regula.

Item unum aliud Monasterium notabile, et insigne regale vocatum communiter et appellatum Corbeya per Karolum Magnum erectum, dotatum, et fundatum, Ordinis S. Benedicti Padeburnensis diœcesis, et est saltemissimum Monasterium tam in dotatione quam fundatione, et non solum regale, verum etiam imperiale, et est Monasterium ab antiquissimo tempore, et adeo solemne, quod ab antiquo Abbas pro tempore ejusdem Monasterii consuevit habere sub se, prout hodierna die habet, etiam mero et mixto imperio notabilissima Opida et castra quam plura etiam Padeburnensis diœcesis, et idem Abbas pro tempore consuevit esse de curia Romanorum Imperatorum, et curiam ejus sequi, serviens in aliquo solemni officio, habens etiam sub se aliqua Monasteria ejusdem ordinis Padeburnensis diœcesis, et etiam extra ab illo dependentia. Et ut veritas dicatur, qui in impetratione prætensa unionis Ecclesiæ Padeburnensis ad Colonensem taxatam ad centum florenos dimittat non expressit, quanquam forte scivit, quod ipsum Monasterium Corbeicense seu illius Abbatia, quæ est sub lege Episcopi et Ecclesiæ Padeburnensis, seu in ejus diœcesi sita, taxatum reperitur in Camera Apostolica ad florenos quadringentos de Camera.

Item aliud Monasterium ejusdem ordinis vocatum communiter et appellatum Monasterium S. Petri situm in Opido notabili murato et munito, et Helmesbusen nuncupato, habens Abbatiam et Conventum etc. ut supra.

Item unum aliud Monasterium vocatum communiter et appellatum Monasterium in Monster Padeburnensis diœcesis habens Abbatem et magnam conventum ut supra.

Item unum aliud Monasterium ordinis et diœcesis prædictorum vocatum communiter et appellatum Monasterium in Wlechorp, habens Abbatem et conventum ut supra.

Item unum aliud Monasterium ordinis et diœcesis prædictorum vocatum et appellatum Monte Martis, habens Præpositum pro tempore tanquam caput et superiorem, et plures conventuales.

Sequuntur nomina Monasteriorum et Ecclesiarum Collegiarum Canonicarum secularium, videlicet Abbatissa Herword. Heristensis, Schildefeld.

De conventibus Monasteriorum Conventualium, ut puta Canoniarum Regularium, ordinis Mendicantium diversorum ordinum in civitate et diœcesi Padeburnensi tadium generaret referre.

Item de quampluribus Monasteriis Monialium diversorum ordinum copiose et diffuse per civitatem et diœcesin Padeburnensem prædictas consistitibus, in recitando tadium generaret audientibus, quorum aliqua opulentiore fundata existunt tam in civitate quam opidis dictæ diœcesis.

Sequuntur parochiales Ecclesiæ in civitate et diœcesi Padeburnensi constitutæ, Ecclesiæ parochiales sitæ et constitutæ in civitate et tota diœcesi Padeburnensi.

burnensi plures centenarias in numero continent, quarum quatuor solemnes in ipsa civitate Padeburnensi existunt notabiles et bonæ, quatuor in magno Opido Heruordensi bonæ et notabiles, duæ in Opido magno Lemegen, duæ in Opido Bilveldensi, quatuor in magno Opido Warburgen intra et extra, Duæ in Opido magno Huxariensi, duæ in magno Opido intra et extra Monte Martis, reliquæ vero fuerunt et sunt dispersim hinc inde sub consideratione Opidorum, castrorum et villarum in ipsa diœcesi late sitarum, quarum Ecclesiarum parochialium, aliqua earum qualibet si non habet plura milia communicantium, tunc ad omne minus habet mille communicantes in consideratione dictorum opidorum villis et villagiis diversis locis dicta diœcesis et situat.

Et si placeret aliqua earum nominari in specie, sequuntur nomina earum, quæ omnes et plures aliæ hic in Romana curia specificè nominari non possunt. Sunt sub lege Ecclesiæ Padeburnensis et diœcesis eiusdem, et qualibet earum sit in sedibus Archidiaconalibus secundum sua confinia, prout etiam hoc superius tactum est.

Sequuntur nomina Comitatum et Baroniarum sitarum in diœcesi Padeburnensi, quorum aliqui Comitatus etiam pleno iure tam temporali quam spirituali ad Episcopum Padeburnensem pro tempore existentem et Padeburnensem Ecclesiam spectant. Et primo antiquus Comitatus, insignis, notabilis, Comitatus Warbergensis, de quo tactum est supra, qui etiam antiquo tempore post ipsius Ecclesiæ Padeburnensis primævam foundationem post quondam bonæ memoriæ mortem Dedocomis ipsius Comitatus ultimè Comitis, qui cum pura devotione ipsi Ecclesiæ Padeburnensi contulit et donavit.

Item Comitatus Svalenberg, quem Ecclesia Padeburnensis post ejus primævam foundationem cum totali ejus districtu pacifice et quiete habuit.

Item magnus Comitatus Waldeck, cujus etiam totum dominium, modico excepto, sub lege Ecclesiæ Padeburnensis in spiritualibus regitur.

Item pariformiter notabilis Comitatus Ravensberg, qui ut supra immediate dictum est de Comitatu Waldeck etiam vivit sub lege in spiritualibus Ecclesiæ Padeburnensis.

Item Comitatus Sternebergh, cujus bonam partem Padeburnensis Ecclesia et ejus Episcopus pro tempore existens in temporalibus Dominus est.

Item Comitatus Redberg, et magna pars Comitatus Ewerstein, ac similiter magna pars Comitatus Pairmunt, Humburg, et territoria et districtus dictorum Comitatum sub lege Ecclesiæ et diœcesis Padeburnensis vivunt.

Item est et alius Comitatus appellatus Comitatus Spiegelberch, et est pro majori parte diœcesis Padeburnensis, et sub lege diœcesis pro tempore Episcopi Padeburnensis cum suo districtu pro majori parte.

Et hi Comites - - - supra dictorum Comitatum sunt vasalli Ecclesiæ Padeburnensis, et seruire tenentur ad ipsius Ecclesiæ requestam.

Sequuntur nomina Baroniarum primo magna Baronia Lippensis, quæ in magnis Opidis, villagiis et potestate, ac dando, veniat equiparando magno Comitatu, cujus Baroniæ districtus, præterquam Opidum Lippens. in spiritualibus subest Episcopo et Ecclesiæ Padeburnensi.

Baroniæ in Buren de mero iure spectant ad Ecclesiam Padeburnensem, et per ipsam Ecclesiam Padeburnensem post ejus primævam foundationem acquisitæ sunt sub lege diœcesis Ecclesiæ Padeburn.

Item

Item Baronia Schoneberg pro eius majori parte Padeburnensis diocesis.

Item Baronia Padberg etiam diocesis Padeburnensis.

Et hi omnes et supradicti Barones sunt vasalli Ecclesie Padeburnensis, et servi. re tenentur ad ipsius Ecclesie Padeburnensis requestam.

Est etiam sciendum, quod plures Duces in aliis diocesibus constituti, Lantgravi Hassie, ad fidelitatem et homagium prestandum Episcopo Padeburnensi pro tempore existenti sunt astricti Ecclesie Padeburnensi, dum in periculo et necessitatibus constitueretur, requisiti ad subveniendum.

Sequuntur nomina civitatum et opidorum quae ad Ecclesiam Padeburnensem spectant tam in temporalibus quam spiritualibus pleno iure. Et primo civitas Padeburnensis, quae in Alamannia notabilis inter alias civitates existit, et insignis, fortissima, murata, et bene munita, habens in se Ecclesiam Padeburnensem ut Dominam et Magistram, aliam magnam Collegiatam Ecclesiam notabilem, et alia Monasteria virorum et mulierum diversorum ordinum, et IIII magnas parochiales Ecclesias, de quibus supra, magnam, prepollentem, divitem, populosam, unitissimam in hac materia unionis pretenso cum Capitulo Ecclesie, Padeburnensibus reclamantibus et renitentibus a majori usque ad minimum contra dictam pretenso unionem, et potius mororati sunt, quam perdere statum et libertatem matris et Dominae suae Ecclesie Padeburnensis.

Deinde duo Opida Warberg Padeburnensis diocesis in se contigua per muros distincta, unum videlicet opidum novum, et aliud opidum antiquum, cum eius castro et duobus suburbiis, magna, fortia, insignia, murata, populosa, et bene munita, in quibus sunt IIII parochiales Ecclesie ab intra et ab extra, pro ut supra, et alias in ipsis beneficiis quatuor beneficia sine cura pro clericis inibi deservientibus, et antiquitus consuevit esse Comitatus magnus, et ut praemittitur, ex donatione devenit ad Ecclesiam Padeburnensem. Et ad quae Opida nuper de mense Octobris proxime praeterito dum Reverendus in Christo Pater Dominus Theodoricus Archiepiscopus Coloniensis causa ut animum suum darent, et se inclinarent ad dictam pretenso unionem, dum haec attemptata forent, per aliquos ex Consiliariis Domini Theodorici praefati in theatro, vel in domo Consulari dicti novi Opidi Warberg existen. etiam ibi aliquibus Magistris civium et Consulibus aliorum Opidorum ad ipsam Ecclesiam Padeburnensem spectantium infra dicendorum, et aliis hominibus in numero et multitudine copiosa, et dum prestare deberent assensum et consensum ad huiusmodi unionem fiendam Ecclesie Padeburnensi ad Coloniensem unanimiter, una voce, et uno animo, a majori usque ad minimum, male contenti dixerunt et acclamarunt: Vivat Ecclesia Padeburnensis et eius libertas, et adeo idem Opidum est insigne, quod sufficeret pro erectione unius Cathedralis Episcopalis, et habet duos Magistros civium, et duos Consulatus, unumquodque ipsorum per se.

Item unum aliud Opidum insigne, pulchrum, muratum, et notabile, ac populosum munitum, appellatum Opidum Bracle Padeburnensis diocesis, et in eadem est una de sedibus Archidiaconalibus sedes Bracle in Ecclesia Padeburnensi nuncupata, et habet unam solemnissimam parochialem Ecclesiam, prepollentem et notabilem, et plura alia beneficia in eadem Ecclesia Clericis secularibus assignari consueverunt in titulum beneficii. Et est Opidum adeo insigne et notabile, quod in eodem moneta cudi consuevit, de volum.

de voluntate tamen Episcopi Padeburnensis pro tempore existentis. Est etiam idem opidum adeo insigne, quod Cathedra Episcopalis de novo institui et erigi posset.

Item unum aliud notabile, insigne opidum muratum, et bene munitum, magnum et populosum, vocatum et appellatum Borgentrick, habens unam solemnem parochialem Ecclesiam et parochianos multitudinem copiosa, et opulentum ac fulcitum in victualibus inter cetera Opida illarum partium, et propter amœnitatem et ubertatem illorum trium Opidorum prædictorum vocatur patria illorum districtu, patria Lilii, id est, Lilienland.

Item unum aliud notabile, insigne, pulchrum, munitum, ac populosum, et bene munitum Opidum, vocatum communiter et appellatum Nyhem Padeburnensis diœcesis, habens solemnem parochialem Ecclesiam ad instar dictorum Opidorum, ut supra, de quo olim oriundus fuit quondam bona memoriæ Magister Theodericus Nyhem inter præsidentes in Curia Domini nostri, unus de majoribus, et toti curiæ tempore suo notus.

Item unum aliud Opidum, ut supra, non minus insigne quam Opida, de quibus dictum est, vocatum communiter et appellatum Opidum Stenhem Padeburnensis diœcesis, in quo etiam est una de sedibus Archidiaconalibus ut supra.

Item est unum aliud Opidum, ut supra, insigne, forte et muratum, vocatum communiter et appellatum Opidum Soltkotten Padeburnensis diœcesis, et inibi est vena salis, et decoquitur sal pro usu illius patriæ.

Item unum aliud Opidum solemne et insigne, muratum et munitum, vocatum communiter et appellatum Lechtenorve cum castro suo Padeburnensis diœcesis, notabile ad instar dictorum Opidorum.

Item unum aliud Opidum insigne, ut supra, vocatum communiter et appellatum Opidum Buren cum castro suo Padeburnensis diœcesis, etiam multum notabile ad instar prædictorum opidorum.

Item unum aliud Opidum cum castro suo, ut immediate supra, vocatum communiter et appellatum Peckelsen, notabile, muratum, et insigne, ut supra, Padeburnensis diœcesis.

Item unum aliud opidum, vocatum Levenorve cum castro suo Padeburnensis diœcesis.

Item unum notabile opidum vocatum et appellatum Opidum Lude cum castro Padebornensis diœcesis, et est Baronia, et spectat in temporalibus et spiritualibus, ut supra, ad Paderbornensem diœcesin.

Item unum aliud opidum, vocatum et appellatum Dringhenberg cum castro murato et bene munito, ut supra, et est adeo notabile, quod Episcopi Padeburnenses in eo aliquando consueverunt facere residentiam personalem.

Item unum aliud opidum, vocatum communiter et appellatum Opidum Berdringhen cum castro, ut supra, Padeburnensis diœcesis.

Item unum aliud opidum, vocatum communiter et appellatum opidum Cleneberg Padeburnensis diœcesis, muratum et munitum, ut supra.

Item unum aliud opidum cum castro, vocatum communiter et appellatum opidum Wunnenberg Padeburnensis diœcesis, muratum et munitum, de quo oriundus etiam fuit quondam bona memoriæ Dominus et Magister Fredericus Deys Decanus Ecclesiæ Padeburnensis et sacri palatii Apostolici causarum auditor, et cetera curiæ tempore suo bene notus.

Mmmmm

Item

Item unum aliud opidum, vocatum communiter et appellatum opidum Bredenborne.

Item unum aliud opidum, vocatum communiter et appellatum Vorde cum castro Padeburnensis diœcesis, ut supra.

Item unum aliud opidum, vocatum communiter et appellatum opidum Wilbodesen Padeburnensis diœcesis, ut supra.

Item unum aliud opidum, vocatum communiter et appellatum opidum Gerden Padeburnensis diœcesis, forte, ut supra.

Et est sciendum, quod omnia opida supra descripta, sic pleno jure ad Ecclesiam Padeburnensem spectantia, sint notabilia opida, murata, munita et fortia, populosa et habundantia secundum majus et minus, habentia magnum populum, Magistros civium, Consules juratos, et consilium, et magnam communitatem.

Item est unum aliud opidum, vocatum communiter et appellatum opidum Drenborg cum suo castro Padeburnensis diœcesis, quod pro medietate spectat ad Episcopum et Ecclesiam Padeburnensem, munitum et forte.

Item est unum aliud opidum, ut supra, vocatum communiter et appellatum opidum Helmershusen cum suo castro Padeburnensis diœcesis, cujus certa pars tam opidi quam castri ad Episcopum Padeburnensem pro tempore existentem et Ecclesiam spectat.

Sequuntur castra, quæ pleno jure spectant ad Episcopum pro tempore existentem et Ecclesiam Padeburnensem.

Et primo castrum Nyehus Padeburnensis diœcesis, insigne, forte, muratum, et bene munitum, bene situatum, et in eodem castro consuevit, esse residentia Episcoporum Ecclesie Padeburnensis pro tempore existentium, quod prædictus Reverendus Dominus Theodoricus Archiepiscopus Padeb. in pignorando ad manus dedit alienas.

Item unum aliud castrum forte et muratum Padeburnensis diœcesis, vocatum Lippe Springhe cum ejus suburbio.

Item unum aliud castrum forte et muratum, vocatum communiter et appellatum castrum Dregborg Padeburnensis diœcesis, ut supra.

Et est advertendum, quod memoratus Dominus Theodoricus Archiepiscopus Coloniensis duo meliora castra superius descripta, unum videlicet opidum cum castro suo Dringheberg nuncupatum, et aliud etiam insigne castrum superscriptum Nyehus appellatum, et de quibus Episcopus Paderbornensis pro tempore existens residentiam personalem facere consuevit, in pignorando dedit ad manus alienas ita et taliter, quod prædicta duo castra notabilia et insignia una cum prædicto opido non sunt in possessione potestate Capituli Ecclesie Padeburnensis.

Sequuntur opida insignia et notabilia, quæ ad Ecclesiam Padeburnensem non spectant, sed tantum eidem subsunt sub lege diœcesana. Et primo Opidum Herworden, de quo modicum tactum est in titulo de Collegiatis Ecclesie Padeburnensis diœcesis. Nam idem opidum est opidum solemnne, imperiale, muratum, munitum et insigne, ac populosum et præpollens, non recognoscens alium Dominum nisi Romanorum Regem, ut supra dictum est, habet in se duo Collegia, duos conventus, et plures parochiales Ecclesias, et plura Monasteria Monialium, et idem Opidum valde sufficeret propter opulentiam et ubertatem et divitias pro Cathedra Episcopali nova erigenda.

Item est unum aliud Opidum in Comitatu Ravensburgensi, de quo supra, situm solemnne, insigne, muratum et munitum, vocatum communiter et appellatum Opidum Bilveld Padeburnensis diœcesis, habens in se, ut præmittitur, unam notabilem Collegia-

tam Ecclesiam, de qua supra, quod sufficeret pro Cathedra Episcopali nova erigenda.

Item unum aliud Opidum insigne, muratum, et bene munitum, ut supra, vocatum communiter et appellatum Opidum Lemegen in quo etiam sunt, ut præmittitur, duæ parochiales Ecclesie notabiles, situm in dominio magnæ Baronie Lippiensis, et adeo notabile et magnum, et divitiis ac structura præpollens, quod etiam sufficeret pro Cathedra Episcopali inibi erigenda.

Item est unum aliud opidum insigne et notabile forte, populosum et famosum, vocatum communiter et appellatum Opidum Mons Martis, in quo etiam est unum notabile Monasterium Ordinis S. Benedicti, de quo Opido Oriundus est venerabilis vir Magister Johannes de Monte Martis, decretorum doctor ac literarum Apostolicarum Scriptor et abbreviator, quod etiam sufficeret pro erectione unius novæ Cathedra Episcopalis.

Item unum aliud opidum pulchrum forte, bene muratum et bene munitum, vocatum communiter et appellatum Opidum Huxariense Padeburnensis diocesis, habens in se notabile Collegium Canonicorum secularium, et alia Monasteria tam virorum quam mulierum, et duas notabiles parochiales Ecclesias. Est etiam in eo sedes Archidiaconalis in Ecclesia Padeburnensi, vocata communiter sedes Huxariensis, adeo insigne, quod ad instar aliorum opidorum etiam possit institui de novo sedes Episcopalis.

Item est unum aliud opidum notabile et insigne, populosum, valde muratum et bene munitum, vocatum communiter et appellatum Opidum Corbeke in comitatu Comitum de Waldeck situm, et est adeo tale, taliter insigne, quod in eo etiam possit sedes Episcopalis de novo collocari.

Sunt et quamplura alia magna et parva opida et castra, villa et villagia, numero et multitudine copiosa, de quibus hic nihil tangitur, ne fastidium generetur, quæ omnes subjacent legi Ecclesie Padeburnensis et Episcopo pro tempore existenti.

Confinia diocesis Padeburnensis. Inprimis ut recipiatur consideratio confinium civitatis, Ecclesie, et diocesis Padeburnensis respectivo ad alias civitates et dioceses eidem confines, dicitur. Confinat enim diocesis Padeburnensis in una parte ad diocesim Hildesimensem, sub qua et Episcopus, civitas et Ecclesia Hildesimensis, et considerativè Ecclesia Padeburnensis plus habet de castris et opidis muratis atque munitioibus, ac de latitudine patriæ et diocesis, quam habet Ecclesia, civitas, et diocesis Hildesimensis.

Item confinat etiam eadem diocesis Padeburnensis alteri diocesi appellata diocesi Mindensi, habens pro tempore Episcopum, Ecclesiam, civitatem, et diocesim, et ipsa Ecclesia, civitas, et diocesis Padeburnensis etiam præeminet in opidis, castris, et munitioibus, atque in latitudine et longitudine ultra diocesim et civitatem Mindensem, ymmo, ut veritas dicatur, nunc Ecclesia, civitas, et diocesis Padeburnensis in opidis, castris, munitioibus, longitudine et latitudine cuilibet diocesi proxime dictis - - - videlicet Hildesimensi et Mindensi prævalet et præeminet.

Item confinat etiam diocesis Padeburnensis ab alio situ cum diocesi Osnabrugensi, quæ diocesis etiam pro tempore habet Episcopum, civitatem, et diocesim, et revera civitas, Ecclesia, et diocesis Padeburnensis in opidis muratis, castris et munitioibus præeminet, quo ad diocesim, Ecclesiam et civitatem.

Item confinat etiam ab alia parte ad diocesim Padeburnensem quadam alia diocesis, appellata communiter Monasteriensis, habens civitatem, Ecclesiam, et diocesim
solemnes,

solemnnes, et pro tempore Episcopum, et revera Ecclesia, civitas et diocesis Paderbornensis in opidis, castris et munitiombus, præminet Ecclesia et diocesis Monasteriensi.

Tantum hæ literæ ad priores pondus attulere ut nemo exinde Patrum conjunctionem Paderbornensis Ecclesiæ cum Coloniensi probaret. Ita demum Basileæ in Concilio, quemadmodum Romæ in aula Pontificis, pravis machinationibus Theodorici Archiepiscopi obstructum est. Ex quibus cum ingentes turbas bellaque Patres tanquam ex specula conspicerent; nondum tamen Archiepiscopus satis recognoscebat, quantam in se invidiam apud vicinos Principes contracturus esset, si ab Rheno ad Visurgim imperium suum proficeret; quando nihil magis suspectum invisumque, quam vicina potentia. Quæ omnia augebantur, quod fratrem haberet Episcopum Monasteriensem, viribus sibi haud multum imparem. Et cum cætera si leant tabularij nostri literæ, prorsus existimo, à Concilij Patribus Theodorico Archiepiscopo mandatum esse, ut à cæpta conjunctionis actione desisteret. Quanquam non nisi decennio abhinc, ut referremus, cum Paderbornensibus ex integro reconciliatus, omnem hanc actionem remiserit, solo Administratoris munere contentus.

Obitus
Conradi
Moguntini
Archiepiscopi, cui
sufficitur
Theodorici
Erbachii.
*Serrav. in
Mogunt.
histor.
Raynald.
in histor.
Eccles.*

Sustulit & hic annus, mense Febuario, vel ut alij mense Junio, Conradum Moguntinum Archiepiscopum & Metropolitanum nostrum, cujus assensu se ad hanc quoque conjunctionem Paderbornensis Ecclesiæ permotum supra retulit Theodicus Archiepiscopus; quæ si vera sunt, infidus fuit Moguntinus Archiepiscopus, aut deceptus à Coloniensi, qui tam vetustam Carolinam & nobilem Ecclesiam Paderbornensem à sua Metropoli avelli passus sit; quem jura Metropolis suæ, sicut Moguntinum fecit Capitulum, omni virium contentione tueri oportebat; nisi proditor suæ Metropolis, quam fidus pastor esse maluerit. Conrado concordibus suffragiis in Moguntina sede subrogatus è clero suo Theodicus Erbachius Metropolitanus noster; ad quem recipiendum scriptæ sunt ab Eugenio Pontifice literæ non modò ad Metropolitanum Collegium; sed & ad omnes etiam provinciales Episcopos: Præsul hic pietate egregius, cujus aula ob id hortus genialis laudatur in fastis.

Fœdus
Hassiacum
cum
Corbeien-
sibus.
*Literæ Cor-
beienles.*

Laborabat & suo malo per id tempus Corbeienſe Monasterium. Extant enim Corbeienſium literæ ante biennium conſignatæ, quibus Ludovicus Hassiæ Landgravius in concordiam venit cum Mauritio Spigelbergio Abbate; post verò ob diffidia, quæ inter abbatem, & Capitulum, ut vocant, Corbeienſe intervenerant, hoc anno arctum & perpetuum fœdus contraxere D. Widekindus Præpositus, totumque Capitulum Corbeienſe cum Ludovico Hassiæ Landgravio, quo & Successores Landgravij obligari voluere; deligiturque Landgravius tutor & defensor Monasterij adversus omnes Corbeienſium hostes. Quam in rem profusa liberalitate offeruntur Corbeienſium Ministri & Oppida castraque in obsequium dataque

dataque potestas Landgravio redimendi etiam suo ære retinendique Corbeiensium omnia oppignorata castra (quæ tamen refusâ pecunia redimantur redeantque ad Corbeiensis.) Ad hæc pacta etiam ipsum Abbatem adstringi voluere, nec prius recipiendum à se, quàm hæc ipsa literis suis Landgravio & Capitulo confirmarit. Hunc in modum Cœnobij primores Abbati suo, haud secus, quàm Capitula Cathedralia Episcopis, fœdera & leges præscripsere: seu id abbatis prodigalitas, seu regendi infirmitas, seu dissensio postularit. Addita interim Landgravio conditio, ut si inter Cœnobitas & Abbatem, aut Huxtarienses & ipsos controversia oriatur, non huic se misceat Landgravius. Acta hæc feria iv ante festum Corporis Christi.

Aliud præterea fœdus iniere Widekindus Prior, Theodoricus Præpositus, cæterique Cœnobitæ cum Ottone Brunswicensi Duce juniore, pacis firmandæ causa; quo cautum sancitumque, si quis Brunswicensium læserit Corbeiensis, arbitrium decidendi sit penes Gotingensis urbis Magistratum; contra si Corbeiensis læserint Brunswicensem Ducem iudicio Huxtariensium definiatur. Quo utraque simul pars acquievit: ad hæc quoque pacta approbanda constringitur Mauritius eorum Abbas; ut non prius aut ipse, aut alius Abbas, ad possessionem admittatur, quàm hæc literis suis consignarit. Acta hæc referuntur Dominica prima post Pascha.

Fœdus item Brunswicense cum iisdem Corbeiens.

Trahebatur in quartum jam annum Concilium Basileense; ad quod cum ex tota Germania deferrentur querelæ afflictarum partium, ut ex variis Concilii responsis constat; tum Paderbornenses etiam, quod hæctenus apud Pontifices sollicitarant, petiere supplices privilegiorum suorum & libertatis Ecclesiasticæ, quam in multis læserant consules ac cives, ut supra relatum est à nobis, confirmationem Patrum auctoritate fieri. Proni ad hoc Patres acri rescripto ac decreto vetuere, ne in posterum fas sit, aut Clericos gravare tributis, aut in iudicium civile protrahere, aut oblationes piorum hominum ad Altare in sacrificiis defunctorum prohibere, aut leges sancire, quibus prohibeatur Clericis adire novas bonorum possessiones, aut testes esse in iudicio piarum causarum, & quæ huiusmodi multa Paderbornenses cives contra libertatem Ecclesiasticam introducere cœperant. Hoc decretum à Concilij Patribus missum Decano Collegii Hildesienfis, Susatensis & Buxtorfiani, ad promulgandum per urbem Paderbornensem & vicinas circum regiones. Contra si qua urbs, aut Dux, aut Marchio, aut Comes quicquam tentarit, jubent anathematis vinculo perstringere, & infames reddere; eo quod mandatum sit, in ea libertate privilegiorum Paderbornensem Clerum, ac totam Westfaliam Saxoniamque tueri, quam tot Pontificum & tot Imperatorum à Carolo M. ad Carolum IV. privilegiis confirmatam acceperant. Superfedeo ipsum Concilii decretum, quod prolixum sit, referre.

Clerus Paderbornensis privilegiorum suorum confirmationem à Concilio Basileensi obtinet.

Nnn n

Annus

Annus Christi 1435.

Eugenij IV Pont. 5.

Sigismundi Imper. 26.

Theodorici Administ. Pad 20.

Diffidi-
um Heri-
sienfis
Collegij,
ob ele-
ctionem
Abbatif-
sæ.

Alia per id tempus appellatio facta est ab Herisienfis Canoniarum Virginum Collegio ad Concilium Basileense, ob diffidium electæ abbatissæ. Mortuâ enim Anna de Plessis, Freckenhorstensis & Herisienfis Collegiorum abbatissâ, Herisientes in partes divisæ; harum aliæ elegere Harekenam Spiegelbergiam, aliæ Ermegardem de Solmis, Borchorstiensis in Diœcesi Monasteriensis Collegij abbatissam. Lis primùm delata ad Theodoricum, Coloniensem archiepiscopum & Diœcesis nostræ administratorem; à quo cum pro Ermegarde pronunciatum esset, Harekena appellavit ad Eugenium Pontificem. Ab hoc electio Harekenæ probata est; ita tamen, ut hoc institutum Canoniarum Virginum simul approbare nolle profiteretur; utraque verò cum ad Concilium provocaret, Patres Concilii causam primùm Ludovico de Gausis Canonico Bofniensi, deinde Joanni Grevver Præposito Verdensis Ecclesiæ, qui tum Concilio præfentes erant, cognoscendam commiserunt. Ac postquam ab his electio diligenter expensa, facta est relatio. Patres Concilii electionem Harekenæ ratam habuere, eamque Collegio Virginum præfici mandarunt; ut multis exponitur decreto, quod Basileæ xiii Calend. Februarij hoc anno perscriptum est.

Pax Mar-
chiæ red-
dita.
Tesebrina-
cher. part. 2.

Tandem ex longo bello, quod Theodoricus archiepiscopus Colonienfis incenderat alueratque inter Adolphum Cliviæ Ducem & Gerhardum fratrem, paci Westfalix consultum. Tædio quippe intestinorum malorum Marcani Westfalixque proceres permoti, sine urgebant. Præsi & Duces erant. Quapropter tam à Ducibus, quam à Theodorico archiepiscopo dati sunt ex Consiliariis arbitri; quos alii decem, alii plus quam viginti numerant. Ab his Gerardo Duce Hammonæ & pars Marchiæ attributa. Inde ille Hammonæ confedit; qua in urbe, quia Franciscanis Monachis jam ante Cœnobium construxerat, armis sepositis, quietis & pietatis studio reliquum vitæ tempus salubrius exegit, hoc demum anno sine prole extinctus. Exinde tota Marchia, ob quam hæcenus militibus armis contenderant, ad Cliviæ Ducem rediit.

Theodo-
ricus sub-
ditos suos
tributis
onerat,
quod æ-
grè ferunt
Sufaten-
ses, & pa-
lam recla-
mant.

Non perinde quietus Theodoricus Colonienfis archiepiscopus, immensum tributum ab universis diœcesis suæ incolis exigens. Quem in censum venere singulorum equi, boves, porci, oves, & omnis ipsa: non Sacerdotum capita, non religiosorum Cœnobiorum, non ullus ordo sexusve exemptus. Qua vectigalium acerbitate multis querelis repleta diœcesis. Sed offensi cum primis Westfalix ducibus Oppida & ordines, pristinam majorum libertatem violari protesta-
bantur

bantur; ausi inter ceteros palam reclamare Susatenses, & ad alterius imperium respirare. Atque hæc prima semina Susatensis belli tum jacta, quod tantis calamitatibus post erupit. Mirati non pauci, quæ vel opum cupiditas, vel pecuniæ indigentia Archiepiscopum ad tam insuetum tributum compulerit. Verùm ut cum Donavero ceteri Scriptores memorant, aulæ magnificentia & Bello Bohemico ita exhaustus erat, ut pleraque castra & oppida Ecclesiæ oppignorare necesse habuerit, Igitur ad ærarij lacunas implendas, & castra redimenda, & aulæ magnificentiam continuandam subjectorum loculi exhausti.

Sigismundo interim omnia feliciter quàm hactenus processere. Quippe Hussitæ in Bohemia hæretici, postquam hactenus nullis Catholicorum armis subigi poterant, mutuis demum intestinisque bellis se obrivere: compertumque quod D. Hieronymus dixit, bellum hæreticorum esse pacem Ecclesiæ: Pragenses enim, qui & Calixtini vocabantur à petito calice Eucharistiæ, cum ad nullam concordiam ineundam adducere possent Thaboritas & Orphanos hæreticos, duce Meinardo, atrocissimo prælio eos aggressi cecidere; in quo supra viginti duo Thaboritarum & Orphanorum millia trucidata memorantur. Qua clade suorum exacerbatus Procopius Dux, deserta obfidione Pilzinæ, in Pragenses movit, ulturus sociorum stragem. Nec segnior Meinardus, cui se Catholici quoque junxere, inter Brodam & Burim Procopio occurrit, victorque rursus supra XIII millia Hussitarum in acie prostravit; interque casos Zapego, Procopius, & Lupus presbyter, Hussitarum Duces, occubere. Cæteros deinde Thaboritas & Orphanos bellis exercitos voce præconis ex agris convocavit, factaque novi belli spe & conspiratione adversus omnes Bohemiæ hostes, in horrea collegit, clausisque horreorum ostiis ignem tectis injecit, & ceterarum Hussitarum colluviem flammis absumpsit. His patris, misere Pragenses suos oratores ad Basileensem Synodum, Sigismundum Imperatorem, offerendo se ad concordiam cum Catholica Ecclesia & Sigismundum Regem suum recipiendum. Ac postquam Ratisbonæ Cæsarei & Bohemici Legati convenere, Bohemi Sigismundum, restituto avito Sceptro, Regem salutaverunt, quibus acceptis, Sigismundus Danubio vectus, Budam petiit, formatoque istic regni statu, Albam regalem concessit. Vocatis deinde ad se Bohemorum proceribus, de Bohemiæ regno & concordia consilia habuit, diemque, quo invitatus Bohemiam ingredi vellet, decrevit.

Hussitæ bellis obriviti ad Ecclesiam Catholicam redeunt, & Regem suum Sigismundum recipiunt. Cochlaus sive histor. Hussitar. lib. 6. c. 7. Dubrav. Crantz. l. 1. wand. c. 33. Naucleus. Gener. 48. Raynald. in histor. Eccles. Acta Concilii Basileens.

Annus Christi 1436.

Eugenij IV Pont. 6.
Sigismundi Cæsar. 27.
Theodorici Administ. Pad. 21.

Anno dehinc subeunte Sigismundus Jglaviam Olmucensis diocesis urbem accessit; ubi rursus pertractatum de controversiis religionis

ptus pa-
cem re-
gno & Ec-
clesiæ re-
stituit.

gionis inter Pragenses & Catholicos. Hic verò cum Pragenses Huf-
sitæ communionem sub utraque specie peterent, idque ea lege per-
mitteretur, ut simul sub altera etiam specie Christum integrum præ-
beri à Catholicis profiterentur, iisque in locis tantum communio sub
utrâque libera esset, in quibus jam usus obtinisset: tum nec
pueris, quod simul postulârent daretur: & quæ præterea im-
portunè hæctenus sollicitârunt, cum sine magna legum con-
fusione & turbamento Reipublicæ permitti non posse intelli-
gerent, facillè remiserunt in præsentem, contenti, quod calicem po-
pulo impetrassent. His igitur in tabulas relatis, conventisque, Sigis-
mundus extremâ ætate Pragam ingressus, & honorificentissime ex-
ceptus, animos procerum in concordiam reduxit. Ac primum
omnem curam convertit ad collapsam religionem per regnum in-
staurandam. Tum verò templa & altaria pristino cultui reddita, re-
vocati ab exilio Clerici, Monachi & religiosi in sua Collegia & Cœ-
nobiaz, reducti. Cumque proventus non suppetere, ex quibus mini-
stri sacrorum viverent, iussit ex Fisco regio Imperator per singu-
las hebdomadas aureum Canonicis integrum, Clericis medium
dari. Læta universa Germania Saxonique, post tot cruenta bella &
fatales clades Bohemiam ad concordiam cum Ecclesia Catholica,
priscumque religionis cultum redire.

Ingentia
pluribus
locis da-
mna ex
sevientem
tempe-
state.

Magna per id tempus bellorum quies ad Rhenum, & per West-
faliam totamque Saxoniam: magna quoque, jam in quartum annum
annonæ caritas, ac fames; quod omnes passim fruges nunc frige-
re, nunc pluviis & inundationibus agrorum, nunc aliis cœli
injuriis corruptæ non provenirent; id quod passim chronicorum
Scriptores deplorant. Auctorque inter hos Trithemius est, ab Aquilone
& Mari Anglico tantam ventorum tempestatem incubuisse,
quæ ab ascensu Rheni ad Italiæ usque fines turre, templa, ædes & op-
pida cum innumera hominum pecorumque strage dejecerit: alibi
arbores, alibi magnas sylvas radicitus evulserit.

Theodo-
ricus
Diœcesin
Paderb.
ingressus,
incola-
rum ani-
mos be-
nificen-
tia sibi re-
concilia-
re studet.
Literata-
hularis Pa-
derborn.

Cæterum Theodoricus Archiepiscopus administratorque no-
ster hoc anno, lustrato Westfalix Ducatu, Paderbornensem diœcesin
ingressus, Warburgensibus eligendi Magistratus leges scribit; urbes-
que & oppida & ordines diœcesis, instauratis singularum privilegiis,
sibi reconciliare cœpit. Quo simul anno conspexit Cœnobium Dal-
heimense, quod ante non multos annos instaurârat, una cum ad sin-
pago fortuiti incendii malo in cineres dissolvi; è quibus tamen rursus
brevi post Paderbornensium, Brobecktorum, & Harhusanorum no-
um beneficentia illustrius surrexit. Quanquam sacrorum cura
hoc administratore, tot amplissimi Archiepiscopatus suinegotiis dis-
tracto, negligenter per diœcesin nostram tractata. Ex quo Cleri po-
puli que mores in pejus ruere comperti sunt; seroque tandem an-
madversum, nunquam melius quàm per proprium Episcopum
omnia administrari.

Extra

Extractus hoc anno è numero mortalium Willebrandus, Episcopus Mindensis, Haltermontius Comes, quem ex Abbate Corbeienfi delegerant Canonici. Gesserat is sacram illam præfecturam annos xxx, ac menses tres. Vir, ut Crantzius inquit, ortu natalium & religione illustris, sed & bellandi fortitudine non incelebrior. Quippe quicæstra Wedekenstenium Bernardo Comiti de Lippia, Reinsbergam Nicolao Comiti Teclenburgico, Radam Joanni Bockio equestris ordinis viro crepta restituit Ecclesiæ suæ; multisque pugna congressibus Osnabrugenses, Mindensi diocesi infestos, feliciter repressit. Defuncti corpus humatum in medio Cathedralis Ecclesiæ ante aram S. Petri, hac rudi inscriptione tumuli.

*MC quater Xter simul à Christo datus et sex,
Præsul Willebrandus de Haltermont venerandus,
Est hic portatus dum Stephanus est lapidatus.
Ut Leo qui fremit, sic hic tria castra redemit.
O Deus in caelis nunc gaudeat iste fidelis.*

Extincta est cum Willebrando familia Comitum de Haltermont in inferiori Saxonia, cessitque Comitatus Brunswicensibus. Subrogatus in Episcopatu Mindensi Albertus Hojanus Comes, Erici Comitis filius, quem jam ante annos sedecim Administratorem diocesis admiserat. Et vix ille Thronum conscenderat, cum Brunswicensium ope adjutus, inflatusque nova dignitate, bellum quo hæcenus etiam multum afflixerat Osnabrugenses, Joanni Diepholdio eorum Episcopo intulit. Nec imparatus Diepholdius Hojanum è diocesi sua profligat, fugientemque insecutus, ad Lubekenum Mindensis diocesis pagum processit, latè agris Mindensium ad Visurgim usque vastitatem inferendo. Nec jam alij fere per Westfaliam Saxoniamque Episcopi se offerunt, quam ex illustribus Comitum & Principum familiis, à quibus non tam infula quàm lorica expertita, sæculis semper in pejora declinantibus. Episcoporum exemplo passim præfules & Canonici Cathedralium Ecclesiarum arma induebant, pugnantque inter milites.

Mors Willebrandi Episcopi Mindensis, Abbatis antea Corbeienfis. Chron. Mindens. Crantzius in Metrop. Exuvius in chron. Osnabr.

Familia Haltermontia in Willebrando extincta. Willebrando in Episcopatu Mindensi succedit Albertus Comes de Hoja.

Annus Christi 1437.

Eugenij IV Pont. 7.
Sigismundi Imp. 23.
Theodorici Admin. Pad. 22.

Laborabat per hæc in sequentem annum Sigismundus Imperator omni virium contentione, ut regnum Bohemiæ & Christianam religionem in pristinum statum reponeret: quanquam rem eo deducere non licuerit, ut Ecclesiarum prædia & bona semel per hæresin occupata restitueret. Jam ad exitum decurrerat annus, cum vi Jdus Decembris morte abripitur, senio jam antè confectus. Princeps qui pietatis laude, & pacis concordiaque studiis, quàm bellandi felicitate & pudici-

Ancasylv. viii c. 53.
Dubrau libro 27.
Cochlans lib. 3.
Crantzius l. 12.
Wand. c. 1.
Naucler. Gener. 48.

Trithem.
in Chron.
Ursberg.
Paralp.
Brouver. in
annal. Tre-
vir.
Cuspinian.
Reynald.
Obitus Si-
gismundi
Imperat.

puđicitia commendatior, famam ad posteros transtulit. Quippe cui violare alienos toros familiare fuit; quo tamen crimine maximè obnoxia Barbara conjux, altera sæculi ejus Messalina domestica: ut ob hæc foeda etiam vitia toties ab Hussitis cæsus videri possit. Filiam reliquit unicam hæredem, Alberto Duci Austriæ denuptam, quacum Albertus regnum Bohemiæ & Ungariæ adiit; frustra licet perfida matre Barbara obnitente, quæ Bohemiæ regnum Polonis tradere machinabatur, ob id captiva, simulque novo spectaculo cum funere Imperatoris Varadinum in Ungariam deportata. Multò felicior Bohemia Alberto Rege. Is quemadmodum ea tempestate inter Germaniæ principes religione & bellica fortitudine facile præstantissimus erat, multisque semper præliis feliciter Hussitas obriverat, hostis hæreticorum acerrimus; ita postquam regno potitus, ad nullas unquam iniquas & religioni adversantes pactiones se à Bohemis abduci passus est; magnaque constantia eximius Princeps Ecclesiæ bona semper privatis commodis antetulit, præclaro ad posteros suos exemplo.

Funera
plurium
Principum.
Trithem. in
chron.
Spanheim.
Tische-
mach. p. 2.

Multa præterea hoc anno Principum funera; quos inter Ludovicus Comes Palatinus, Ruperti Romanorum Regis filius, Dux bonus, pius, sanctus, ut Trithemius scribit, ultimo Decembris excessit, relictis tribus filiis, Philippo, Ludovico & Ruperto; ex quibus postremum Colonienſis Ecclesia sortita Archiepiscopum. Alterum Adolphi Montium, Juliæ & Geliæ Ducis funus, quem mors 8 Julij Colonix in Abbatia S. Pantaleonis sustulit, nullo hærede filio superſtite, Quapropter Gerhardum, quem ex Wilhelmo fratre Ravensbergenſi habebat nepotem, Successorem dixit. Is amplissimarum harum provinciarum possessionem adiit, multum juvante, quatum erat auctoritate & potentia, Theodorico Colonienſi Archiepiscopo, quod ex nepte ejus, ut supra diximus, Wilhelmo Comiti Ravensbergenſi post abdicatum Paderbornensem Episcopatum denupta, genitus eſſet. Juvenis haud multum supra vigesimum annum; cui in matrimonium data Sophia Lawenburgica, Bernardi Saxonix, Angariæ & Westfalix Ducis filia, quacum sterile per multos annos habuit conjugium, eoque in spem potiundi Juliæ & Montium ducatus, ut ad annum Mcccc referemus, Archiepiscopus venit. Ipse interim hoc anno dissidium, quod inter Capitulum Paderbornense, & Fridericum ac Burchardum Pappenheimios exarserat, per Ludovicum Hassiæ Landgravium, à se delectum arbitrum, composuit; sicuti id ex literis f. D. Lucix die Grubenstenij datis accepimus. Magna per id tempus Landgravij Hassiæ auctoritas & potentia, qui ducta in matrimonium Saxonix Electoris filia, hereditarium foedus inter utramque familiam ictum inflammaverat, quique quatuor Hassiæ Comitatus Zigenheimensem, Nidanum, Catimelimbocensem, & Dietanum extinctis heredibus conjunxerat.

Accessit

Accessit ad cætera hujus anni funera Joannes Diepholdius, Osnabrugensis Episcopus, ipso sacratissimo Christi patientis die, in flore ætatis defunctus, gesto per XII annos Episcopatu. Præsul pro- cetero & eleganti corpore, moribus & prudentia supra ætatem matu- rus, in adversis constans, in tractandis rebus publicis, patris cum pri- mis Conradi Comitis operâ, quem primis annis apud se moderato- rem habuit, æque fortunatus, atque in bello, quod cum Episcopo Monasteriensi & Mindensi gessisse diximus; pari felicitate intestini diocesis hostes, Klenckij videlicet & Buschii, ceterique ejus factionis nobiles ad obsequium redacti; ad quorum vires excindendas ca- strum Gesmot obsedit expugnavitque. Demum collisus cum Ca- pitulo, in centore Hugone Schagenio Decano, florentem vitam inter calamitates exiit, veneno, ut creditum est, à muliere per potum cere- visia myrthina præbito; id quod Decani artibus factum vulgavê- re. Funus Cathedrali Ecclesiæ illatum, & honorificentissimè condi- tum. Successorem nactus est, Canonicorum suffragiis, Ericum Ho- janum Comitem, Præpositum Coloniensem, fratrem Alberti Min- densis Episcopi, & Joannis bellicosi & furiosi Comitis. At quibus Ericus turbis jactatus, tempori memorandum, tanquam justa ho- minem pœna consecuta sit, qui pactione cum Canonicis inita de cer- tis prædiis, quæ Capitulo cederet, Episcopatum adeptus est.

Interim maximum religionis pietatisque in populo conservan- dæ præsidium erat in religiosis viris, accessereque ad cæteros religio- forum ordines, per id tempus omni virtutum aspectu illustres, Cano- nici, ut supra monuimus, ex instituto D. Augustini & congregatione Wingsheimensi; quos subsecuti Crucigeri Colonia postulati. Et hi, uti jam ante in Paderbornensem diocesim admissi Valckenhagense Cœnobium incoluere, magna virtutum commendatione; ita in Mo- nasteriensem quoque Diocesim recepti, nobile Bentlacense Cœno- bium ad Amaliam ripam haud procul ab Oppido Reinc hoc anno exor- si sunt. Vetus eo loco ædes sacra à Sifrido, decimo tertio post S. Lud- gerum Episcopo, consecrata D. Gertrudi erat, multis exinde ecclesti- bus beneficiis & miraculis hominumque affluxu celebris; quam Rector ejus Sacelli & Sacerdos Ludolphus Fabri Crucigeris ultro obtulit. Ac postquam ex Episcopi & Capituli consensu ab Eugenio Pontifice superiori anno publicæ auctoritatis literæ impetratæ ædem sacram convertendi in Cœnobium, evocatus Colonia hoc anno Joannes Terborchius prima fundamenta jecit. Patria is erat Notte- lensis, in diocesi Monasteriensi natus eodemque in loco Sacerdos; qui deinde sanctioris vitæ ardore incensus, & Colonia in familiam Crucigerorum admissus, multos annos Priorem sui Cœnobij egerat. Vir singulari modestia, suavitate agendi, paupertatis studio, omnibus- que religiosi Sacerdotis ornamentis conspicuus, quem nemo facile conspexit ad sæcularium mensas aut convivia invitatum accedere,

Chron. Bent-
lacense.
Crucige-
ri in Dicc-
cesim mo-
nast vo-
cati cœ-
nobium
Bentla-
cense in-
choant.

tam

tam suis quàm profanis sanctimoniarum exemplar: Ob hæc tot piorum hominum largitionibus accumulatus, auctusque etiam prædio adjacente, quod duobus millibus florenorum est emptum, brevi florentissimum istuc religiosus viris & opibus Cœnobium cum magnifico templo confurgere vidit.

Annus Christi 1438.

Eugenij IV Pont. 8.

Alberti II Cæsar. 1.

Theodorici Administr. Pad. 23.

Tribem. in Chron.
Spanh.
Cuspinian.
in Alberto Ursberg.
Paralip.
Langius in Chron.
Naucler.
Gener. 49.
Fabritius.
Albertus II Rex primùm Hungariæ, tum Bohemiarum, denique Romanorum Imperator dicitur.

Insequens annus, qui Christi erat xxxviii ejus seculi, novum Imperatorem dedit; mors enim Sigismundi Cæsaris tria regna, Bohemiarum, Ungariæ & Romani Imperij vacua fecerat, magna Christianæ conturbatione. At quia Sigismundus Albertum Austriæ Ducem generumque suum testamento Successorem scripserat, ex procerum etiam consensu, Albertus primùm ab Ungaris Calend. Januarij Rex salutatur. Plus laboris fuit in regno Bohemiarum adeundo, quod Hussitæ perfida Sigismundi conjugè concitati, Casimirum Regis Bohemiarum fratrem Regem postulârunt. Verùm postquam Bohemis Sigismundi tabulæ sunt propositæ, commonstratumque, Elizabethæ Sigismundi filiæ regnum illud hereditario jure deberi: accederentque pacta inter Bohemiarum Reges & Austriæ Principes, Imperiali auctoritate comprobata; assensere proceres, & Albertum, cui Elizabetha denupta erat unica regnorum hæres, Regem suum dixere. Supererat Romani Imperij corona Alberto, ut Sigismundo ex integro succederet in tria regna. Quam in rem cum per Quadragesimam Imperij conventus indicerentur, convenere Francofurti Septemviri, & una omnium consensione, nullo discrepante, xii Calend. Aprilis Albertum Regem Romanorum delegere, Principem sapientia, religione, bellica fortitudine, potentia, & omni virtutum laude inter Germaniæ Principes clarissimum. Ægre prius ferrebant Ungari suum sibi regem abstrahis; quòd Regem mallent regno præsentem, qui Turcarum imminentium impetus sustineret. Victi tandem Germanorum precibus, adductaque majore Imperij totius ope adversus juratum Christianorum hostem, consensere. Igitur Albertus hoc anno Calend. Januarij Ungariæ, & iii Calend. Junij Regem Bohemiarum coronatus, idemque post electionem Aquisgrani à Theodorico Coloniensi Archiepiscopo in magna Principum & procerum corona Rex Romanorum inunctus est; id licet cæteri Scriptores prætermiserint; tradit tamen Dubravius ac Crantzius, ac verissimè faciunt Beckius, Moræus, ac Gelenius, qui hoc anno Albertum Regem Coloniæ trium Regum corpora veneratum scribunt; quem & Eugenius Pontifex hoc anno confirmavit, ut satis compertum ex magna Pontificis epistola Ferrariæ ad Albertum Regem data, qua Principum

summa

summæ sapientiæ & virtutis, egregiæque in Deum pietatis & religionis appellat: nihilque ab eo sollicitius requirit, quàm patrocini- um Apostolicæ sedis, & defensionem Ecclesiæ Catholicæ adversus hæreticos & Turcas.

Et verò nihil quoque sollicitius habuit Albertus Rex. Nam ob id, Bohemiam hoc anno ingressus est cum exercitu xxx millium; castraque sequebantur Christophorus Dux Bavarix, quem postea Dani Regem elegere, Fridericus Dux Saxonix, Albertus Marchio Brandenburgensis, multique Germanix & Saxonix proceres; quorum viribus adjutus, Tasconem hæreticæ factionis caput ac cæteros rebelles Bohemos commissis præliis obrivit, æmulumque regni Casimirum in turpem fugam coniecit.

Albertus Bohemos domat.

Compositis in Bohemia rebus, in Germaniam rediit, & Norimbergæ Principum comitia indixit; ad quæ Pontifex mense Septembri suos etiam Legatos misit, qui Cæsarem & Principes Imperij ad pacem Ecclesiæ inducerent, Patresque concilij Basileensis cum Eugenio Pontifice & Apostolica sede componerent; quòd is jam, reclamantibus Basileensibus Patribus, Concilium Ferrariam avocarat. Quam ob rem Pontifex literas dedit ad Archiepiscopos, Duces, Landgravios, Marchiones & Comites Imperij. Verùm ea Comitia, quòd Norimberga longius posita esset, eòque Principes plerique detractarent accedere, non processerunt; obluctante cum primis Theodorico Coloniensi Archiepiscopo, cujus per id tempus maxima auctoritas erat apud Cæsarem & Principes. Nec enim Eugenius Pontifex ullum sibi inter Germanix Archiepiscopos magis adversantem habuit, quàm Coloniensem Archiepiscopum, à quo multa etiam post, ut hæctenus fecerat, turbata in Concilio Basileensi.

Fabritius Spangeb. Chron. Saxon. Indicit Comitia Principum Norimbergæ. Concilium Basileense ab Eugenio avocatur Ferrariam.

Annus Christi 1439.

Eugenij IV Pont. 9.
Alberti II. Cæsaris 2.
Theodorici Admin. Pad. 24.

Cæterum cum Norimbergæ languerent indicta comitia Principum, Albertus Cæsar ea sequente anno Francofurtum transtulit, justique ad Calend. Martias adesse Principes; at cum ille quoque locus metu pestiferæ contagionis non placeret, Moguntia procerum consensu delecta est: eòque præter Cardinales ab Eugenio missos, confluxere ex tota prope Europa Episcopi & Principum Legati. Aderant ex ordine Septemvirorum tres Archiepiscopi, Theodoricus Coloniensis, Theodoricus Moguntinensis & Rabanus Trevirensis, interque exteros Archiepiscopus Turonensis. Accessere Episcopi ex Gallia, Hispania & Italia, cum Aquileiensi Patriarcha, summa fere rei deliberanda erat, concordia Ecclesiæ; quando satis intelligebat Pontifex, Patres Basileæ non tam in hæreses extinguendas, & disciplinam Ec-

Aneas Sylvius de gestis Concilii Basileensis Raynald. in hist. Eccles. Brouver. lib. 19. Annal. Trevir. Comitia Norimbergæ indicta transferruntur Moguntiam.

Theodor-
icus Ar-
chiep.
Colon.
agit pro
Concilio
Basileæ
retinen-
do, & re-
cipiendis
hujus
concilij
decretis.
Contra
partes
Eugenij
Pont. tue-
tur Nico-
laus Cusa-
nus Car-
din.

clesiæ reparandam, quàm in se deprimendum exuendumque pontificia dignitate intentos, omnia consilia agitare. Hinc quantum Pontifex conatus Basileense concilium dissipare, tantum Basileenses obnixi, ne loco moverentur. Jam verò ubi Moguntia ventum ad disceptationem, Theodoricus Agrippinensis Archiepiscopus (ut quæ potentia, generis claritudine & auctoritate facile inter omnes eminebat) prolocutus, pro Patribus Basileæ retinendis, & decretis Basileensis Concilij recipiendis sententiam dixit; quem Theodoricus Moguntinus & Rabanus Trevirensis Archiepiscopi sequuti. Quanquam Rabanum id gravato fecisse excuset Browerus, ne schismatis labent illi cum cæteris aspergeret; quòd animo magis in partes Eugenij inclinare visus sit.

Interim cum aliis Moguntiam accessit Nicolaus Cusanus, qui, sicuti antea Concilio Basileensi obtulerat tres libros de concordia Ecclesiæ, magna à se cura raræque ingenij laude elaboratos; ita pro Eugenij Pontificis auctoritate in hoc conventu Episcoporum & Principum libere & acerrimè peroravit; eò ab Ænea Sylvio Hercules Oratorum appellatus. Juvat in hanc rem verba ejus proferre. *Hercules omnium Eugeniæ partium Nicolaus Cusanus existimatus est, homo et præscarum literarum eruditissimus, et multarum rerum usu perdoctus: hic omne studium suum omnemque conatum in defensione Eugenij collocavit.* Natus is erat Cusæ, in obscuro ad ripas Mosellæ prope Berncastellum pago, & ob præstantiam ingenij Confluentia in Collegium Canonicorum adscriptus. Linguam Hebraicam, Græcam, latinam, omnesque scientiarum artes complexus, eò æstimationis devenerat, ut ob doctrinæ præstantiam Collegij illius Decanus eligeretur. Inde cum famâ integerrimæ vitæ scriptisq; inclaresceret, Romam evocatus, publicis Ecclesiæ negotiis admotus est; quem demum ex paupere alumno suo vidit Confluentia Brixinensem Episcopum, & Cardinalem Romanæ Ecclesiæ. Id hoc loco paucis adnotare visum de celebri viro, quem Legati Apostolici minus per Germaniam & Saxoniam nostram post multò clariorem fecit.

Nihil ef-
ficiunt
Legati
Pontifi-
cis.
Basileæ
congre-
gati do-
gmata
sua pro-
pugnant,
& Euge-
nio Pont.
exautho-
rato sub-
stituunt

At quantum ille in præfenti cæterique Pontificis Legati, & cum his integriores viri pro Eugenio contenderent; nihil tamen in hoc Moguntino conventu impetrare licuit: mansère pertinaces Septemviri; recepta sunt decreta Concilij Basileensis & Germanis imperato statutum retinere Patres Basileæ in synodo; neque vetitum illis, quominus in jus vocarent ipsum Pontificem.

Multò per hæc furiosius actum Basileæ in Concilio à factis patribus; quorum Dux Arelatensis Archiepiscopus Cardinalis, inductus à Nicolao Pseudo-Dominicano, traxit, in partes minoris ordinis Sacerdotes & Doctores, præfulesque scientia inflatos. Ab his renovatum prius decretum, turbamentum videlicet Ecclesiæ, Concilium esse supra pontificem, cui suprema in omnes à Deo potestas sit data. Hinc illi Eugenium pontificem pronunciarè hæreticum, & in hæresim

hæresin prolapsam: vocare in iudicium suum Basileam, & cum se non susteret, exauctorare, & in eius locum Amadæum Ducem Sabaudiaë (quantumvis pars sanior patrum reclamaret) renunciavere pontificem Felicem V dictum; qui principatu in filios transmissio, in amœnam Eremum secesserat, sumptoque Eremitæ habitu, octo istic annos privatim egerat; titulo tamen Ducis ac viginti famulis ad obsequium retentis. At nihil fœdus eo in Concilio actum, quàm Eugenum pontificem, de quo orbi christiano nunquam dubium fuerat esse verum pontificem, dignitate movere, & in locum eius pseudo pontificem obtrudere. Inde turpissimum illud & perniciosissimum schisma, in quo alij Eugenio, alij Felici V, alij medij inter illos, neutri hærebant. Quæstusque magnopere Eugenius pontifex, se ab Alberto Romanorum Rege desereri; quod & is neutri parti se favere promulgârat.

Magnum interea pondus adjecit Schismati Moguntinus, de quo retulimus, conventus, approbando omnia Concilii Basileensis decreta; inter quæ cum perniciosissimum esset, Concilium esse supra pontificem, hinc à Germanorum sententia multum confirmati Schismatici. Nec pontifex ullos sibi meditatæ concordiaë magis noxios habuit; quàm Ludovicum Arelatensem Episcopum in Concilio, & Theodoricum Archiepiscopum Coloniensem in Germania.

Ego tamen nullum Saxoniam Germaniamque Episcopum sistere possim, qui Basileam se præsens huic pestilenti factioni in exauctorando Eugenio miscuerit; reperio tamen ex Westfalii Cœnobij Campi-Mariaë in diœcesi Monasteriensi Monachum, virum, ut Trithemius scribit, ingenio subtilem, & clarum eloquio, sacrarumque literarum peritissimum, qui pro defensione Basileensis Concilii multum laboravit, scriptis in hanc rem libris; quorum unus est de auctoritate pontificis & Concilij, & voce definitiva Episcoporum; alter de ipso Schismate: tertius de iis, qui neutri parti accedunt in schismate. Alia præterea ejusmodi ingenij monumenta ab illo edita, ut, tum quilibet sapere, & laboranti Ecclesie, opem ferre voluit, noxiam sæpe magis, quàm utilem: vixit autem is scriptor hoc ipso anno quo schisma fervere cœpit; hinc & anno proximo ob doctrinaë famam Basileam ad Concilium evocatus. Celebre tum Cœnobium illud Cisterciense erat doctis viris; quos inter ipse abbas memoratur laurea Doctorum exornatus. Clarus quoque per id tempus Henricus Werlensis, gente Westfalus, professione D. Francisci Monachus, ac provincialis Ordinis sui præses, qui Trithemij testimonio, refertur Doctor Gymnasij Agrippinensis, disputator acutus, & divini verbi præco egregius; qui ob scientiaë præstantiam ad Concilium quoque Basileense evocatus; ut eò tanquam ad nundinas suas convolarint Theologi, postquam decreta Concilij Basileensis ab Academia Parisiensi, Coloniaensi, Viennensi, Erfurtenensi, & Cracoviensi comprobata fuere,

Amadæum,
Felicem
V nuncupatum.

Trithem.
de viris ill.
Inscribitur
Pantal.
de viris ill.
Inscr.
Eisengr.
lib. de
Script. orth.
Bibliot.
Pontif.
Ludov. à S.
Carol.
Bibliot.
Script.
Ordin.
Cisterc.
Concili-
um Basileense
scriptis
libris de-
fenditur
à Monacho
Marianensi.
Floret
hoc tem-
pore
Henricus
Werlensis
Westfalus.

Concili-
um Flo-
renti-
num, in
quò Græ-
ci cum
Latinis
conclia-
i.

Simul per id tempus Eugenius pontifex legitimus ex tota Ec-
clesia convocatis præfulibus Florentinum Concilium habuit; ad
quod Joannes Palæologus Constantinopolitanus Imperator cum
Josepho patriarcha, & lectissimis suæ gentis Episcopis, doctisque vi-
ris accessit, invitatus à Nicolao Cusano, quem ob id Pontifex Græcæ
linguæ peritum miserat Constantinopolim. Concilio præfedit ipse
pontifex, in eoque Græci & Armeni in concordiam cum Latina Ec-
clesia convenere. Res admiratione digna, dum Basileæ in Germania
Ecclesia Schismate laceratur, Florentiæ in Italia Orientalis & Occi-
dentalis Ecclesiæ conjunctio instauratur; prorsus, ut Spiritus ille di-
vinus, quo Concilia reguntur, à Schismaticis ad veri pontificis Conci-
lium demigrasse videri possit: nec inani vulgi rumore jactatum sit,
Basileam, obtruso felice Pseudopontifice suo, infelicem basiliscum
peperisse; & Eugenius, frustra Schismaticis obluentibus, verus ad
obitum Pontifex permanerit.

Nauclerus
Cuspinian.
Alberus
Imp. in
Hunga-
riam con-
tra Tur-
cas mo-
vet.

Obitus
Alberti
Imp.

Baptista
Egnat.
Tribem.
in Chron.
Chron.
M. Belgij
Lang. in
Chron.
Cux.

Hæc inter Albertus Romanorum Rex, post exsolutum votum à
Cella Virginis regressus Viennam, à Regina & Ungariæ regni pro-
ceribus literas accipit, quibus sollicitatur, in Ungariam festinet, nisi
regnum in manus Turcarum venire velit; quod jam Amurathes
Turcarum Imperator Serviam intrasset, expugnataque ad Danubij
ripam Sinderovia, Belgrado immineret. Igitur Albertus Rex, contra-
cto exercitu, cum falcatis curribus, omnibusque bellicis machinis ac
tormentis in Ungariam properat. At cum Sindronium pervenisset,
Turcam seu fama adventus Regis, seu præsentis expeditione fatigatum
recessisse didicit. Quare Rex dissoluto exercitu Budam rediit. Ibi
dum per calores Augusti versatur, ex immodico peponum esu in pro-
fluvium ventris solvitur. Prætergressus interim Strigonium, cum
morbum invalescere sentiret, pro christiano ritu omnibus Ecclesiæ
Sacramentis sibi provideri voluit. Quibus præmunitus, haud pro-
cul villa Longa, edito testamento, sexto Calendas Novembris anno
ætatis trigesimo nono mortalitatem implevit, postquam annum
unum & menses novem imperasset. Non facile Cæsar, qui aut majori
spe ad Imperium venerat, aut majori etiam luctu in flore ætatis
amissus fuerit.

Annus Christi 1440.

Eugenij IV. Pont. 10.
Friderici III. al. IV. Imp. 1.
Theodorici Administ. Pad. 25.

Naucler.
Generat. 49.
Aneas
Sylvius
Tribem.
in Chron.
Spanh.

Posteaquam morte Alberti Cæsaris tria rursus regna vacua fu-
re, primi inter Principes Septemviri solliciti concordæque sub initio
um anni hujus sequentis Romanorum Regem subrogarunt. Indicta
in hanc rem Francofurti comitia; in quibus, ut Cuspinianus inquit
sub initium Januarij; aut ut Nauclerus 3. Calend. Aprilis; aut quod

alij verisimilius referunt, secundo Februarij, die Virgini Purificatæ sacro, delectus est Fridericus Austriae, Stiriae, Carinthiae, Carniolæ Dux, Comes Tirolis, Ernesti Ducis Austriae filius, & Alberti Cæsaris patruelis, juvenisque xxvi annorum, Romanorum Rex appellatus. Multum discordantes sub initium Principum erant voluntates, distrahente comitia Joanne Gertio Westfalo, ex Gartiorum apud Mindenses familia, Sigismundi quondam Protonotario, viro solertis & callidi ingenij, à quo multa conficta in Fridericum vitia disseminabantur. Nec his acquievit Gertius; sed & scriptis etiam post ad Nicolaum pontificem literis tentavit Romæ impedire coronationem Friderici Cæsaris. Quæ etsi Fridericum non laterent; hominemque prædixit vitem multis suppliciis punire posset; passus tamen est Viennæ inultum vivere. Et quantum etiam in his comitiis Gertius verteret principum animos; vicit tamen eorum sententia, qui Fridericum Imperio Romano dignissimum judicabant. Quippe princeps erat pietate & religione egregius; qui jam vigesimo ætatis anno, frustra aliis obnitentibus, per mare in Palæstinam provectus loca sacra inviserat, iudicio supra ætatem maturus, pacis juxta ac Cleri amans, æquus, benignus, vini cibique continentissimus, procero ac pulchro corporis habitu, omnibusque virtutum ornamentis ad Imperium natus.

Facta electione missus est nomine Collegij Electorum Jacobus Trevirensis Archiepiscopus Viennam ad Fridericum, qui summum illi honorem deferret, invitaretque ad regnum Romani Imperij capeffendum: admisit quidem Fridericus dignitatem; sed in præsentia adduci non potuit, ut secum Aquisgranum descenderet ad augustale diadema capiendum. Quare celebritas hæc in tertium ab hinc annum prolata est. Interim in hisce Francofurtensibus Comitiis, sicuti supra in Moguntinis factum diximus, Principes decrevere, neque ad Eugenij, neque ad Felicis pontificis partes accedere, sed medios partiumque intactos manere; quod decretum xvi mensis Martij vulgatum. Ac magis pro capite Imperij ac Ecclesiæ solliciti, novum accephalorum Schisma conflare, qui nec verum pontificem, nec Pseudopontificem colerent. Huic politico decreto principum sese ad tempus conformavit Fridericus Rex; donec proximis comitiis, quæ Moguntiae in sequentem annum indixit, ex principum voluntate certius de concordia Ecclesiæ sanciretur, ad quæ & Carolum Francorum Regem scriptis literis invitavit.

Auctor hujus politici Concilij, ne desertis Schismaticorum partibus ad Eugenium pontificem accederent, Theodoricus Coloniensis Archiepiscopus, qui pertinaci aversoque in Eugenium animo Moguntinum ceterosque Germaniæ præfules in suam sententiam detraxit. Quem adeo quoque publicis hisce rebus turbis involutum accepimus, ut nihil ab eo hætenus per nostram diocæsin, neque in sa-

Cuspiannus in Frider. Lang. in Chron. Citiæ Crantz. lib. 11. Saxon. t. 30. Ursberg. Paralipp. Chron. M. Belgij. Fridericus Dux Austriae &c. Rex Romanorum Alberto succedit. Friderici electionem disturbare conatur Joannes Gertius Westfalus.

Cochleus in histor. Hussit. lib. 9. Raynald. in histor. Eccles. Schisma Principum Imperij nec verum nec pseudopontificem recipientium.

Auctor præcipit us Schismatis Theodoricus Archiep. Colon.

in sacris neque civilibus, actum reperiam, præterquam quòd hoc anno castrum Cogenlenbergam à Ludovico Hassiæ Landgravio 326 florenis Rhenanis redemerit, ac dioecesi Paderbornensi reddiderit, relicto interim jure Corbeiensibus suam castri partem repetendi.

Ars Typographica hoc tempore vel reperta, vel exposita.

Serrarij lib. 1. Morgunt. verum c. 37. Mallin-grat. lib. de arte Typograph.

Referunt ad hæc tempora plerique Scriptores Typographiæ artem magno mortalium bono repertam, auctore Joanne ab Gutenbergio Argentinenſi artifice, qui eam Moguntia, Theodorico Archiepiscopo ac Metropolitano nostro, magnis suis sumptibus exposi-
vit. Nam ante Gutenbergium Faustus civis Moguntinus, opificio aurifaber, & Joannes Schefferus patria Geresheimensis, Fausti discipulus, rudi opere primi repertotes protulerant in lucem; doctus, ab his Gutenbergius, cum vicinus habitaret Fausto, hausit, sumptibus simul, quòd locupletior esset, suppeditatis; post orta discordia inter Faustum & Gutenbergium, Faustus Moguntia mansit, Gutenbergius vero Argentinam ad natale solum discessit. Artem exinde Joannes Mentelius multum perfecit; quæ Argentina traducta Neapolim in Italiam à Sixto Rufingero Argentinenſi, ac Romam ab Udalrico Harnio Germano. Hujus postremi nomine, cum Gallum sonet Germanis, nonnulli in errorem abducti repertorem hujus artis ex Gallia traducere conati sunt. Moguntia deinde tanquam è suo fonte non modò per Italiam, sed & per universam Europam brevi ars illa diffundi cœpit; primisque statim annis per Belgium, Saxoniam, & Westfaliam propagata inclaruit; sicuti hæc inter cæteros exacte à Serrario, & Mallingrotio pertractata sunt.